

İLETİŞİM ve DİPLOMASİ

Communication and
Diplomacy

Yıl/Year: Temmuz/July 2024 Sayı/Issue: 12

ISSN: 2147-6772 e-ISSN: 2791-7649

İLETİŞİM ve DİPLOMASI

Communication and Diplomacy

ISSN: 2147-6772 e-ISSN: 2791-7649 Yıl/Year: Temmuz/July 2024 Sayı/Issue: 12

SAHİBİ / OWNER

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı adına sahibi Prof. Dr. Fahrettin Altun (**Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı**)
On behalf of the Presidency of the Republic of Türkiye Directorate of Communications, the owner Prof. Fahrettin Altun (**Presidency's Director of Communications Republic of Türkiye**)

BAŞEDİTÖR / EDITOR-in-CHIEF

Prof. Dr. Fahrettin Altun (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Ankara, Türkiye)

BAŞEDİTÖR YARDIMCISI / Co-EDITOR-in-CHIEF

Doç. Dr. Oğuz Göksu (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara, Türkiye)

ALAN EDİTÖRLERİ / SEARCH AREA EDITORS

Doç. Dr. Çağatay Özdemir (Uluslararası İlişkiler)

Doç. Dr. Mustafa Bostancı (İletişim Bilimleri)

Dr. Serkan Ökten (Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi)

YAYIN KURULU / PUBLICATIONS BOARD

Prof. Dr. Fahrettin Altun (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Ankara, Türkiye)

Prof. Dr. Hasan Basri Yalçın (İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Doç. Dr. Çağatay Özdemir (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Ankara, Türkiye)

Doç. Dr. Oğuz Göksu (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara, Türkiye)

Doç. Dr. Enes Bayraklı (Türk-Alman Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Doç. Dr. Oğuzhan Bilgin (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara, Türkiye)

Doç. Dr. Oğuz Güner (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Ankara, Türkiye)

DANIŞMA KURULU / ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Edibe Sözen (Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu, Ankara, Türkiye)

Prof. Dr. Abdullah Özkan (İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Ahmet Kalender (Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye)

Prof. Dr. Bayram Ünal (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde, Türkiye)

Prof. Dr. Cengiz Anık (Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Emine Yavaşgel (İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Enderhan Karakoç (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Konya, Türkiye)

Prof. Dr. Fatih Keskin (Anakara Üniversitesi, Ankara, Türkiye)

Prof. Dr. Gül Rengin Küçükerođan (Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep, Türkiye)

Prof. Dr. Haluk Alkan (İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Kudret Bülbül (Ankara Medipol Üniversitesi, Ankara, Türkiye)

Prof. Dr. Mehmet Sezai Türk (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara, Türkiye)

Prof. Dr. Mete Çamdereli (İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Seda Mengü (İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Serra Görpe (Sharjah Üniversitesi, Sharjah, Birleşik Arap Emirlikleri)

Prof. Dr. Suat Gezgin (Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Süleyman Kızıltoprak (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, Türkiye)

Prof. Dr. Şükrü Balcı (Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye)

Prof. Dr. Şükrü Sim (İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Veysel Bozkurt (İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye)

Prof. Dr. Yusuf Adıgüzel (Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye)

Prof. Dr. Zakir Avşar (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara, Türkiye)

Editöryal İlişkiler Yöneticileri / Editorial Relations Mgr.

Dr. Serkan Ökten (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Ankara, Türkiye)

Muhammet Özdemir (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Ankara, Türkiye)

Yabancı Dil Editörleri / Foreign Language Editors

Başak Telli (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Ankara, Türkiye)

Güliz İbrıkçioğlu (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Ankara, Türkiye)

Türkçe Yazım ve Dil Editörleri Turkish Spelling and Language Editors

Gökhan Saday (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Ankara, Türkiye)

Nurbay Coşkunoğlu (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Ankara, Türkiye)

Grafik Tasarım Editörü / Graphic Design Editor

Hasan Suat Olgun (Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, İstanbul, Türkiye)

"İLETİŞİM VE DİPLOMASI" dergisi Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının uluslararası hakemli akademik yayınıdır. Temmuz ve aralık aylarında, yılda iki sayı olarak yayımlanan açık erişimli bilimsel bir dergidir. Yayın Kurulu, yazının özüne dokunmaksızın gerekli yazım ve cümle değişiklikleri yapma hakkını saklı tutar. Dergiden yapılan alıntılarda kaynak göstermek mecburidir. Dergide yer alan yazılardan ve aktarılan görüşlerden yalnızca yazarlar sorumludur. İletişim ve Diplomasi, Index Copernicus, Directory of Research Journals Indexing-DRJI, Academic Resource Index-ResearchBib, ASOS Index ve Ideonline tarafından taranmaktadır.

"COMMUNICATION AND DIPLOMACY" is a peer-reviewed international academic journal of the Presidency's Directorate of Communications. This is a scholarly and open-access journal published biannually in July and December. The Editorial Board reserves the right to make the required spelling and sentence corrections, without distorting the essence of the text. The published contents in the articles cannot be used without being cited. The authors are solely responsible for their papers and opinions published in the Journal. Communication and Diplomacy is indexed by Index Copernicus, Directory of Research Journals Indexing-DRJI, Academic Resource Index- ResearchBib, ASOS Index, and Ideonline.

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Managing Editor

Doç. Dr. Oğuz Göksu

Yayıncı / Publisher

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı / The Presidency's Directorate of Communications

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları / Publications by Presidency's Directorate of Communications

Kızılırmak Mah. Mevlana Bulvarı No: 144 Çankaya / Ankara – Türkiye

Phone / Telefon: +90 (312) 590 20 00 / 2710

Yayın Türü / Publication Type

Yaygın Süreli / Periodical

Yazışma Adresi / Correspondence Address

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Kızılırmak Mah. Mevlana Bulvarı No: 144
Çankaya / Ankara – Türkiye

Telefon / Phone: +90 (312) 590 20 00 / 2710

Faks / Fax: +90 (312) 473 64 55

e-mail: iletisimvediplomasi@iletisim.gov.tr

Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iletisimvediplomasi>

Basım Yeri / Print

Ankara

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Başeditörden / From the Editor-in-Chief	
Prof. Dr. Fahrettin ALTUN	1
Araştırma Makalesi / Research Article	
Dezenformasyon ile Algı Yaratmak ve Bilgi Kontrolü: İsrail – Filistin Savaşı Örneği	
Creating Perception and Information Control Through Disinformation: The Case of The Israel – Palestine War	
Melda GENEŞ, Onur TAYDAŞ	5
Türk Kültürünün Yeni Nesillere Aktarımı: TRT Çocuk Çizgi Filmleri Örneği	
Transfer of Turkish Culture to Future Generations: The Example of TRT Çocuk Cartoons	
Hilal TAŞKIN, Tuğçe BORAN	25
Examining Turkish Youth's Reaction to Instagram Influencers: A Sentiment Analysis	
Türk Gençliğinin Instagram Influencerlarına Tepkisinin İncelenmesi: Bir Duygu Analizi	
Yavuz Selim BALCIOĞLU	59
The Different Aspects of Diplomatic Mediation: The Extralinguistic Motives of Having an Interpreter in the Diplomatic Settings	
Diplomatik Arabuluculuğun Farklı Yönleri: Diplomatik Ortamlarda Tercüman Bulundurmanın Dil Dışı Nedenleri	
Yaşar AKGÜN, Nihal YETKİN KARAKOÇ	75
Derleme Makalesi / Review Article	
Uzay Hukuku, Uzayda Güvenlik ve Diplomasi	
Space Law, Security in Space and Diplomacy	
Mehmet Erkan KILLIOĞLU	91
ETİK İLKELER VE YAYIN POLİTİKASI	111
YAZIM KURALLARI	115

İLETİŞİM ve DİPLOMASI
Communication and Diplomacy

İLETİŞİM ve DİPLOMASI

Communication and Diplomacy

ISSN: 2147-6772 e-ISSN: 2791-7649 Yıl/Year: Temmuz/July 2024 Sayı/Issue: 12

Başeditörden

Başkanlığımızca; iletişim, medya, kamu diplomasisi ve uluslararası ilişkiler alanlarında ulusal ve uluslararası kaliteli araştırmalar yayımlayarak akademik alana katkı sunmak amacıyla hazırlanan İletişim ve Diplomasi dergimizin 12. sayısını istifadenize sunuyoruz.

Türkiye Yüzyılı'nın aynı zamanda "İletişimin Yüzyılı" olması hedefimiz doğrultusunda farklı disiplinlerden akademisyenleri, araştırmacıları ve uzmanları bir araya getirerek iletişim ve diplomasi alanındaki çalışmalara ışık tutmayı, bilgi birikimini artırmayı ve tartışmalara yeni boyutlar kazandırmayı amaçlıyoruz.

Melda Geneş ve Onur Taydaş tarafından kaleme alınan "Dezenformasyon ile Algı Yaratmak ve Bilgi Kontrolü: İsrail – Filistin Savaşı Örneği" başlıklı makalede, İsrail'in Filistin'e yönelik haberlerdeki dezenformasyonları, çerçeveleme kuramı kullanılarak incelenmekte ve dezenformasyonun çatışma bölgelerinde nasıl kullanıldığı ve kamuoyunu nasıl etkilediği tartışılmaktadır. Makalede iletişim teknolojilerinin, toplumların gücünü ve etkisini artırsa da aynı zamanda dezenformasyon yaymak için de kullanılabilirdiği; özellikle sosyal medya platformlarının, eşik bekçiliği mekanizmalarından yoksun olduğu için dezenformasyonun yayılmasına daha açık hâle geldiği belirtilmektedir.

Hilal Taşkın ve Tuğçe Boran tarafından yazılan "Türk Kültürünün Yeni Nesillere Aktarımı: TRT Çocuk Çizgi Filmleri Örneği" başlıklı makalede, TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmlerin Türk kültürüne ait unsurlar içerdiği ve bu unsurların aile, arkadaşlık, kahramanlık gibi temalarla birlikte tarihsel karakterler, masal kahramanları, yaşayış biçimleri, yemek kültürü, kültürel söz varlıkları ve tarihsel dönemler aracılığıyla aktarıldığı ifade edilmektedir. Çalışmada ayrıca TRT Çocuk çizgi filmlerinin, Türk kültürünü gelecek nesillere aktarmada önemli bir rol oynayarak kültürel değerleri eğlenceli ve ilgi çekici bir şekilde sunduğu tespit edilmektedir.

Yavuz Selim Balcıoğlu tarafından kaleme alınan "Türk Gençliğinin Instagram Influencerlarına Tepkisinin İncelenmesi: Bir Duygu Analizi" başlıklı makalede, Türk gençlerinin Instagram fenomenlerine yönelik tutumları karma yöntemle incelenmekte ve sosyal medya fenomenlerinin gençler üzerindeki etkileri ortaya konulmaktadır. Makalede, duygu analizi ve içerik analizi yoluyla fenomenlerin hayranlık, kıskançlık, ilham ve kaygı gibi çeşitli duyguları tetiklediği ve gençlerin düşüncelerini, görüşlerini ve dünya görüşlerini şekillendirdiği belirtilmektedir.

Yaşar Akgün ve Nihal Yetkin Karakoç imzalı "Diplomatik Arabuluculuğun Farklı Yönleri: Diplomatik Ortamlarda Tercüman Bulundurmanın Dil Dışı Nedenleri" başlıklı makalede, diplomasi alanında çalışan sözlü çevirmenlerin dilsel becerilerinin yanı sıra ülkenin millî dilini temsil etme, iletişim hatalarını üstlenme, diplomatlara danışmanlık yapma ve zaman kazandırma gibi dil dışı rolleri de incelenmekte ve çevirmenlerin diplomasi sürecindeki çok yönlü katkıları vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda, diplomatik ortamlarda tercümanların sadece dilsel becerileriyle değil, aynı zamanda kültürel anlayışları, iletişim becerileri ve diplomatik bilgileriyle de sürecin başarısına katkıda buldukları tespit edilmektedir.

Mehmet Erkan Killoğlu tarafından hazırlanan "Uzay Hukuku, Uzayda Güvenlik ve Diploması" başlıklı makalede, uzayın barışçıl amaçlarla kullanımı ve uluslararası iş birliğinin önemi vurgulanmakta ve uzay hukuku ve diploması alanındaki gelişmeler ele alınmaktadır. Soğuk Savaş döneminde başlayan ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki uzay yarışının, silahlanma endişeleriyle birlikte uzay diplomasısının doğmasına yol açtığı ve uzayın tüm insanlığın ortak mirası olduğu vurgulanarak uluslararası uzay hukukunun temelleri analiz edilmektedir.

İletişim ve Diplomasi dergisi olarak bu sayımızdaki makalelerin, alandaki çalışmalara ilham vermesini ve yeni bakış açıları kazandırmasını umuyor, Aralık 2024 tarihinde yayımlanacak 13. sayımız için iletişim ve uluslararası ilişkiler konularını çeşitli açılardan ele alan yeni araştırmalarınızı bekliyoruz.

Prof. Dr. Fahrettin Altun
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı

From the Editor-in-Chief

We are pleased to present the 12th issue of our Communication and Diplomacy Journal, prepared by our Directorate to contribute to the academic field by publishing high-quality national and international research in the areas of communication, media, public diplomacy, and international relations.

With the goal of making the “Century of Türkiye” also the “Century of Communication,” we aim to bring together academicians, researchers, and experts from different disciplines to shed light on studies in the fields of communication and diplomacy, enhance knowledge, and introduce new dimensions to discussions.

In the article titled “Creating Perceptions and Information Control through Disinformation: The Case of the Israel-Palestine War,” written by Melda Geneş and Onur Taydaş, disinformation in the news about Israel’s actions in Palestine is examined using the framing theory. The study discusses how disinformation is used in conflict zones and its impact on public opinion. It is noted that although communication technologies enhance the power and influence of societies, they are also used to spread disinformation, especially since social media platforms, lacking gatekeeping mechanisms, are more susceptible to the spread of disinformation.

Hilal Taşkın and Tuğçe Boran, in their article “Transfer of Turkish Culture to New Generations: The Example of TRT Çocuk Cartoons,” express that cartoons broadcasted on the TRT Çocuk channel include elements of Turkish culture. These elements are conveyed through themes such as family, friendship, and heroism, as well as through historical characters, fairy tale heroes, lifestyles, culinary culture, cultural lexicons, and historical periods. The study also finds that TRT Çocuk cartoons play a significant role in transmitting Turkish culture to future generations by presenting cultural values in an entertaining and engaging way.

Yavuz Selim Balcıoğlu, in his article “Examining Turkish Youth’s Reaction to Instagram Influencers: A Sentiment Analysis,” investigates the attitudes of Turkish youth towards Instagram influencers using a mixed-method approach and reveals the impacts of social media influencers on young people. Through emotion and content analysis, the study indicates that influencers trigger various emotions such as admiration, jealousy, inspiration, and anxiety and shape the thoughts, opinions, and worldviews of young people.

The article “The Different Aspects of Diplomatic Mediation: The Extralinguistic Motives of Having an Interpreter in the Diplomatic Settings” by Yaşar Akgün and Nihal Yetkin Karakoç explores the non-linguistic roles of interpreters working in the field of diplomacy, beyond their linguistic skills. These roles include representing the national language, addressing communication errors, advising diplomats, and saving time. The study emphasises the multifaceted contributions of interpreters to the diplomatic process, highlighting that interpreters contribute to the success of the process not only with their linguistic abilities but also with their cultural understanding, communication skills, and diplomatic knowledge.

In the article “Space Law, Security in Space and Diplomacy” by Mehmet Erkan Kılıoğlu, the importance of using space for peaceful purposes and international cooperation is emphasised, and developments in the field of space law and diplomacy are discussed. The analysis highlights the birth of space diplomacy during the Cold War era's space race between the USA and the Soviet Union, spurred by concerns of militarisation, and underscores that space is a common heritage of all humanity, laying the foundations of international space law.

As the Communication and Diplomacy journal, we hope that the articles in this issue will inspire and provide new perspectives to studies in the field. We look forward to receiving new research addressing various aspects of communication and international relations for our 13th issue, to be published in December 2024.

Prof. Fahrettin Altun
Director of Communications of the Presidency of the Republic of Türkiye

Dezenformasyon ile Algı Yaratmak ve Bilgi Kontrolü: İsrail – Filistin Savaşı Örneği

Creating Perception and Information Control Through Disinformation: The Case of The Israel – Palestine War

Araştırma Makalesi / Research Article

Sorumlu yazar/
Corresponding author:
Melda Geneş

ORCID:
0009-0009-2107-9567

Geliş tarihi/Received:
21.05.2024

Son revizyon teslimi/Last
revision received:
02.07.2024

Kabul tarihi/Accepted:
02.07.2024

Yayın tarihi/Published:
20.07.2024

Atıf/Citation:
Geneş, M. & Taydaş, O. (2024).
Dezenformasyon ile algı
yaratmak ve bilgi kontrolü:
İsrail – Filistin savaşı örneği.
İletişim ve Diplomasi, 12, 5-24.

doi: 10.54722/
iletisimvediplomasi.1487823

Melda GENEŞ¹, Onur TAYDAŞ²

ÖZ

Günümüz toplumlarının en büyük anahtarı iletişimdir. İletişim süreçlerini kontrol eden toplumların dünya üzerindeki etkinlikleri ve güçleri artmaktadır. Ancak iletişim teknolojilerini elinde tutan toplumların ya da kitlelerin, toplumları/kitleleri yanıltmak ya da kendilerine çıkar sağlamak için dezenformasyon yaydıkları görülmektedir. Dezenformasyon kasıtlı bir şekilde insanları gerçeklikten uzaklaştırarak, maksatlı olarak kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirme süreci olarak adlandırılmaktadır. Bu sürecin kontrol edilebilmesi için hâlihazırda birçok çalışma yürütülmektedir. Ancak günümüzde medya kuruluşlarının yanı sıra gelişen teknoloji sayesinde her bireyin sosyal medya platformlarında içerik üretip sunabildiği bir ortam da bulunmaktadır. Bu ortam eşik bekliliği gibi bir süzgece sahip olmadığı gibi kısmen daha özgürlükçü bir alan olarak da adlandırılmaktadır. Fakat söz konusu bu mecra ve bu mecradaki kimi paylaşımlar aslında sorun teşkil edebilmektedir. Bu noktada sosyal medya içeriklerindeki teyit alma süreci, sosyal medya platformlarında ihmal edilmekte bunun da sonuçları ciddi olabilmektedir. Dahası kriz durumlarında kimi zaman panik hâlinde kimi zaman da kasten sosyal medya aracılığıyla yanlış enformasyonun paylaşıldığı bilinmektedir. Son yıllarda yaşanan olaylara özellikle savaşa bakıldığında bu durum daha da vahim görünmektedir. Savaş hâlinde oldukları veya anlaşmazlığa düştükleri tarafların

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo, Televizyon ve Sinema, Sivas, Türkiye, meldagenes58@gmail.com.

² Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İletişim Fakültesi, Sivas, Türkiye, onurtaydas@cumhuriyet.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5068-8988

kasten dezenformasyon barındıran içerikleri paylaşımına soktukları, karşısındaki ülkelerin prestijlerini sarsıp, uluslararası kamuoyunda kendi politika ya da ülkelerini haklı gösterme amacı güttükleri gözlemlenmektedir. Bu kapsamda çalışmada İsrail'in Filistin'deki zulmüne yönelik haberlerdeki dezenformasyonlar incelenmiştir. Çalışmada çerçeveleme kuramı kullanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İletişim çalışmaları, haber, dezenformasyon, yeni medya, iletişim teknolojileri

ABSTRACT

Communication is the key to modern societies. Societies that control communication processes increase their influence and power in the world. However, it has been observed that societies or groups that possess communication technologies may engage in disinformation to mislead or gain an advantage. Disinformation is, therefore, defined as the process of intentionally misleading people from reality and directing them towards one's own interests. Many studies are being conducted to control this process. In addition to media organizations, today's technology allows every individual to create and share content on social media platforms. This environment, which lacks a gatekeeping filter, is considered a relatively more liberal space. However, this medium and some of the content shared within it can pose problems. The process of verifying social media content is often neglected on these platforms, which can have serious consequences. Moreover, it is known that during crises, misinformation is sometimes shared through social media either out of panic or intentionally. This situation appears more dire when looking at recent events, particularly wars. During conflicts or disputes, it is observed that parties intentionally share disinformation to damage the reputation of their adversaries and to justify their policies or countries in the eyes of the international public. In this context, the study examines disinformation in the news about Israel's oppression in Palestine. The framing theory is used in the study.

Keywords: Communication studies, news, disinformation, new media, communication technologies

EXTENDED ABSTRACT

Disinformation is the intentional spread of incorrect information to direct societies according to the disseminated information. Disinformation aims to steer people in line with certain interests by distancing them from real and accurate information. Today, disinformation emerges as one of the biggest problems of our era. Thanks to the development of communication technologies, creating disinformation has become very

easy. This is because, with the advancement of communication technology, every individual can easily produce content and share it. The communication tools used from the past to the present and their dates have been examined, and the producers contributing to communication have been studied. Devices invented in the field of communication have been included. Changes in the field of communication, especially after the invention of the internet, have been observed.

In ancient times, only a part of society used communication tools for production. Yet, with the advancement of technology, every individual can now take part in the production phase of communication. Thanks to communication technologies, every individual can now produce content and easily spread it through social media platforms via the internet. Content producers used to be experienced intellectual researchers, avid readers, and individuals who accessed and conveyed correct information to societies. Still, with the advancement of communication technologies, the education level and experiences of individuals who are content producers today have become a topic of discussion. In the past years, people in the journalism profession received education on providing correct information to societies and behaved more respectfully towards the ethics and moral rules of journalism.

While journalism education is still provided today, many individuals use the opportunities of developing technology to produce and broadcast content on the internet without considering the ethics and moral rules of journalism. Many content producers, who do not seek education, lack sufficient knowledge and experience and do not pay attention to journalistic ethical rules, are intentionally or unintentionally directing societies with disinformation.

Moreover, misinformation is not just a problem unwittingly spread by content producers. Around the world, certain interest groups expose societies to misinformation with the intention of creating perceptions and directing them. These interest groups aim to create the perceptions they want by serving these false pieces of information through their media groups. Especially in times of crisis, it is observed that societies are exposed to a lot of disinformation. In situations like natural disasters and wars, people give more importance to information. Just like in the past, people today are curious about the developments in the world and the events around them. People who want to share their feelings and thoughts in response to these events have moved from verbal communication in the past to social media platforms today.

Especially in times of crisis, it has been observed that people are more sensitive and curious about developments. In such situations, the spread of accurate information is crucial. Every piece of misinformation spread can mislead societies and lead to significant events. In cases like war, countries need to maintain their image, justify themselves, and similarly, portray the opposing country as unjust in the eyes of the

world public. Whether within their own countries, on internet platforms, or in the world public opinion, there is a desire to create perceptions and direct societies.

In this context, news published due to the Israel-Palestine war that began on October 7, 2023, has been examined. The accuracy of the information in the published news has been investigated. News articles containing disinformation related to the Israel-Palestine war have been identified. Just as misinformation in the detected news has been identified, correct information has been provided. The news served by Israel using its own media has been examined, as well as media from other countries in the world public opinion. In our country, many news reports related to the Israel-Palestine war have been found to contain disinformation.

This research shows how technology and information are managed. It is understood how the management of information and technology directs societies.

GİRİŞ

Toplumsal yaşantı, içinde birçok parametreyi barındıran karmaşık bir yapıdır. Bu yapıdaki her bireyin yaş, cinsiyet, meslek, din vb. farklı özellikleri bulunmaktadır. Tüm bu farklılıklara rağmen toplumsal yapıdaki tüm işleyiş belirli bir düzen içinde sürdürülmekte, bireyler, gündelik rutinlerini devam ettirmektedir. Bu rutinler herhangi bir nedenle kimi zaman kişiyi etkileyecek bazı olaylar ile bozulabilir. Hatta sözü edilen bu olaylar birden fazla kişiyi de etkisi altına alabilir. Örneğin bir grip salgını, sevilen birisinin vefatı, trafik kazası gibi beklenmedik durumlarda birden fazla kişi etkilenebilir ve kişilerin rutinleri bozulabilir. Fakat bu olaylar toplumsal yapının genel işleyişini değiştirecek bir güce genellikle sahip değildir. Bireyler ya da grupları etkileyen bu durumların etki alanı da nispeten sınırlı kalmaktadır. Buna rağmen bazı durumlar vardır ki toplumun büyük bir kısmını etkileyebilmektedir. Küresel ısınma ile son dönemlerde sıklıkla gündeme gelen sel felaketleri, toprak kaymaları, orman yangınları ve depremler bu konuda akla gelen en belirgin örneklerdir. Doğal afet olarak nitelenen bu olaylar, toplumsal yapıyı ve insanları çok derinden sarsmaktadır. Bu olayların yaşandığı yerleri hem bölge halkı hem de bölge dışındaki insanlar, sanki merceklerle belirli bir noktaya odaklanırcasına daha detaylı incelemek istemektedirler. Kişilerin doğal hakkı olan doğru haber alma hakkı da bunu topluma sunmaktadır. Dolayısıyla bu süreçte kitle iletişim araçlarına ayrı bir görev düşmektedir. Bu mecralardan verilen hızlı ve doğru haberlerin önemi büyüktür. Zira söz konusu olaylar yaşandığında insanların duygusal yoğunluğu ve merak hisleri artmaktadır. Normalde “bilme” ve “öğrenme” güdüsüyle var olan insan, bu bölgelerde olan şeyleri bilme ve öğrenmeye odaklanmaktadır. Aradığı bilgilere ulaşamadığında ise sosyal medyaya yönelmektedir. Sosyal medya, akışı geleneksel araçlara göre daha hızlı yenilediği düşünülen bir platform olarak durmaktadır. Bu platformda bilgi akışlarında dezenformasyon, mezenformasyon ve misenformasyon ile karşılaşılabilir.

Gazetecilik, ilkeleri olan bir meslektir. Bu ilkeler, ulusal ve uluslararası meslek örgütleri tarafından belirlenir. Meslek profesyonelleri de belirli etik ve mesleki kuralları göz önünde bulundurmamak zorundadır. Muhabirler, haberlerini hazırlarken hem bilgilerinin doğruluğunu hem de bilgilerin toplum üzerinde oluşturabileceği etkiyi düşünmelidir. Editörler de bu bilinçle haberleri incelemekte ve yayına vermektedir. Bu durum bazı sorunların önüne geçmekte etkili bir yol olarak görülmektedir. Son yıllarda sıklıkla tartışılan bir konu olan dezenformasyonun çıkar grupları tarafından yaygınlaştırıldığı vuku bulunmaktadır. İsrail – Filistin Savaşı'nda da İsrail aracılığıyla uluslararası kamuoyunu yanıltmak amacıyla algı operasyonu yapıldığı, dezenformasyonun yayıldığı görülmektedir.

Bu gerekçe ile hazırlanan çalışmada, gazetecilik, sosyal medya, dezenformasyon ve algı yönetimi kavramları üzerinde durulmuştur. Ayrıca çalışmada, İsrail - Filistin Savaşı'na odaklanılmıştır. İsrail'in Filistin halkına yönelik saldırılarının başladığı 7 Ekim 2023 tarihinden başlamak üzere 10 gün süresince ulusal ve uluslararası basında yer alan haberler çerçeveleme yöntemi ile incelenmiştir.

İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ VE HABER ÜRETİM SÜREÇLERİ

İnsanın sosyal bir varlık olduğu, sürekli etkileşim içerisinde bulunma çabası içinde olduğu bilinmektedir. Ayrıca insan diğer bireylerle ve dış dünyasıyla da ilişki ve etkileşim içinde bulunmaya gayret göstermektedir. Bebeklik döneminden beri bu gayret içinde olan insanoğlunun ihtiyaçları da kimi zaman bu toplumsal gereklilikle şekillenmektedir. Buna ek olarak insan çevresini şekillendirirken inançlar, düşünceler ve çeşitli sembollerden de etkilenmekte, iletişimini bunlar yoluyla da sağlamaktadır. Dolayısıyla iletişim, insanın yaşantısını düzenlemede ve toplumsal hayata adapte olmasında önem arz etmektedir (Akdoğan, 1995, s. 9).

Bir kitle iletişim aracı olarak gazetelerin ilk kez 17. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıktığı bilinmektedir. Gazetelerin ortaya çıkmasında kuşkusuz haber kâğıtlarının ve haber mektuplarının önemi büyüktür. Aslında haber kâğıtlarının ve haber mektuplarının varlıkları 14. yüzyıla kadar dayanmaktadır. O dönemde ekonomik, toplumsal ve siyasi gücü elinde bulunduran egemenler, hem bilgi almak hem de ticari sorunların üstesinden gelmek için haber kâğıtlarına başvurmaktadır. Her ne kadar o dönemde farklı isimlerle adlandırılırsalar da haber kâğıtlarının Avrupa hatta Japonya'nın farklı yerlerinde izlerine rastlanmaktadır (Tokgöz, 2015, ss. 65-66).

19. yüzyılda Avrupa'da başlayan endüstri ve enformasyon devrimleri sayesinde gazetecilik sektörü özgürlük alanını artırmıştır. Hatta bu dönemde iletişim ve ulaşım alanında yaşanan gelişmeler gazetelerin erişilebilirliğini artırdığı gibi, onların güçlenmesine olanak sağlamıştır. Söz konusu gelişmeler ile zaman ve uzaklık/yakınlık kavramları üzerinde yeniden tartışılmaya başlanmış, insanoğlunun bu kavramlar karşısında güçlendiği görülmüştür. Özellikle gazetecilik sektöründe ulaşımın bir sorun olmaktan çık-

ması ve enformasyonun daha kolay erişilebilir bir hâle gelmesi, haberi toplama, yazma ve dağıtmada zaman ve uzaklık kavramları yeniden gözden geçirilmiş, bu değerlendirme ile birlikte haber ajansları da ortaya çıkmıştır. Hatta bu dönemde gazeteler insanların ilgi odağına yönelik haberler yapma fikrini ön planda tutmuşlardır. Buna ek olarak bireylerin duygularını harekete geçirme ilkesini de benimsemişlerdir. Bu prensip doğrultusunda olayları, düşünceleri ve fikirleri aktarırken insanların duygularını öncelemişlerdir. Fakat 19. yüzyılın ortasından itibaren gazetelerin seçkin anlayıştan vazgeçtikleri, bunun yerine halka seslenmeyi tercih ettikleri gözlemlenmektedir. Dolayısıyla gazetelerde yaşanan bu değişimin onların tarafından takip edilmesine olanak sağlamıştır (Tokgöz, 2015, ss. 69-70).

Gravürlerin broşürlerde ve gazetelerde kullanılmaya başlamasıyla birlikte insanların buralarda yer alan yazılara ve haberlere ilgisi artmıştır. Haberlerde yer verilen gravürlerin ve resimlerin, okuyucuların üzerinde büyük etkisi olduğu, hatta metin üzerindeki gücünün de oldukça fazla olduğu gözlemlenmiştir (Gezgin, 2002, s. 171). Fotoğrafın, toplumun her kesimine ve her kültüre hitap edebilecek bir dil ile kendisini anlattığı görülmektedir. Fotoğraf insanlara hitap ederken onların temel güdülerini ve sevgilerini hedef aldığı, ayrıca duygularına dokunduğu bilinmektedir (Yurdalan, 2007, s. 10). Bu bağlamda fotoğrafın haberlerde kullanılmaya başlaması ile birlikte, haber metinlerinin insanlar üzerindeki etkisi de artmıştır. Öyle ki; belli bir noktadan sonra gazeteler fotoğraf kullanımını artırmış, kimi haberler için özellikle fotoğrafı zorunlu kılmıştır. Yaşanılan süreçte, dünyanın birçok yerinden haber toplayan gazetelerin, fotoğrafın aynı metinler gibi hızlı bir şekilde iletilmesine önem verdiği bilinmektedir. Önceleri ulaşım teknolojileri yardımıyla iletilen fotoğraf daha sonra uydu ve internet teknolojilerinin gelişimi ile hızla gazetelere ulaştırılmaya başlanmıştır. Hatta ilerleyen teknolojiyle birlikte fotoğrafın yanında videoların aktarılması kolaylaşmış, dahası haberler doğrudan kaynaktan yazılıp, üretilip ajansların veya gazetelerin haber havuzlarına aktarılmaya başlanmıştır.

Günümüzde haber yazım ve aktarım hatta kamuoyuyla paylaşım sürecinde internetin önemi büyüktür. İnternetin insanların hayatında büyük değişimlere sebep olduğu bilinen bir gerçektir. Bu değişimin en başında World Wide Web (www) yer almaktadır. Tim Berners – Lee tarafından geliştirilen World Wide Web (geniş alan ağı) ile toplumlar interneti çok amaçlı şekilde kullanmaya başlamışlardır (Aşman Alikılıç, 2011, s. 1).

Bu kullanım kuşkusuz hâlâ süregelen bir teknolojik gelişim ve ilerleme süreciyle devam etmektedir. Bilindiği üzere Web 1.0 adıyla başlayan bu süreç günümüzde yaygın olarak Web 2.0 ve Web 3.0 üzerinden yürütülmektedir. Web 2.0 daha önceki versiyonunun aksine daha özgürlükçü ve daha sınırsız sayıda yayıncılık imkânlarına sahiptir. Geleneksel medyaya göre sansüresüz kabul edilen, farklı perspektiflere yer veren, çeşitli fikirler barındıran ve bunun yanı sıra çıkar gruplarından nispeten daha bağımsız olduğu iddia edilen yeni medyanın, kendi özelliklerine uygun araçları ile interaktif olma özelliği vardır. Çekilen herhangi bir fotoğraf veya söylenen ufaklık bir söz yeni

medya sayesinde çok hızlı bir şekilde dünyanın her yerine ulaşır, ses getirebilmektedir. Yeni medyanın yorum yapabilme özelliği ve değerlendirme yapabilme olanağı da ayırt edici özelliklerinden biri olarak yer almaktadır (Kahraman, 2013, ss. 19-21). Web 2.0 döneminde internet kullanıcıları hem içerik üretebilmekte hem de mevcut içerikleri tüketebilmektedir. Bu durum onların tüketici konumunun yanı sıra üretici konumuna geçmelerine de olanak sağlamıştır. Web 2.0'da internet kullanıcılarının eğitim almaya ihtiyacı olmadan internet ortamında içerik üretmesi söz konusu olmaktadır. Bu sayede internette daha önce sınırlı bilgiye erişebilen insanlar, Web 2.0 döneminde ise sınırsız bilgiye erişme imkânına kavuşmuştur. Sosyal medya da yine Web 2.0 ile ortaya çıkmıştır. Kısa sürede sayıları hızla artan sosyal medya platformları sayesinde insanlar kolayca içerik üretmeye başlamıştır. Sosyal medya siteleri içerikleriyle çok büyük oranda büyüme kaydetmeye başlamıştır ve hatta bazı sitelerin kullanıcı sayıları bazı ülkelerin nüfus sayısı ile rekabet eder duruma gelmiştir. YouTube, Twitter (günümüzdeki adıyla X), Facebook gibi sosyal ağlar bu duruma örnek niteliğindedir (Bostancı, 2015, ss. 50-52).

Sosyal ağların ve yeni medyanın özellikle insanların özel hayatları, iş yaşamları ve gündelik yaşam pratikleri olmak üzere birçok alanda kendini hissettirdiği bilinmektedir. Dolayısıyla sosyal medya gündelik yaşama entegre olan önemli bir mecra olarak görülmektedir. Zira tek bir ortak alan içerisinde birçok insanın birbirleriyle etkileşim hâlinde buldukları bir yer, bir mecra olarak tanımlanabilmektedir. Bu ağlarda internet kullanıcılarına kendilerine ait profiller verilerek, birbirlerinin hesaplarını görmeleri ve diğer kullanıcıları ekleme olanağı sunulmaktadır. Sosyal medya ve internet siteleri sayesinde sınır kavramı kalmayarak bireyler, kendilerine uygun topluluk içerisinde yer alma imkânı bulmaktadır. Sosyal medya ortamında oluşturulan topluluklar ile insanlar birbirlerini etiketleyerek, birbirleri ile bilgi alışverişinde bulunarak, enformasyonun yayılmasını sağlamaktadırlar (Güçdemir, 2010, ss. 35-36). Forumlar, podcastler, sosyal medya ağları, sayısız internet tabanlı ansiklopediler sosyal medya üzerinden kitle adaptasyonunu sağlamak için bir aracı konumundadır.

YENİ MEDYA VE HABER ÜRETİMİ

İnternetin ve teknolojinin gelişmesiyle her birey çevrim içi ortamlarda kameralı telefonlarıyla, dizüstü bilgisayarlarıyla ve akıllı diğer cihazlar ile istediği her şeyi o an paylaşabilmektedir. Fikirlerini, yaşanan olay ve olguları, gelişmeleri hızla dijital ortama aktaran insanlar içerik üreticisi olmaya başlamıştır. İçerik üretebilen sıradan insanlar gazeteciliğin boyutunu değiştirmiştir. 'Vatandaş' veyahut 'yurttaş gazeteciliği' denilen olgu ortaya çıkmıştır. Günümüzde vatandaş gazeteciliği neredeyse bütün basın yayın organları tarafından kabul edilir hâle gelmiştir. Haber alma konusunda ise vatandaş gazeteciliğinden faydalanılmaktadır (Aşman Alikılıç, 2011, s. 31).

Yeni nesil medya insanlara dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olayları ve gelişmeleri anında iletmeye başlamaktadır. Tüm dünyaya sosyal medya aracılığı

ile anında iletilen bilgiler toplumlara etkilemektedir. Bu sebepten ötürü sosyal medya insanların duygu, düşünce ve davranışlarını değiştirmeye yönelik en güçlü sistemsel iletişim faaliyetinde bulunan kitle iletişim aracı hâline gelmiştir. Sadece algı yönetiminde kalmayıp aynı zamanda insanların keyifle vakit geçirmeyi başardığı çevrim içi bir ortam sağlamaktadır. Diğer kitle iletişim araçlarına göre sosyal medya insanlar üzerinde daha büyük etki bırakmaktadır. (Bostancı, 2015, s. 46).

Geleneksel medya döneminde muhabir ve editörler haberi üretme, ulaşma ve oluşturmak için saatlerini harcarken, internetin gelişmesiyle sanal ortamda başlayan yeni medya döneminde ise bu süre saatlerden dakikalara düşmüştür. Geleneksel medyanın hâkim olduğu dönemde haber ulaştırılana kadar geçen süre zarfı ve ulaşım konusunda yaşanan aksaklıklardan kaynaklı zaman kaybı yaşanmaktaydı ancak internet ile habere hızlı bir şekilde ulaşıp, haber yayılmaya başlamıştır. İnsanlar interneti sadece habere ulaşma ve haberi yayma için değil, aynı zamanda ilgi duydukları/merak ettikleri bir konu hakkında bilgi almak için de kullanmaktadır (Güçdemir, 2010, s. 91). Özellikle bu durumun bilincinde olan kullanıcılar, her türlü bilgiye erişebileceklerini düşündükleri internete sıklıkla yönelmekte, dahası kendileri de internete kolaylıkla içerik hazırlayabilmektedir. Bu durumda teknolojik gelişmelerin büyük rolü bulunmaktadır. İnsanlar çektikleri fotoğrafları veya videoları, hazırladıkları içerikleri kimi zaman portallara kimi zaman ise sosyal paylaşım ağlarına yükleyebilmektedir.

Bu durum kendisini özellikle kriz zamanlarında daha da belirgin bir şekilde hissettirmektedir. Modern çağda yurttaş gazeteciliği olarak ifade edilen bu süreç, krizlerde bireylerin cep telefonları aracılığıyla çektikleri videoları veya fotoğrafları paylaşmaları, bu fotoğraflar üzerinden bilgi aktarmaları şeklinde devam etmektedir. Esasen kullanıcıların bilgi paylaşmaları normal olarak nitelendirilmektedir. Bu şekilde bilgi verilmesi hem haber değeri taşımakta hem de kimi zaman insanları rahatlatmaktadır.

BİLGİ DÜZENSİZLİĞİ VE ALGI YÖNETİMİ

Enformasyon kavramı, iletişim özgürlüğü bağlamında bakıldığında, bilgi verme ve bilgi alma olarak tanımlanmaktadır. Gazetecilerin haber yapmadan önce bilgi almaları ve haberi oluşturduktan sonra da bilgi vermeleri söz konusu olmaktadır (Tokgöz, 2015, ss. 167-168). Objektif bir şekilde habercilik yapabilmek adına; olay ve olgu doğru araştırılmalı, karşıt görüşlere yer verilmeli, haberdeki ana noktalar üzerinde durulmalı ve haber ile yorum kesinlikle karıştırılmamalıdır (Yoloğlu, 2021, ss. 11-14).

Medyada son yıllarda en çok ön plana çıkarılan kavramlardan biri ise dezenformasyon kavramıdır. Dezenformasyon, birçok alanda kullanılması mümkün bir kavramdır. Çünkü farkında olarak ya da olmadan bilginin yanlış veya kısmen deformeye uğraması anlamını içermektedir. Söz konusu medya olunca ise dezenformasyon kavramı, bilginin değiştirilmesi, bilerek farklı şekilde sunulması, kasten saptırılması ve birçok amaç

güdülererek kamuoyunun düşüncesini etkileyerek istenilen yere yönlendirilmesi anlamlarına gelmektedir. Medyada yer alan dezenformasyon kasten olabildiği kadar, kasıtsız da olabilmektedir. Yanlış algılama sonuçlarında medyada dezenformasyon ile karşı karşıya kalınabilmektedir (Yoloğlu, 2021, s. 15).

Medyada etik konusunda önemli bir yer tutan bilginin değiştirilmesi, çarpıtılması, çevrilmesi, deformeye uğraması, saptırılması, suistimal edilmesi ve kasten toplumun düşüncelerinin manipüle edilmesi anlamlarını içeren dezenformasyon, sadece enformasyonun yanlış aktarılması konusunda zarar vermemektedir. Aynı zamanda topluma büyük zararlar vermektedir. Toplum yanlış bir şekilde bilinçlenerek, toplumun öfkesi artırılmaktadır. Özellikle savaş, kriz veya doğal afet durumlarında ya da toplumun hassasiyetinin yüksek olduğu bir konuda uygulanan dezenformasyonlar toplumda büyük öfke patlamalarına sebep olmaktadır. X (eski adıyla Twitter) botlarının, sosyal medya trollerinin veya fenomenlerinin, toplum tarafından tanınırlığı yüksek kişilerin yaptığı asılsız paylaşımlar ile toplum yanlış yönlendirilmektedir. Bu sorun tüm dünyada etkisini devam ettirmektedir ve güvenilir habercilik yapmak, toplumlar için mühim bir konu hâline gelmiştir (Yoloğlu, 2021, ss. 21-22).

Dezenformasyon sadece şahsi sorunlardan kaynaklı, kasıtlı yanlış bilgiler vererek zarar verme süreci değildir. Dezenformasyon bu kadar küçük bir kasıt olarak görülmemelidir. Dezenformasyonun, gizli servislerin yürüttüğü bir taktik olduğu da bilinmektedir. Dezenformasyon taktiği ile bir ulusu, bir toplumu yanlış bilgilerle manipüle etme hedefi bulunmaktadır. Doğru olmayan ve kasten yanlış bilgiler ile medya veyahut toplum tarafından tanınan, benimsenmiş nüfuzlu kişiler aracılığıyla toplumu aldatma, doğruya olan inançlarını azaltma veya yok etme, yanlış bilgiyi pekiştirme veya inandırıcılığını artırma, yönlendirme ile davranışlarını etkilemektedirler. Medya kuruluşlarının içerisinde bu gizli servislerin elemanlarının olacağı gibi satın alınabilecek personel de olması muhtemeldir. Bunların dışında medya kuruluşlarında araştırma yapmadan gördüğü veya okuduğu bilgiyi doğru olarak algılayıp haberleştiren kişiler de farkında olmadan gizli servislere hizmet edebilmektedir. Günümüzde bütün medya organlarının denetimde olması gerekmektedir. Yapılan yanlış bir haber ile ülkenin imajı zarar görebilmektedir. Bu yüzden ülkelerin lanse edilmesi, millî varlıkları ve dünya siyasi arenasındaki güçleri için, bütün dünyada basının geçmişten bu yana en fazla denetlenmesi ve sürekli kontrol edilmesi ihtiyacı doğmuştur (Gündoğdu ve Çelebi, 2007, ss. 31-32). Gelişen teknoloji ve üretilen sosyal medya platformları ile bütün dünyayı tek ve ortak bir ortam üzerinde buluşturmuştur (Akyüz, 2021, s. 27).

Cooke'ye (2017'den aktaran Ercan, 2021, ss. 56-58) göre, 'misenformasyon' kavramı, dilimizde yanlış bilgi anlamına gelebilmektedir. Kasıt olmadan bilgi eksikliği ile paylaşılan enformasyonu ya da haberi ifade etmektedir. Misenformasyon kavramında vurgu yapılması gereken yer 'kasıt' olmamasıdır. Dezenformasyon kavramı ise, misenformasyonun aksine kasıtlı olarak bir şahsa, herhangi bir sosyal gruba, kuruluşlara, kuruma

veya ülke geneline zarar vermek için oluşturulan yanlış bilgileri içermektedir. Misenformasyon son yıllarda gerçek mesleği gazetecilik olmayıp, gazetecilik eğitimi almayan ancak bilgi ve iletişim teknolojilerinin getirdiği avantajlar ile habercilik alanında yer alan ve haber yapan kişilerde sık sık görülmektedir.

Sosyal medya platformlarının sağladığı imkânlar çerçevesinde kaynağı belli olmayan, doğruluğu teyit edilmeyen ve yanlış bilgiler çok fazla bulunmaktadır. Misenformasyon ve dezenformasyonun sayısız örneklerine sosyal medyada rastlanabilmektedir.

Geleneksel medyaya göre sosyal medyada yapılan haber çok daha hızlı şekilde yayılmaktadır. İnsanlar ideolojisine, içerisinde buldukları sosyal ortamlarına, siyasi görüşlerine, kültürlerine ve fikirlerine göre kendilerine sosyal medyada daha yakın gördükleri grupları, kişileri takip etmektedirler. Hâliyle sosyal medyada kutuplaşan insanlar, tek bir tarafın ürettiği içeriklere maruz kalmakta, bunları kabul etmekte ve yaymaktadır. Dolayısıyla üretilen içerikler ve mesajlar dezenformasyona uğramaktadır (Öztat, 2012, s. 112).

Dolayısıyla dezenformasyona uğrayan bu mesajlar algı yönetimini de kolaylaştırmakta, algının yeniden inşasına olanak sağlamaktadır. Bilindiği üzere algı yönetimi son yıllarda sıklıkla tartışılacak olan bir konudur. Özellikle iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve sosyal medya kullanımının artışı bu süreci daha da önemli hâle getirmiştir. Bu noktada altı çizilmesi gereken bir husus, insanların çevrelerinde gerçekleşen olaylara karşı kayıtsız kalamamalarıdır.

Nitekim çevresine kayıtsız kalamayan insanoğlu bu süreci takip ederken, belirli tepkiler de vermektedir. Algı yönetiminin de hedefindeki şey, insanların bu süreçte verecekleri tepkileri biçimlendirmek ve bu tepkileri belirli bir noktaya yönlendirmektir. Zira gerçek karşısında oluşturulan algıyla birlikte sergilenen tavır, gerçekten çok daha önem arz etmektedir (Akkaya, 2022, s. 56).

Ceng (2008'den aktaran Bostancı & Batur, 2022, s. 130) algının yönetilmesinin önemini fark eden ve bu konuda çalışmalara başlayan ilk ülkenin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olduğunu ifade etmektedir. Ceng, kavramın ABD Savunma Bakanlığı tarafından; siyasal kararların ülkede ya da tüm dünyada kabul görmesi için tercih edilen bu yöntemin algı yönetimi olarak tasvir edildiğinin altını çizmektedir. Ayrıca kavramın topluluklara dair tüm bilgilere erişmek, onları biçimlendirmek, hatta toplumların liderlerini etki altına almak, istenilen bilgilerin kimi zaman kitlelere ulaştırılmasını kimi zaman da ulaştırılmamasını sağlamak, hatta süreç içinde insanların tutum, davranış ve düşüncelerinin yönlendirilmek için de kullanıldığını söylemektedir.

Callamari ve Reveron (2003, s. 10) ise algı yönetiminin kimi zaman devletler ve işletmeler tarafından dört adımda gerçekleşen bir süreç olduğuna vurgu yapmaktadır. Onlara göre söz konusu süreçlerin ilki stratejik bir süreç olarak hedeflerin belirlenmesidir. Sonrasında bu hedef ile varılacak sonuca odaklanılmalıdır. Sonuç belirlendikten

sonra olası risklerin ve ortaya çıkabilecek yeni sorunların/durumların belirlenmesi gerekmektedir. Zira kimi zaman süreç geri çekilmeyi, dahası karşı tarafın da başlatabileceği algı yönetimine müdahale etmeyi zorunlu kılabilir.

Fakat iletişim teknolojilerine hükmeden ve ekonomik gücü diğerlerine göre daha iyi olan ülkelerin algı yönetiminde rakiplerine göre daha avantajlı durumda oldukları aşikârdır. Bu durum kimi zaman milletleri savaşa hazırlamak, nefret söylemlerini yaygınlaştırmak, düşman algısı ortaya çıkarmak ve bu algıyı yönetmek gibi birçok negatif uygulamayı da kolaylaştırmakla kalmayıp yaygınlaşmasını da sağlamıştır. Dolayısıyla kültürel ve toplumsal değerlerin ön planda olduğu, hedef kitlenin bu şekilde yönlendirildiği bir propaganda biçimini, sözü edilen propaganda biçimiyle şekillendirilen algı yönetimini ortaya çıkarmıştır. Öyle ki bu ikili sistem dezenformasyonun da yaygınlaşmasını kolaylaştırmaktadır. Böylelikle kişiler, kurumlar, olaylar, ülkeler vd. birçok konuda toplumda endişe, nefret hatta korku yaratmak ya da tam tersi şekilde hayranlık, sevgi ve istek oluşturmak da kolaylaşmıştır (Apak, 2019, s. 23).

Nitekim İsrail - Filistin Savaşındaki durum da benzer bir özellik göstermektedir. Uluslararası konjonktürde Filistin'e oranla İsrail'in daha etkin olduğu bilinmektedir. Hem lobicilik faaliyetleri hem ticari ilişkileri hem de Orta Doğu'daki etkinliği düşünüldüğünde İsrail, Filistin'den daha güçlü bir ülke konumundadır. İki ülke arasında yıllardır yaşananlar bu savı da doğrular niteliktedir. Son dönemde yaşananlara bakıldığında da yine aynı durum söz konusudur. Askerî, ekonomik, ticari, lobicilik, istihbarat, siyasi ve iletişim gibi birçok alanda kendisinden söz ettiren İsrail'in, Filistin'e karşı yürüttüğü operasyonlarda, algıyı da istediği gibi yönlendirdiği gözlemlenmektedir. Bu noktada yukarıda da değinildiği gibi kültürel ve toplumsal değerlerin ön plana alındığı, insanların ve uluslararası kamuoyunun istenilen şekilde yönlendirildiği bir süreç yaşanmaktadır. İsrail'in algıları yönetmek için dezenformasyona da devlet eliyle başvurduğu bilinmektedir. Nitekim bu süreçte kendilerine karşı uluslararası kamuoyunda duyulması muhtemel nefreti de önlemeye, kendilerini haklı göstermeye çalışmaktadır. Hâl böyleyken algı yönetiminin bu süreçteki önemine odaklanılması kaçınılmaz bir durumdur.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma 'çerçeveleme kuramı' bağlamında yapılmıştır. Çerçeveleme kuramı, sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan bir yöntemdir ve çerçeveleme denilince akla gelen ilk isim Amerikalı sosyolog Erving Goffman'dır. Goffman insanların günlük rutinleri esnasında kullandıkları sözcüklerin ve davranışların, onların olaylara yaklaşımlarını şekillendirdiğini ileri sürmektedir (Goffman, 1974, ss. 26-27).

Günümüzde çerçeveleme kuramı medya alanında yürütülen çalışmalarda yaygın bir şekilde tercih edilmektedir. Esasen de siyasal krizler ve olayların ele alınmasında, incelenmesinde başvurulan bir yöntem olarak ön plana çıkmaktadır (Seyidov, 2014, s. 64).

Tewksbury ve Scheufele'ye göre (2009'dan aktaran Özçetin, 2021, ss. 120-121) çerçeveleme kuramı ile toplumun ne düşünmesi gerektiği konusunu medyanın belirlediği savunulmaktadır. Bir olay, durum veya konu karşısında çerçeveleme yapılmasıyla esasen konunun istenilen yönü verilmekte olup, kasten bazı tarafları öne çıkartılmaktadır (Özçetin, 2021, ss. 121-122).

Haberlerde de benzer bir durum söz konusudur. Haber metinlerindeki çerçeveler oluşturulurken, konuların ya da olayların aktarılmasını, öğrenilmesini, yorumlanmasını hatta değerlendirilmesini etkileyebilecek hususlar da gündeme gelebilmektedir (Erdoğan, 2014, s. 36). Kuşkusuz bu durum haberlerin doğruluğu ya da tarafsızlığını da etkileyebilmektedir. Ayrıca konu hakkındaki insanların bilgi ve birikimleri, deneyimleri, medyanın ilişkileri hatta medya sahibinin konumu bile kimi zaman haberin çerçevesinin çizilmesinde önem arz edebilmektedir.

Dolayısıyla İsrail - Filistin Savaşı'nın başlangıcına odaklanılan bu çalışma kapsamında haberlerin analizinde de çerçeveleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma İsrail saldırılarının başladığı gün olan 7 Ekim ile 17 Ekim 2023 tarihleri arasında 10 günlük süre ile sınırlandırılmıştır. Çalışmada belirtilen tarihler arasında X platformundaki haber paylaşımları ve geleneksel medya haberlerine odaklanılmıştır. Bu kapsamda tarafsız yayın yapma ilkesine uymayan, uluslararası kuruluşlar tarafından dezenformasyona uğramış veya mezenformasyon içerdiği kabul edilmiş haberler incelenmiştir. Çalışmada incelenen söz konusu haberlere ilişkin doğru bilgiler uluslararası ajansların haberlerinden, İletişim Başkanlığı'nın Dezenformasyonla Mücadele Bültenlerinden ve sonradan uluslararası ajansların yayınladıkları tekziplerden alınmıştır.

BULGULAR

Bu başlık altında İsrail'in başlatmış olduğu Filistin halkına yönelik saldırılarla ilgili olan dezenformasyon ve mezenformasyon içeren haberler ele alınmış, bunlar kendi içinde tasnif edilerek incelenmiştir.

Filistin'in Sözde Ermeni Soykırımı Savlarını Desteklemek için Pul Bastırdığı İddiası

7 Ekim 2023 tarihinde başlayan İsrail - Filistin Savaşı'ndan sonra Türkiye'de bu konu hakkında birçok dezenformasyon ve mezenformasyon yapılarak algı yaratılmaya çalışılan örnekler incelenmiştir. Gazeteci Fatih Ergin, 8 Ekim 2023 tarihinde X platformunda yapmış olduğu paylaşımda "Filistin'in sözde Ermeni soykırımı savlarını desteklemek için pul bastırdığını" iddia ederek pulun görselleriyle doğru olmayan bilgi yaymıştır. Filistinli yetkililer böyle bir pul bastırmadıklarını ve gösterilen pulun dijital ortamlarda hazırlandığını, kasıtlı olarak da dolaşıma sunulduğunu ifade etmiştir. Filistinli yetkililer

tarafından yapılan açıklamaların yanı sıra Ermenistan tarafından da konu araştırılmış, araştırma sonucunda söz konusu pulun basımıyla ilgili teyit alınamamıştır. Sonuç olarak gazeteci Fatih Ergin tarafından hazırlanan haberin doğru olmadığı belirlenmiştir.

MISIR'DA POLİSİN İSRAİLLİLERE SALDIRDIĞI İDDİASI

Gazeteci İbrahim Haskoloğlu, 8 Ekim 2023 tarihinde X platformunda “Mısır’da bir polisin İsraililere saldırdığı ve silahıyla 6 kişiyi öldürüp 8 kişiyi yaraladığı” şeklinde bir paylaşımda bulunmuş, konuyla ilgili birkaç da ek paylaşım yapmıştır. Sonrasında Haskoloğlu tarafından yapılan bu paylaşımlar, birkaç haber sitesinde de haber olarak yer almıştır. Ardından ise İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi tarafından konuyla ilgili bir düzeltme yayınlanmıştır. İletişim Başkanlığı tarafından yayınlanan düzeltmede Mısır İçişleri Bakanlığında alınan açıklamalara da yer verilmiştir. Söz konusu açıklamada olayın bir polis memurunun rastgele ateş açması sonucu gerçekleştiği belirtilmiştir. Yaşanan olay sonrasında ise iki İsraili turist ve bir Mısırlı tur rehberinin öldüğü kamuoyuna duyurulmuştur. Ayrıca olaya dair bilgiler İsrail Dışişleri Bakanlığında da doğrulanmış ve sonrasında İsrail medyasında da aynı şekilde haberleştirilmiştir. Dolayısıyla Haskoloğlu ve haber siteleri tarafından sunulan bilgilerin doğru olmadığı da belirlenmiştir.

Görsel 1. Mısır’daki Polislerle ilgili İddiaya Dair Haber Görselleri

Kaynak: <https://www.aksam.com.tr/dunya/savas-yayiliyor-misirda-polis-iki-israilli-turisti-vurarak-oldurdu/haber-1407569> (Erişim T. 08 Ekim 2023)

İsraillilerin Savaştan Türkiye'ye Kaçtıkları, Türkiye'de ise Yabancı Uyrukluların Protestolar İçin Sokaklara Döküldüğü İddiaları

9 Ekim 2023 tarihinde X platformunda "Savaştan korkup kaçarak ülkemize gelen bin 671 İsrailli'nin Alanya'ya geldiği" şeklinde paylaşımlar yoğun olarak yapılmıştır. Yapılan paylaşımlarda 6 Ekim 2023 tarihinde turistik bir gezi için Türkiye'ye gelen İsrail kafilesinin görüntüleri kullanılmıştır. Dolayısıyla 7 Ekim 2023 tarihinden önce yapılan bu gezinin görselinin kullanılarak İsraillilerin savaştan kaçtığına dair yapılan haberlerin içeriğinde yanlış veri kullanıldığı tespit edilmiştir.

9 Ekim 2023 tarihinde X platformunda "İstanbul'da İsrail Başkonsolosluğu önünde 'Mehmetçik Gazze'ye' sloganları atıldı." iddiasıyla birçok paylaşım dolaşıma sokulmuştur. Ayrıca "Ülkemizde yaşayan yabancıların Filistin için sokağa döküldüğü" şeklinde de içerikler X kullanıcıları tarafından paylaşılmıştır. Bahse konu olan paylaşımlarda yer alan görüntülerin İsrail güvenlik güçlerinin 7 Mayıs 2021 tarihinde Mescid-i Aksa'ya yönelik saldırısını protesto etmek amacıyla yapılan gösterilere ait görüntüler olduğu tespit edilmiştir.

Sivillerin Katledildiği İddiası

İsrail - Filistin Savaşıyla ilgili olarak X platformunda yer alan paylaşımlara odaklanıldığında, İsrail medyasının da uluslararası kamuoyunu yanıltmak amacıyla 10 Ekim 2023 tarihinde " Hamas direnişçileri 40 İsrailli bebeğin kafasını kesti" iddiası ile paylaşımlarda bulunduğu görülmektedir. Konuyla ilgili doğrulama amacıyla Anadolu Ajansı'nın, İsrail ordusunun yetkilileri ile iletişime geçtiği, ancak ordu yetkililerinin bu iddiaya yönelik ellerinde bir bilgi veya delil olmadığını belirttiklerine dair haber, hem Anadolu Ajansının sitesinde hem de ulusal/uluslararası haber sitelerinde yer almıştır.

Görsel 2. Hamas Direnişçilerinin 40 İsrailli Bebeğin Kafasını Kesmesi ile İlgili İddiaya Dair Haber Görseli

Kaynak: <https://twitter.com/Israel/status/1711730914471092404/video/1> (Erişim T. 10 Ekim 2023)

Aynı tarihte X platformunda yapılan paylaşımlara bakıldığında, İsrail medyasının “ Hamas direnişçileri İsraili çocukları böyle infaz etti.” iddiası ile paylaşımlar yaptıkları görülmektedir. Söz konusu iddiaya konu olan görüntülerinse 2016 yılında Suriye’de yaşananlara ait olduğu tespit edilmiştir. Yine aynı tarihte X platformunda yapılan paylaşımlarda “ Filistinliler, İsraili çocuk ve kadınları vahşice dövüyor. Görüntülerde İsraili kadın, Filistinli erkekler tarafından yerlerde sürükleniyor.” iddiası yer almaktadır. Bahse konu olan görüntüler iddiaların aksine İsrail güçlerinin Filistin yanlısı bir kadına saldırdığı anları içermektedir. Görüntülerin aslı 6 Ekim 2023 tarihine ait olup, 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan İsrail - Filistin arasında yaşanan savaşın öncesine ait olduğu tespit edilmiştir.

11 Ekim tarihinde X platformunda İsrail yanlısı bazı sosyal medya hesaplarından “ Hamas direnişçileri İsraili bir sivil öldürüp kalbini söktü.” iddiası hakkında birçok paylaşım yapılmıştır. Bahse konu olan görüntülerin aslı ise Jalisco Yeni Nesil Karteli üyeleri, Tepalcatepec Karteli’nin üyesi olan bir uyuşturucu satıcısının infaz edilmesine aittir. Görüntülerin 2020 yılının Ağustos ayında Meksika medyasında yer aldığı gözlemlenmiştir. 11 Ekim 2023 tarihinde “ Hamas direnişçileri festivalde yakaladıkları bir kıızı diri diri yaktı.” İddiası önce bir Instagram hesabında, daha sonra ise X platformunda paylaşılmıştır. Görüntülerin, Mayıs 2015’te Guatemala şehrinin Rio Bravo köyünde bir taksi şoförünü öldürmekle suçlanan bir kızın kalabalık bir grup tarafından öldürülmesine ait olduğu tespit edilmiştir.

12 Ekim 2023 tarihinde İsrail medyasının iddia ettiği ve ABD Başkanı Joe Biden’in yaptığı açıklamada, “ Hamas direnişçileri kırk bebeğin kafasını kesti.” iddiası ve Başkan Joe Biden’in “ Çocukların kafalarının kesildiği fotoğrafları göreceğimi hiç düşünmedim.” sözleri uluslararası medya ve kamuoyu tarafından çok konuşulan konular arasında yerini almıştır. Konuyla ilgili doğrulama amacıyla Anadolu Ajansı’nın, İsrail ordusu yetkilileri ile iletişime geçtiği, ancak ordu yetkililerinin bu iddiaya yönelik ellerinde bir bilgi veya delil olmadığını belirttikleri ve bu bilgilerin de Anadolu Ajansı tarafından yayınlanan açıklamada yer aldığı bilinmektedir. Aynı şekilde Joe Biden’in açıklamalarının ardından Amerikan basınının fotoğrafları ve diğer bilgileri istemeleri üzerine herhangi teyit edilecek bir delil sunamadıkları görülmüştür. Buna ek olarak Amerikan medyası, Washington Post Gazetesi, Beyaz Saray’dan bilgi istediklerini ancak ABD Başkanı Joe Biden başta olmak üzere hiçbir Amerikan yetkilisinin iddiaya konu olan fotoğrafları görmediklerini ifade ettiklerini bildirmiştir.

13 Ekim 2023 tarihinde İngiliz medyasından The Times Gazetesi yaptığı haberde, “ İsrail, ağır yaralanan bebekleri gösterdi” iddiasıyla İsraili çocukların ağır yaralandığını kamuoyuna duyurmuştur. İddiaya konu olan görüntülerinse Filistinli çocukların fotoğrafları olduğu tespit edilmiştir. Filistinli çocukların fotoğrafıyla haberi bu şekilde servis etmesi açıkça İngiliz medyasının manipülasyon yaptığını göstermektedir.

Görsel 3. The Times Gazetesesi'nin Manşetinden Yaptığı
Manipülasyona Dair Görsel

Caitlin Moran on Keir's good vibes and sparkles Times2

Israel shows mutilated baby

● Images alleged to be proof of atrocities ● Britain sends two Royal Navy ships ● Sunak hits out at protesters and BBC

Richard Spencer Tel Aviv
Alastair Dawber Washington
Adam Sage Paris

Israel published photographs last night that it said showed mutilated bodies including a baby allegedly murdered by Hamas, the Palestinian terrorist group responsible for a series of massacres last weekend.

The pictures were posted on Israeli government social media. "This is the most difficult image we have ever posted but we need each and every one of you to know. This happened," it said on Twitter.

It said the images, which The Times is choosing not to publish as they are too graphic, had been taken by the armed forces, who had found "mutilated bodies" in settlements attacked by Hamas on Saturday.

The decision followed a row over allegations by some Israeli soldiers, without evidence, that babies had been beheaded. The search and rescue team found "decapitated babies, women with hands, cut off, burnt bodies," Daniel Hagari, a rear-admiral in the Israel Defence Forces (IDF) said, adding that there was video of the alleged atrocities. He did not say whether it would be released, despite days of contradictory statements about whether the claim could be corroborated.

Antony Blinken, the US secretary of state, who flew into Israel yesterday, was shown some pictures. He said: "Images are worth a thousand words. These images may be worth a million."

The pictures were released five days after Hamas murdered and kidnapped Israeli men, women and children, as well as soldiers. The assault triggered hundreds of retaliatory airstrikes from Israel, amid sabres of Palestinian rockets, with casualties rising on both sides. The Hamas attacks killed 1,300 people in Israel. Last night, as the Gaza authorities said that more than 1,200 Palestinians had died and more than 6,600 had been wounded.

● Britain said it was sending two Royal Navy ships to the eastern Mediterranean and would begin surveillance flights in a show of military support for Israel.

● The British families of three pensioners held by Hamas said the attack amounted to a "second Holocaust".

● France announced a ban on pro-Palestinian protests only for it to be flooded immediately.

● In London, the prime minister said it was "inconsistent" on the BBC as the national broadcaster to refer to Hamas members as terrorists.

● The violence, the most concentrated bout of killings of civilians since the founding of the state of Israel, has prompted calls for calm from the West to prevent an escalating war from spilling out across the Middle East.

Blinken said yesterday that while

Innocents suffer on both sides

Palestinian children wounded in airstrikes sit in Gaza City's Al Shifa Hospital. Israel has said it will not lift its siege for humanitarian relief until hostages are released

Washington children wounded in airstrikes Israel, the country must respect the "legitimate aspirations" of the Palestinians. "We know Hamas doesn't represent the Palestinian people, or their legitimate aspirations to live with equal measures of security, freedom, justice, opportunity and dignity," he said.

● The Kremlin also warned of the risk of the crisis spreading after Israel bombed Syrian airports. Such an escalation, Moscow said, "must never be allowed". Analysts have suggested Israel's latest strikes may have been targeting Iranian weapons bound for Hezbollah in Lebanon, which would have added to the threat on Israel's border.

Separately, in a televised address to France, President Macron also urged Israel to show restraint. "This is not a war between Israelis and Palestinians but between a terrorist group, and a society of democratic values. The only response to terrorism must be strong but just, strong because it is just, Israel has the right to defend itself by eliminating Hamas through targeted actions but whilst preserving civilian populations because that is the duty of democracies," Macron said.

However, Israel warned there would be no break in the siege of Gaza to allow

Partygoers' cars tell of a paradise lost

Richard Spencer
Kibbutz Re'im,
Israel

The cars were the type parents buy daughters for their 21st birthdays. They lined the track away from the Kibbutz Re'im dance site, the scene of the worst single massacre in modern Israeli history. They were white Kia Picantos and Mazda runarounds and Hyundais and a sporty red Mitsubishi.

Some had had their windcreens wide open, but seemed undamaged. Dashboard camera videos retrieved from the scene and relayed endlessly on websites shows what happened here. As the ravers fled the Supernova "peace party", they were intercepted by the gunmen who had caught them so completely unawares.

Those who tried to drive for it were shot up until the cars skidded

off into the wooded undergrowth. Those cars that stopped had their young occupants pulled out and either killed there and then or, as viewed by millions around the world, dragged away as hostages.

The bodies, when they were found in the hours and days that followed, were spread widely. In yesterday's early evening light, which the eastern Mediterranean's coastal plain sheds so gently along its length, over lemon groves and fruit plantations from Gaza to Israel in Lebanon, it was easy to see why Re'im was the perfect place for a "peace and love" trance party. A clearing in a wood, a rolling landscape, and a light breeze cooling the late summer grass beneath bare feet — it must have seemed like paradise.

The partygoers were the liberal, secular, internationalist wing of Israel's youthful society. They danced and drank till dawn.

Supernova was billed as being "for friends, love and infinite freedom". It was celebrated on the

night of the Sabbath: this was not a festival for conservatives or Israel's increasingly strict religious right.

Yesterday, as the authorities opened the site and gave journalists a guided tour, half-empty whisky bottles and cans of Red Bull still stood by the beer taps at the bar. Plastic glasses littered the floor. Psychedelic paintings were propped up in the art tent.

It might be thought that the liberals on display as the first gunmen landed by paraglider contributed to what ensued, provoking some sort of enraged frenzy in Gaza's own religious right.

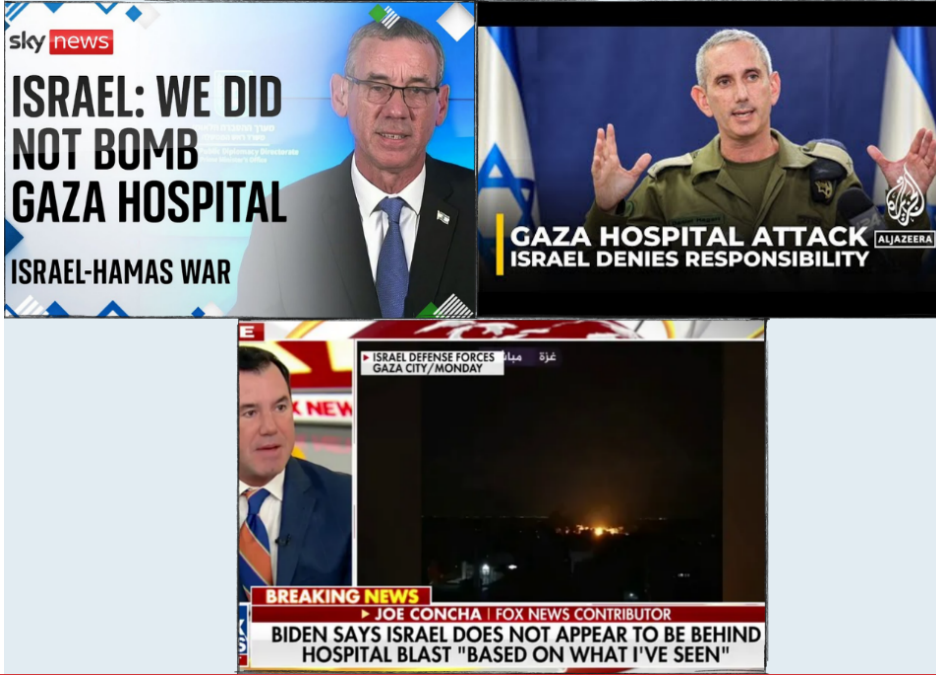
The attackers were the fundamentalists of Hamas, brought up in Gaza's close, barricaded. Continued on page 6

Kaynak: <https://www.tomorrowpapers.co.uk/times-front-page-2023-10-13/> (Erişim T. 13 Ekim 2023)

17 Ekim 2023 tarihinde Gazze'nin El Zeytun Mahallesi'ndeki el-Ehli Baptist Hastanesi'nin vurulmasıyla ilgili, İsrail yetkililerinin ve medyasının "Saldırısı İsrail değil, Hamas yaptı" iddiası medyada ve kamuoyunda yankı uyandırmıştır. Öncelikle hastanenin bulunduğu bölgenin günlerdir İsrail'in bombardımanlarına maruz kaldığı tespit edilmiştir ve kullanılan mühimmatın Hamas'ın bugüne kadar kullandığı türden bir mühimmat olmadığı incelemeler sonucu ortaya çıkmıştır. Bu iddiaya ilişkin İsrail yanlısı yayın yapan ve israil'i destekleyen bazı sosyal medya hesaplarının paylaştığı görüntülerinse 2022 yılına ait eski bir görüntü olduğu teyit edilmiştir.

Görsel 4. Gazze'de Yaşanan Hastane Saldırısını İsrail Medyasının Hamas Yaptı Yönündeki İddialara Dair Görseller

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=s1f0youDkhk>,
<https://www.youtube.com/watch?v=9Fk4Y2TNEzk&rco=1>,
<https://www.foxnews.com/video/6339387614112> (Erişim T. 17 Ekim 2023)

SONUÇ

Çalışmada 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan ve hâlâ devam eden İsrail - Filistin Savaşı'na dair sosyal ve geleneksel medyada 10 gün boyunca yer alan haberler incelenmiştir. Bilindiği üzere enformasyon insanlar için en önemli araçtır. Bilginin üretimi, tüketimi çağlar boyunca insanların en büyük uğraşı olmuştur. Hatta günümüze değin süreç içinde bilgiye sahip olan toplumlar her zaman diğer uluslara üstünlük sağlamıştır. İsrail - Filistin Savaşı'na da bu noktadan bakmak aslında yerinde olacaktır.

Bilindiği üzere Filistin'e oranla bilgiye, teknolojiye, ekonomiye vb. daha hâkim olan İsrail süreç içinde uluslararası kamuoyunu dezenformasyon ile yönlendirmeye, algıyı yönetmeye çalışmaktadır. Filistin'in savaşın ilk günlerinde uluslararası kamuoyunda yalnız kaldığı bilinmektedir. İsrail'in yürüttüğü dezenformasyon ve algı yönetimine dair haberlere ilişkin düzeltme metinleri de İletişim Başkanlığı tarafından yayımlanmıştır. Dolaşıma sokulan dezenformatif haberlere dair gerçek bilgiler İletişim Başkanlığı tarafından hazırlanan bültenler ile yalanlanmıştır.

Bu kapsamda incelenen haberlerden biri Mısır'da polisin İsraililere saldırdığına dairdir. Yapılan inceleme sonucunda İsrail medyası ve taraftarlarının gerçekleri deforme ederek bilinçli bir dezenformasyon yaydıkları görülmüştür. Olayın gerçekleşme şekline bakıldığında polisin rastgele ateş açması sonucunda bir turist kafilesindeki insanlar yaralanmıştır. Yaralanan ve ölen insanlar içerisinde Mısırlılar olduğu gibi İsraililer de bulunmaktadır. Doğrudan İsrail vatandaşlarını hedef alan bir eylem olmadığı gibi haber İsrail medyası tarafından çarpıtılarak servis edilmiştir. İsrail'in Orta Doğu'da kendisinin asıl "mağdur" olan taraf olduğuna dair bir algı oluşturma çabası olarak nitelendirilebilecek bu haber, kısa sürede hem Mısır Devleti hem de uluslararası ajanslar tarafından yalanlanmıştır.

Araştırmada incelenen haberlerden bir diğerinde Hamas direnişçilerinin 40 İsraili bebeğin kafasını kestiği iddia edilmektedir. Olayla ilgili olduğu söylenerek paylaşılan görüntülerin ve fotoğrafların aslında 2016 yılında Suriye'de çekildiği belirlenmiştir. Uluslararası kamuoyunu yanıltmak için paylaşılan haber ve habere ait görseller, kısa sürede yalanlanmıştır. Ancak söz konusu bütün haberler öncelikli olarak uluslararası kamuoyunda yer almış ve İsrail tarafından yürütülen algı çalışmalarının da bir parçası olmuştur. Haberler uluslararası kamuoyunda yalanlansa dahi o zamana kadar geçen süre içerisinde İsrail'in yaptığı eylemler meşru görülmüştür. Uluslararası kamuoyunu bu şekilde meşgul ederek kendisine zaman kazanan taraf olan İsrail'in, araştırmaya konu olan on günün sonunda da yine aynı şekilde devam ettiği gözlemlenmektedir.

Buradaki temel sorunun aslında çerçeveler olduğu bilinmektedir. Zira toplumsal yaşamın bir pratiği, hatta normal olarak görülen bu süreçte haber metinlerinin üretimleri/anlamlandırmaları var olan gerçekliğin yeniden oluşturulmasında büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla hâkim ve baskın ideolojilerin ya da söylemlerin çizdiği çerçeveler, haber metinlerinin de içeriklerinin oluşturulmasına etki etmektedir. Bu etkiyle beraber haber metinleri üzerinden gerçeklik yeniden kurgulanmakta, hatta bir çeşit sınıflandırmayla birlikte, yeniden bir toplumsal gerçeklik inşa edilmektedir (Durur, 2011, s. 29). İsrail'in de haber metinlerinde yaptığı dezenformasyonun ve yürüttüğü algı yönetim faaliyetlerinin nihai amacı bu noktadır. İsrail, haber metinleri ve içerikleri ile gerçekliği yeniden, kendince inşa etmektedir.

Çalışmada da İsrail - Filistin savaşının ilk 10 günündeki bu inşa sürecine odaklanılmıştır. Ancak on gün sonrasında da yaşananlar savaş süreciyle ilgili aktarılan bilgilere duyulan güvensizliği gündemde tutmuştur. Savaşın bitiminden sonra yapılacak çalışmalarda bütün bu sürecin tam olarak ele alınması, farklı istatistiki ya da çözümleme tekniklerinin kullanılması hatta devlet arşivlerinde yapılacak arşiv taramaları konuyla ilgili farklı bakışların ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, Y. (1995). Görsel iktidar. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Akkaya, E. N. (2022). Şeytandan günümüze çağlar boyu algı yönetimi. Lacivert Dergi, 92, 54-57.
- Akyüz, S. S. (2021). Yeni toplumsal hareketlerde sosyal medya ve manipülatif haberlerin etkisi: boğaziçi protestoları örneği. İçinde S. S. Akyüz (Ed.) Dezenformasyon Çağı (ss. 25-54). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Apak, D. (2019). Dezenformasyon ve algı yönetimi bağlamında bilişimsel propaganda kavramı. İçinde D. Doğanayılmaz Duman, & Ö. Bilgili (Ed.), Siyaset Ve İktisat Aktörler, Kurumlar, Tartışmalar (ss. 3-26). Dora Basım Yayın.
- Aşman Alikılıç, Ö. (2011). Halkla ilişkiler 2.0 sosyal medyada yeni paydaşlar, yeni teknikler. Ankara: Efil Yayınevi.
- Bostancı, M. (2015). Sosyal medya ve siyaset. Konya: Palet Yayınları.
- Bostancı, M., & Batur, A. (2022). Rusya - Ukrayna savaşının algı yönetimi ve dijital diplomasi bağlamında Türkiye'ye yansımaları. İletişim ve Diplomasi, (9), 123-146.
- Callamari, P., & Reveron, D. (2003). China's use of perception management. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence, 16(1), 1-15. <https://doi.org/10.1080/713830380>.
- Durur, E. K. (2011). İnşacı yaklaşım içinde çerçeveleme kuramı ve haberin çerçevesi. Atatürk İletişim Dergisi, (2), 21-32.
- Ercan, E. E. (2021). Haber ve misenformasyon bağlamında yeni gazetecilik pratikleri; veri, mecra ve robot gazeteciliği. İçinde S. S. Akyüz (Ed.), Dezenformasyon Çağı (ss. 55-76). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Erdoğan, İ. (2014). Haber çerçeveleme: kuram ve tipoloji. Marmara İletişim Dergisi, ss. 35-52.
- Gezgin, S. (2002). Basında fotoğrafçılık. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Goffman, E. (1974). Frame analysis. Boston: Northeastern University Press.
- Güçdemir, Y. (2010). Sanal ortamda iletişim bir halkla ilişkiler perspektifi. İstanbul: Derin Yayınları.
- Gündoğdu, A. H., & Çelebi, A. C. (2007). Gizli harp misyonu ve dezenformasyon. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Kahraman, M. (2013). Sosyal medya 101 2.0 pazarlamacılar için sosyal medyaya giriş. İstanbul: Media-Cat Kitapları.
- Özçetin, B. (2021). Kitle iletişim kuramları kavramlar, okullar, modeller. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Öztat, F. (2012). Sanal linç hareketlerichannde dezenformasyon ve nefret söyleminin kullanımı: isim-sizler ve eabil grupları. İçinde S. S. Akyüz (Ed.), Dezenformasyon Çağı (ss. 77-118). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Seyidov, İ. (2014). Türk basınında sunulan Kırım krizi haberlerinin çerçeveleme kuramı bağlamında incelenmesi. Akdeniz İletişim Dergisi, (22), 60-73.
- Tokgöz, O. (2015). Temel gazetecilik. Ankara: İmge Kitabevi.

Yoloğlu, N. (2021). Aktüel enformasyonun yeni yol haritası: dezenformasyon. İçinde S. S. Akyüz (Ed.), Dezenformasyon Çağı (ss. 9-24). Konya: Eğitim Yayınevi.

Yurdalan, Ö. (2007). Belgesel fotoğraf ve fotoröportaj. İstanbul: Agora Kitaplığı.

Yazar katkı düzeyi/Author contributions:

Makale Tasarımı: O. Taydaş. Literatür Taraması: M. Geneş. Veri Toplama ve Analiz: O. Taydaş, M. Geneş. Sonuç: O. Taydaş. Son Okuma, Kontrol ve Sorumluluk: M. Geneş.

Design of article: O. Taydaş. Literature review: M. Geneş. Data acquisition and analysis: O. Taydaş, M. Geneş. Conclusion: O. Taydaş, M. Geneş. Final reading, checking and approval: M. Geneş.

Hakem değerlendirmesi/Peer review:

Dış bağımsız/Externally peer reviewed

Çıkar çatışması/Conflict of interest:

Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir/The authors have no conflict of interest to declare

Finansal destek/Grant support:

Yazarlar bu makalede finansal destek almadığını beyan etmiştir/The authors declared that this article has received no financial support.

Türk Kültürünün Yeni Nesillere Aktarımı: TRT Çocuk Çizgi Filmleri Örneği

Transfer of Turkish Culture to Future Generations: The Example of TRT Çocuk Cartoons

Araştırma Makalesi / Research Article

**Sorumlu yazar/
Corresponding author:**
Hilal Taşkın

ORCID:
0000-0003-0132-4827

Geliş tarihi/Received:
21.12.2023

**Son revizyon teslimi/Last
revision received:**
19.07.2024

Kabul tarihi/Accepted:
19.07.2024

Yayın tarihi/Published:
20.07.2024

Atıf/Citation:
Taşkın, H. & Boran, T. (2024).
Türk kültürünün yeni nesillere
aktarımı: TRT Çocuk çizgi
filmleri örneği.
İletişim ve Diplomasi, 12,
25-58.

doi: 10.54722/
iletisimvediplomasi.1408003

Hilal TAŞKIN¹ , Tuğçe BORAN²

ÖZ

Toplumların devamlılığı, bireylerin ortak kültürel değerleri benimsemeleri ve nesiller boyu aktarımıyla sağlanmaktadır. Toplumsal yapı içerisinde benimsenen dil, yaşayış, gelenek ve görenekler ortak kültürel unsurları oluştururken, bunların devamlılığının sağlanabilmesiyle somut olmayan kültürel miras meydana gelmektedir. Kültürün, nesiller boyu varlığını sürdürebilmesi için pek çok faaliyet yürütülür. Günümüz teknolojisi, film, dizi, animasyon ve çizgi filmler yoluyla kültürün aktarımında önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Bunlardan özellikle çizgi filmler, günümüzde kültür taşıma aracı olarak sıklıkla tercih edilmektedir. Bu çalışmada; TRT Çocuk kanalında yayımlanmış/yayımlanmakta olan 10 çizgi film kültürel unsurlar bağlamında incelenmiştir. Amaçlı örneklem yöntemiyle seçilen çizgi filmlerdeki Türk kültürüne ait unsurlar, ölçüt örnekleme ve doküman analizi yöntemleriyle saptanmaya çalışılmıştır. İncelemeler görsel ve ses öğeleri şeklinde iki temel kategoride 5 soru çerçevesinde yapılmış, yayımlanan 3 çizgi film bölümünün incelenmesi hususunda örneklem sınırlandırılmıştır. Aile, arkadaşlık, komşuluk, kahramanlık gibi temaların işlendiği çizgi filmlerde; tarihsel karakterlere, masal kahramanlarına, yaşayış biçimlerine, yemek kültürüne, kültürel söz varlıklarına ve tarihsel dönemlere yer verilerek kültür ile ilişkilendirilmesi, çalışmadaki önemli saptamalardan olmuştur. Diğer yandan çizgi filmlerde olay örgüsüyle ilişkili olarak farklı dağılım göstermekle birlikte benzer kültürel motiflerin işlendiği izlenmektedir.

¹ Arş. Gör., İstanbul Rumeli Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, hilalkarakas0@gmail.com.

² Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye, gureltugce@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-5674-4090

Anahtar Kelimeler: Kültür, Türk kültürü, kültürün aktarımı, TRT Çocuk, çizgi film

ABSTRACT

The continuity of societies is ensured by individuals adopting common cultural values and transferring them through generations. While the language, lifestyle, traditions and customs adopted within the social structure constitute common cultural elements, intangible cultural heritage is also established by ensuring their continuity. Various activities are conducted to ensure the preservation of culture for future generations. Modern technology offers substantial convenience in the dissemination of culture through movies, television programmes, animations, and cartoons. Cartoons, in particular are frequently preferred as a means of conveying culture today. The study aims to identify the elements of Turkish culture in the selected cartoons using the purposive sampling approach, through the application of criterion sampling and document analysis methodologies. While the examinations were made within the framework of five questions in two basic categories, visual and audio elements, the sample was limited to examine three cartoon episodes published. In the cartoons, themes such as family, friendship, neighborliness and heroism are discussed. One of the important findings was that it was associated with culture by including historical characters, fairy tale heroes, lifestyles, food culture, cultural vocabulary and historical periods. On the other hand, it is observed that similar cultural motifs are used in cartoons, although they show different distributions in relation to the plot.

Keywords: Culture, Turkish culture, Transfer of culture, TRT Çocuk, cartoons

EXTENDED ABSTRACT

Ensuring the continuity of cultural characteristics in the changing global social order also gains special importance. Customs, traditions, norms, rituals, food, ceremonial features, behavior and speech patterns constitute some of the cultural elements that bring societies into being. It is important that these elements are adopted throughout generations so that they do not disappear and gain a sustainable feature. Cultural elements that are accepted and adopted by generations, ensured to be experienced and transferred across generations, can continue to exist as sustainable values.

Cultural elements gaining a timeless feature and becoming sustainable may undergo formal changes with the development of technology. In today's technological world, it is seen that social elements can be conveyed through films, documentaries, animations and cartoons with the power of cinema; which has important roles especially in

teaching and encouraging values to children. Social cultural elements that are more easily understood and accepted by children can continue to grow and survive together with children. In this context, it is believed that explaining and making sense of cartoons is also important.

In this study, cartoons on TRT Çocuk channel were examined. Within the scope of the study, which aims to determine the existence of elements of Turkish culture: “What is the distribution of the cultural features included in the cartoons, which will be examined in two main categories as audio and visual elements?”, “What elements of Turkish culture are emphasized in cartoons?”, “What are the emphasized elements of Turkish culture? What were the preferred themes?”, “How were the characters in the cartoons associated with Turkish culture?”, “What are the cultural elements that were similar or revealed in the same direction in the 10 cartoon categories examined?” Answers were sought to five basic questions.

Upon examining the website of TRT Çocuk channel, it becomes apparent that they showcase a variety of creations in the genres of cartoons, movies, programmes, books, and magazines. The website of TRT Çocuk channel features a variety of productions, including Sera, Aybek, and Rafadan Tayfa, among others. Among the productions that have been made/are being made within the channel, it has been deemed appropriate to examine 10 categories: Keloğlan, Küçük Hezarfen, Niloya, Maysa and Bulut, Rafadan Tayfa, Pırıl, Aslan, Yusufname, Sagun, Babamın Gölgesi. Productions prepared for children to watch on the platform were examined between 25-28.08.2023. Considering the large number of episodes of cartoons and time constraints, the sample was limited to examining three published episodes in the review criteria. In the selected sample area, the first and last episodes of the cartoons broadcast during the analysed time period were fixed, and an episode in between was chosen randomly without learning the content and title information.

A sample of cartoons under 10 categories was examined with the help of document analysis method. The episodes obtained from <https://www.trtcocuk.net.tr/video> were watched twice each to determine cultural elements. The study was conducted using purposive and criterion sampling methods. In cartoons, audio and visual elements are not included at the same rate and frequency. However, it has been determined that the visuals and sound elements in the plot are presented in harmony and integrity with each other. Scientists active in the history of Turkish science such as Hezarfen Ahmet Çelebi, Keloğlan, Atatürk, folk heroes in the Turkish motif, and important statesmen for the Turkish society are presented to the audience by establishing relationships in various ways. Along with the association practices made with the mentioned characters, which have gained a place in the Turkish cultural world, other association methods adopted were based on lifestyles and different historical periods. Fairy tale/storytelling has been identified as a frequently shared tradition element.

GİRİŞ

Toplumların uzun yıllar sürmesi umulan birlikteliği, ortak değerler yoluyla sağlanabilmektedir. Toplumdaki bireylerin eşlik ettiği millî marş ve saygı duyduğu bayrak, genel kabul görmüş kıyafet unsurları, konuşma dilinin özellikleri, eğlence veya hüznün törenlerindeki ritüelleri, dünya görüşleri, yemekleri ve diğer pek çok toplumsal paylaşım unsuru, kültürü meydana getirmektedir.

Toplumlarda kültürel sürekliliğinin sağlanmasına dair çeşitli yöntemlerin uygulandığı gözlemlenmektedir. 21. yüzyılda yaşanan teknolojik gelişme sayesinde kültürel unsurlar, medyada dizi, film, animasyon ve çizgi filmler yoluyla aktarılabilmektedir. Dizi ve filmlerde direkt görülen toplumsal düzen unsurları çizgi filmlerde de çeşitli yöntemlerle çocuklara ve yetişkinlere sunulmaktadır. Avrupa, Amerika ve Japonya menşeli çizgi filmler, tüm dünyada yıllardır izlenmekte ve üretildikleri coğrafyaların kültürel unsurlarını yansıtmaktadır. TRT Çocuk kanalının kurulmasıyla birlikte Türk kültürünün çizgi filmler yoluyla aktarımı da mümkün hâle gelmiştir.

Bu çalışmada TRT Çocuk kanalında yayımlanmakta olan çizgi filmlerdeki kültür unsurlarının tespiti amaçlanmıştır. TRT Çocuk kanalının internet sitesinden çizgi film kategorisinden 10 başlık incelenmek üzere seçilmiştir. 10 farklı çizgi filmin bölümlerini oluşturan kategoriler içerisinden üçer bölümü rastgele amaçlı örneklem yöntemi benimsenerek seçilmiş, bu bölümlerin doküman analizi yöntemiyle incelenmesi planlanmıştır. Çizgi film bölümlerindeki incelemeler ölçüt örnekleme yönteminden faydalanılarak sadece kültürel değerleri barındıran unsurlar çerçevesinde değerlendirilecektir.

Kültürün aktarımı hususunda tematik yayın yapan TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmler çerçevesinde daha önce ortaya konmuş çalışmalar, bu çalışmanın ön araştırması aşamasında incelenmiştir. Yapılan literatür incelemesinde tespit edilen çalışmalardan bir kısmını şu şekilde sıralamak mümkündür:

Karakuş (2016) *Maysa ve Bulut İsimli Animasyon Çizgi Filmin Kültürel Öğeler Açısından İncelenmesi* adlı çalışmada UNESCO tarafından kabul edilen 11 kültürel mirasın çizgi filmde varlık yokluk durumunu incelemiştir. Somut olmayan kültür unsurlarının aktarımı hususunda önemli bulunan çizgi filmde; pek çok gelenek, görenek ve Türk yaşayışına dair değerlerin aktarıldığı ortaya konmuştur. *Maysa ve Bulut* çizgi filmiyle ilgili bir diğer çalışmada ise yemek kültürü inşasına dair unsurların varlığı sorgulanmıştır (Erdem, 2020). Yazar bu çalışmada yeme içme alışkanlıkları, yemek hazırlama ve muhafaza kültürü, mutfak gereçlerinin tanıtılması gibi unsurlara yer verildiğini saptamıştır. Durdu Zor (2017) ise *Maysa ve Bulut* çizgi filmini giyim kültürü perspektifinden incelemiştir. Çizgi filmde yer alan kıyafetler Yörük kültürünü yansıtan unsurlar olarak yorumlanmıştır.

Diğer yandan *Küçük Hezarfen* çizgi filmindeki millî kültür unsurlarını araştırdıkları çalışmalarında Üzer ve Çetin (2018), kategorisel içerik analizi yöntemi kullanarak elde

ettikleri verileri analiz ederek 23 farklı kültür unsuruna ulaştıklarını, en sık rastlanan millî kültür unsurunun kahve olduğunu belirtmişlerdir. *Küçük Hezarfen* çizgi filmine dair yapılan bir diğer çalışmada Selanik Ay ve Korkmaz (2017) tarafından değerler ve kültürel öğeler araştırılmıştır. 26 bölüm üzerinden gerçekleştirilen çalışmada en sık vurgulanan kültürel öğeler; deyimler, efsaneler, bilmeceler, tekerlemeler, atasözleri ve mâniler; en az yer verilenler ise oyunlar olarak not edilmiştir.

Türkmen (2012) ise *Pepee* çizgi filminin kültür aktarımındaki rolü üzerine yaptığı çalışmada, çocuklara aktarılan kültürel kodları analiz etmiştir. Uçan (2018) kültürel kodlar bağlamında *Evel Zaman İçinde*, *Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü*, *Nasreddin Hoca*, *Pepee*, *Keloğlan* ve *Dede Korkut Hikâyeleri* çizgi filmlerini incelemiştir. Dursun ve Yurt (2017) popüler kültüre karşı yerelliğin sunumu hususunda *Maysa* ve *Bulut* çizgi filmi üzerine çalışma ortaya koymuştur. Araştırmada kültür bağlamında gelenek, görenek ve dil gibi alanların ele alındığı ve Türk kültürüne dair çok sayıda unsurun tespit edildiği belirtilmiştir. Popüler kültüre dair ibarelerin araştırılması hususunda yürütülmüş bir diğer çalışma *Rafadan Tayfa* çizgi filmi için gerçekleştirilmiştir. Tozduman Yaralı ve Avcı (2017) *Rafadan Tayfa*'nın 13 bölümünü inceledikleri çalışmada geçmiş yaşam biçimleriyle günümüz arasındaki benzer ve farklı yönleri tespit etmişlerdir. Özdal (2023) ise *Aybek* çizgi filmini incelemiş, bu filmde gelişen teknolojinin kullanımıyla sözel ve ortamsal kültür unsurlarının aktarımına katkı sağlandığını ifade etmiştir. Aslan (2021) ise *Animasyon (Çizgi Film) Tarihine Kültür Aktarımı Açısından Bir Bakış* çalışmasında folklor unsurlarının 21. yüzyılda sunuluş yöntemlerinden biri olan animasyonların kültür aktarımına katkısına vurgu yapmıştır. Pekşen Akça ve Baran (2018) *Pepee* çizgi filmindeki Türk kültürüne dair unsurları araştırdıkları çalışmalarında 52 bölüm üzerinden incelemelerde bulunarak aile, dil, yemek, müzik gibi temel alanlarda millî ve toplumsal değerlere sıklıkla yer verildiğini belirtmişlerdir. İşler (2013)'in yapmış olduğu çalışmada ise Türk yapımı çizgi filmler Ekme Kuramı bağlamında değerlendirilmiştir. Aslan ve Yılar (2019) çalışmalarında halk bilimi unsurlarını araştırmışlardır. Yazarlar *Rafadan Tayfa* çizgi filmi'nin 42 bölümünü inceledikleri çalışmada, özellikle gelenek ve göreneklerin çocuklara öğretilmesi aşamasında çizgi filmlerin etkili bir yöntem olacağını söylemişlerdir. Karaduman ve Gökgöz (2017) ise 1970-2000 yılları arasında TRT kanalının akışında bulunan yapımları çocukluk inşası açısından incelemişlerdir. Yazarlar tarafından program ve çizgi filmlerin incelendiği *TRT Yerli Çocuk Programlarında Çocukluğun İnşası: Eğitim, Toplumsallaşma, Politik Özne Biçimleri* çalışmasında çocuklara verilen mesajlarda toplumsal dönüşümlerle paralellik olduğu ortaya konmuştur. Konuya dair bir diğer çalışma *TRT Çocuk Çocukla Çocuklaşmak*'tır. TRT Çocuk Koordinatörü İsmihan Yılmaz'ın adı geçen çalışmasında kanalın başarılarının sırrı, çocuklara pedagojik olarak uygun davranılması ve kendileriyle özdeşleşebilme imkânı sunulması olarak açıklanmıştır (Yılmaz, 2017).

Yukarıda sıralanan çalışmalarda, nitel araştırma deseni benimsendiği tespit edilmiştir. Örneklem olarak çalışılan çizgi filmler değişiklik göstermekle birlikte *Maysa* ve *Bulut* ile *Rafadan Tayfa* çizgi filmlerine dair çok sayıda çalışma yapıldığı da saptanmıştır.

Kültürün Doğu'da ve Batı'da farklı yansımaları olduğunun gözlemlendiği çizgi filmlerin Türkiye'deki yaratılarına da değinilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışmada TRT Çocuk kanalında yayımlanmakta olan çizgi filmlerde yer verilen kültür unsurlarının tespiti amaçlanmıştır. TRT Çocuk kanalının internet sitesinden çizgi film kategorisindeki 10 başlık incelenmek üzere seçilmiştir. 10 farklı çizgi filmin bölümlerini oluşturan kategoriler içerisinde birer bölüm rastgele amaçlı örneklem yöntemi benimsenerek seçilmiş olup doküman analizi yöntemiyle incelenecektir. Çizgi film bölümlerindeki incelemeler ölçüt örnekleme yönteminden faydalanılarak sadece kültürel değerleri barındıran unsurlar çerçevesinde değerlendirilecektir.

Tek bir çizgi film bünyesinde incelemelerin yapılmayacağı bu çalışma, Türkiye'de uygulanan kültür aktarımı çalışmalarına geniş perspektiften bakma imkânı sunmasıyla diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Sonuçların daha derinlikli olması için geniş örneklemlerde çalışılmasının gerektiği düşünülmektedir. Araştırmanın bundan sonraki çalışmalara kaynak oluşturması ve konuya dair daha çok çalışmanın literatüre kazandırılması umut edilmektedir.

KÜLTÜR AKTARIMI VE ÇİZGİ FİLMLER

Toplumun bir araya getiren bireylerin ortak kültürel unsurlara sahip oldukları bilinmektedir.

Toplumlar arasında farklı biçimlendiği gözlemlenen kültürel değerler UNESCO'ya göre Dünya Kültür Politikaları Konferansı Sonuç Bildirgesi'nde, bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgu olarak açıklanmıştır (UNESCO, 1982).

Belirtilmiş olan UNESCO raporunda kültürün insan yaşayışını oluşturan unsurların bir bütünü olarak nitelendirildiği okunmaktadır.

Diğer yandan kültür, Bauman tarafından insani bir faaliyet bölgesi olarak açıklanmaktadır (1998, s. 159). Yazarın kültüre getirdiği tanımlamadan insanın varlığı ile kültürün varlık göstereceği şeklinde bir anlamın çıkarılması mümkün olmaktadır. Mengü (2002, ss. 67-80), bireysel özelliklerin değil bireylerin ait olduğu toplulukların ortak davranış ve değer kalıplarının incelenmesi gerekliliğini işaret ederek, kültürlenme sürecinde bireyler arasındaki ortak unsurların birbirlerine bağlanmalarında etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Yazar aynı zamanda dilin, kültürlenme aşamasında etkili olan en önemli faktörlerden biri olduğunu belirtmektedir.

Milletlerin kültürel kimliklerini oluşturan unsurlar Oğuz tarafından açıklanırken; yaşayışı, geleneği, göreneği, âdeti, sözü, şarkısı, şiiri, masalı, efsanesi, atasözü gibi un-

surlar sıralanmıştır (2002, ss. 5-10). Yazar, belirtilmiş unsurlarla birlikte milletlerle anılgelmiş yaşantıya dair her şeyin kültürel mirası meydana getirdiğine işaret etmektedir. UNESCO tarafından 2003'te Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kabul edilmiştir. Türkiye'de ise kültürel miras unsurlarını açıklayan bu sözleşme, TBMM' de oy birliği ile kabul edilmiş, 21 Ocak 2006 tarih ve 26056 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin sözleşmeyi kabul ediş aşaması 27 Mart 2006'da gerçekleşmiştir (UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, 2023).

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde; *İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi, Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi, Korumanın İyi Uygulamaları Kaydı* başlıklı listelerin bulunduğu gözlenmektedir.

Sahip olunan kültürel miras unsurlarının korunması kültürün sürdürülebilir hâle getirilmesiyle imkânlı olmaktadır (Ekici, 2004, s. 10). Yazar çalışmasında sürdürülebilir kılınamayan kültürel unsurların zamanla eski binalar gibi yok olacağı şeklinde bir benzetmede bulunarak durumun ciddiyetine vurgu yapmaktadır.

Kültürel unsurların sürekliliğinin sağlanabilmesi için çeşitli yöntemlerin uygulandığı bilinmektedir. Özellikle kültürün çocuklar üzerinden aktarımında toplumların masallara başvurduğu görülmektedir. *Masalın Biçimbilimi* çalışmasında Vladimir Propp masallardaki kişilerin eylemlerinden yola çıkarak bütün masalarda ortak özellikler olduğu üzerine 31 maddelik yapı ortaya koymaktadır. Anlatı yapılarının çözümlenmesi hususunda kullanılan 31 unsur; uzaklaşma, yasaklama, yasağı çiğneme, soruşturma, bilgi toplama, aldatma, suça katılma, kötülük, aracılık, karşıt eylemin başlangıcı, başışının ilk işlevi, kahramanın tepkisi, büyülü nesnenin alınması, uzamsal yer değiştirme, çatışma, özel işaret, zafer, giderme, geri dönüş, izleme, yardım, kimliğini gizleyerek gelme, asılsız iddialar, zor görev, zor görevin yapılması, tanınma, ortaya çıkarma, biçim değiştirme, cezalandırma, evlenme olarak aktarılmaktadır (Propp, 2001, ss. 10-11). Ortaya konulan bu unsurların pek çok masalda hatta çizgi film ve animasyonda da bulunduğu söylenebilmektedir. Ortak noktaların toplumların değer yargıları çerçevesinde değerlendirilebilecek hususlar olduğu söylenebilirken olay örgülerinde toplumlar için önem verilen törenlerin (zafer, evlenme), toplumun etik değer yargıları (dürüst olma, hata veya kötü bir davranışı karşısında cezalandırma) ve inancıyla (büyü, büyülenme, biçim değiştirme) bağlantılı unsurlardan oluştuğu görülmektedir. Bütün bunlarla birlikte çocuk hedef kitlesinin ilgi alanında bulunan masallar ve çizgi filmlerde bu değerlerin işlenmesinin toplumsal inşa hususunda önemli olduğu söylenebilmektedir. Propp (2018, s. 114) 31 maddenin bütünün aynı anda ve sıralamayla masallarda bulunamayabileceğini de ifade etmektedir. Yazar aynı zamanda ortaya konan 31 unsurun karşıtlık ilişkisine (yasak-yasağın çiğnenmesi, çatışma-zafer şeklinde) sahip olduğunu belirtmektedir.

Diğer yandan Algirdas Julien Greimas *Anlatının Sözdizimi: Dörtlü Şema*; Joseph Campbell *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu* çalışmaları da masalların çözümlenmesinde ortaya konan kaynaklardandır. Yazarların yine masalların çözümlenmesi hususunda oluşturdukları modeller farklı yapılara sahip olmakla birlikte, kahramanların olay süresince başından geçenlerle dönüştüğü formları içermesi yönüyle ortak özelliklere sahiptir (Kiran ve Kiran, 2003, s. 245; Campbell, 2010, ss. 48-49). Carl Jung'un arketiplerinden esinlenerek 17 madde çerçevesinde Campbell'in modeli açıklanırken; Greimas'ın modelinde şema başlıkları altında incelenen masalarda başlangıç, geçiş ve bitiş olmak üzere üç süreçte kahramanların karakteristik dönüşümleri aktarılmaktadır. Ortaya konan karakterler, olay örgüleri kitaplardaki, anlatılardaki masallarla kısıtlı kalmamakta, teknolojinin çeşitlenmesiyle birlikte sinemaya veya diğer platformlara aktarılabilen ve çizgi film, animasyon formunda varlığını sürdürmeye devam edebilmektedir.

Masalın ardından günümüze gelindiğinde dizi, film, edebiyat, animasyon ve çizgi filmlerin, kültürün anlatımı, aktarımı ve sürekliliği hususlarında sıkça kullanılan yöntemlerden olduğu gözlemlenmektedir. Bu hususta Türkmen, kültürün yaşatılması için toplumun bütünü oluşturduğu bütün yaş gruplarının önemli olduğuna dikkat çekmektedir (2012, s. 142). Yazar kültürün aktarımında büyüklere ve çocuklara dair farklı iletişim yöntemleri benimsenmesi gerektiğini belirtirken çizgi filmler kapsamında yer alan animasyon filmlerin her iki toplumsal gruba da kültürel aktarım sağlama bakımından ortak bir alan olduğunu ifade etmektedir. Aslan ve Yılar, günümüz teknolojinin sağladığı imkânlardan olan animasyonlar ile eskiden beri yaşanagelmiş halk bilimi disiplininin bir araya getirilmesiyle etkili bir kültür aktarımı oluşturulduğunu ifade etmiştir (2019, s. 648). Diğer yandan Alicenap Taş ise kültürel unsurların her ulus için yaşatılması amaçlanan öğeler olduğuna dikkate çekerek kültür aktarımının en etkili yolunun çizgi filmler olduğunu belirtmiştir (2015, ss. 11-26).

ÇİZGİ FİMLERDE İŞLENEN KÜLTÜREL UNSURLAR

Çizgi filmlerde ortaya konan hikâyeler çeşitli kültür unsurlarının aktarılmasına imkân sağlamaktadır. Türkmen (2012) çalışmasında Batı kaynaklı çizgi filmleri 2000 yılı öncesi ve sonrası olarak incelerken 2000'li yıllardan sonra Türkiye'de de *Sünger Bop*, *Caillou*, *Cedric*, *Pokemon* gibi yapımların çok sayıda çocuk tarafından izlendiğini belirtmektedir. Bununla birlikte 2000'li yıllara kadar; *Tom ve Jerry*, *Arı Maya*, *Donald Duck*, *Heidi*, *Şeker Kız Candy*, *Scooby Doo*, *Taş Devri*, *Temel Reis*, *Tweety*, *Tenten*, *Adams Ailesi*, *Hayalet Avcıları*, *He-Man*, *Richie Rich*, *Casper*, *Garfield* gibi çok sayıda Batı kaynaklı çizgi film yapıldığı, yazar tarafından ifade edilmiştir. Adı geçen çizgi filmlerin yapıldığı dönemde üretilen *Şirinler*, *Bugs Bunny*, *Ninja Kaplumbağalar*, *Red Kit*, *Pembe Panter* gibi yapımların ise farklı çizgi film platformlarında izlenmekte olduğu aktarılmıştır.

Walt Disney'in Batı'da, Ghibli Stüdyoları'nın Doğu'da çok sayıda animasyon ve çizgi film üretimi gerçekleştirdiği görülmektedir. Kamacıoğlu, Disney'in kültür aktarı-

mında öncülerden olduğunu ortaya koyarken ilk ürünlerin Avrupa menşeli olduğuna dikkat çekmiştir (2017, s. 4). Peri masallarının kabul gördüğü bir dönemin ardından günümüze doğru gelindikçe Mulan, Pocahantas, Alaaddin'in Sihirli Lambası, Enkanto: Sihirli Dünya, Raya ve Son Ejderha gibi yapımlarla, farklı kültürlerin aktarımı da gerçekleştirilmektedir. Bir diğer kültür unsurları araştırılan çizgi film, Ninja Kaplumbağalar olmuştur. Ay'ın çalışmasından, kültür kapsamında çeşitli unsurların yer verildiği çizgi filmlerden olan Ninja Kaplumbağalar'da; kahramanların Ninja olarak tanıtılması Doğu kültürüne gönderme olarak anlaşılırken; isimlerinin -Rafael, Michelangelo, Leonardo, Donatello- Rönesans'ın aydın ressamlarından esinlenerek verilmiş olduğu ortaya konmaktadır (2022, ss. 291-307). Kahramanların temel gıda maddesi olarak tanıtılan pizza ise yemek kültürüne dair işlenmiş bir kültürel unsur şeklinde açıklanmıştır. Diğer yandan Mulan'da, Doğu kültürünün yaşayış biçiminin anlatıldığı hikâyede cinsiyet rollerine bakışla ilgili kültürel değer yargıları öğrenilmekte, Pocahontas'ta doğa ile iç içe yaşayan Kızılderili kabilelerinin gelenek, yemek ve yaşam biçimi kültür unsurları izlenmektedir. Alaaddin'in Sihirli Lambası ve Raya ve Son Ejderha yapımları ise Doğu kültürüne duyulan merakın ortaya konduğu Disney yapımları olarak gözlenmektedir.

Öbür tarafta Hayao Miyazaki'nin faaliyet gösterdiği Ghibli Stüdyoları'na ait *Ruhların Kaçışı*, *Komşum Totoro*, *Küçük Deniz Kızı Ponyo*, ve daha pek çok yapım Japon kültürünün duyurulması ve tanıtılmasını sağlamaktadır. Sözü geçen yapımlarda Kamacıoğlu'nun çalışmasında da ortaya konduğu gibi, Japon kültüründe kabul edilen doğa inancı, kadının toplumdaki yeri, yaşam felsefeleri ve toplumsal Japon mitlerine dair bilgiler edinilmektedir (2017, ss. 1-19) .

Ülkemizde TRT Çocuk, Planet Çocuk, Cartoon Network, Minika Go gibi tematik çizgi film yayını yapan kanallarda ve Netflix, Disney Channel gibi çizgi filme ulaşılabilen platformlarda çeşitli kültürel özellikleri bünyesinde barındıran yapımlar izlenmektedir. Bu izleme yöntemleri ortaya çıkana kadar gelinen süreçte Türk yapımı çizgi filmlerinin bir gelişim evresi yaşadığı izlenmektedir.

Konuya ilişkin olarak gerçekleştirilen literatür taramasını takiben bir sonraki bölümde araştırmaya ilişkin bilgiler aktarılacaktır.

METODOLOJİ

Çalışmanın amacı, örnekleme ve yöntemi bu kısımda açıklanacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma kapsamında benimsenen temel amaç, TRT Çocuk kanalında sunulan çizgi filmlerindeki Türk kültürüne ait unsurların varlığının tespit edilmesidir. Belirlenen amaç etrafında aşağıdaki sorulara cevaplar aranacaktır:

1. Ses ve görsel unsurlar olarak iki ana kategoride incelenecek çizgi filmlerde yer verilen kültürel özelliklerin dağılımı nasıldır?
2. Çizgi filmlerde Türk kültürüne dair hangi unsurlar vurgulanmaktadır?
3. Türk kültürüne dair vurgulanan unsurlarda tercih edilen temalar neler olmuştur?
4. Çizgi filmlerde yer alan karakterlerin Türk kültürüyle ilişkilendirilişi nasıl gerçekleştirilmiştir?
5. İncelenen 10 çizgi film kategorisinde benzer veya aynı yönde ortaya konan kültür unsurları nelerdir?

İlk dört soruya çizgi filmlerin bulgularının özetleneceği tabloların alt kısmında, 5. soruya ise bulguların bütünü elde edildikten sonra sonuç kısmında yer verilecektir.

Evren, Örneklem ve Sınırlılıklar

Araştırmanın evrenini TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmler oluşturmaktadır. 25-28.08.2023 tarih aralığında TRT Çocuk kanalı web sitesi incelenmiş, üretilen yapımlara ait 78 video kategorisi elde edilmiştir. Program, kitap ve çizgi filmleri kapsayan 78 yapım kategorisi içerisinde amaçlı ve ölçüt örnekleme yöntemleri benimsenerek 10 kategoride çizgi filmin incelenmesi uygun görülmüştür. Örneklemin seçiminde; internet sayfasında ulaşılan yapımların çizgi film oluşu, filmlerin içeriklerinin kültürel unsurları gözlemlemeye uygun verilere sahip oluşu gibi temel sebepler dikkate alınmıştır. Çizgi filmlerin bölüm sayısının çokluğu ve zaman darlığı gözetilerek inceleme kriterlerinde, 3 bölümün incelenmesi hususunda örneklem sınırlandırılmıştır. Seçilen örneklem alanında çizgi filmlerin 1. bölümleri ve inceleme yapılan zaman diliminde yayımlanan sonuncu bölümleri sabit olup aradaki bir bölüm içerik ve başlık bilgisi öğrenilmeden, rastgele seçilmiştir.

Çalışmanın amaçlı ve ölçüt örnekleme yöntemleriyle yürütülmesinin sebebi; amaçlı örneklemin amacının, araştırmada çalışılan problemleri açıklığa kavuşturacak zengin bilgi içeren durumları seçmek olarak açıklanabilmektedir (Tarhan, 2015, s. 655). Bu sayede araştırmada geniş bir keşif alanı elde edilmektedir. Oluşturulmuş geniş çalışma alanı kapsamında ölçüt örnekleme yöntemine başvurulması sayesinde belirlenmiş ölçütler kapsamındaki durum ve olgular üzerinde çalışılması ve gözlem yapmaya olanak sağlamaktadır (Patton, 2014, s. 236). Türk kültürüne dair kodların araştırılacağı çalışma kapsamında örnekleme oluşturan çizgi filmler; *Keloğlan*, *Küçük Hezarfen*, *Niloya*, *Maysa* ve *Bulut*, *Rafadan Tayfa*, *Pırlı*, *Aslan*, *Yusufname*, *Sagun*, *Babamın Cölgesi*, olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

10 kategori başlığını oluşturan çizgi filmler örnekleme, doküman analizi yöntemi kullanılarak incelenecektir. <https://www.trtcocuk.net.tr/video> adresinden edinilen bölümler kültür unsurları oluşturulan tablolara işlenecektir. Veriler, kültür aktarımında sahip olduğu ilişkilendirme yöntemleri kapsamında analiz edilecek, vurgulanan unsurlar ve temalar tespit edilmeye çalışılacaktır.

BULGULAR

Aşağıdaki tabloda araştırma kapsamında incelenmiş çizgi filmlere dair genel bilgiler özetlenmiştir. Çizgi film bölümleri TRT Çocuk web sayfası³ üzerinden izlenmiş ve videolardaki görseller ekran görüntüsü olarak çalışmaya dâhil edilmiştir.

Çizgi Filmin Adı	Yayın Yılı	Bölüm Sayısı	İçeriği ve Karakterler
Keloğlan Masalları	2009-2016	65 Bölüm	Keloğlan, Bilgecan Dede, Balkız, Kara, Sivri, Örgülü, Huysuz, Uzun, Sinek, İnatçı, Keloğlanın annesi, Kara Vezir, Karakaçan...
Küçük Hezarfen	2010-2015	55 Bölüm	Hezarfen, Yakup, Melike, Paça, Cafer Dede, Baba
Niloya	2012-günümüz	140 Bölüm	Niloya, Tospik, Murat, Mete, anne, baba, dede, babaanne
Maysa ve Bulut	2013-günümüz	105 Bölüm	Maysa, Bulut, Bora, Çınar, Maysa'nın dedesi, Devran, Perçem, Güneş Ana, Kiraz, Kuzey
Rafadan Tayfa	2014-günümüz	127 Bölüm	Akın, Kamil, Hayri, Mert, Hale, Sevim, Yumak, Saadettin Usta, Fatma Nine, Basri Amca, Rüstem Abi
Aslan	2018-günümüz	157 Bölüm	Aslan, Aslan'ın dedesi, Mehmet, Zeynep
Aybek	2022-günümüz	12 Bölüm	Aybek, Talay, Gülçiçek, Kaycı Dede, Kızgan,
Yusufname	2022-günümüz	13 Bölüm	Yusuf, Zehra, Yusuf'un arkadaşları
Sagun	2022-günümüz	13 Bölüm	Sagun, Umay, Ayaz, Gagamor, Bars, Çağrı Han
Babamın Gölgesi 1915	2022-günümüz	26 Bölüm	Zeynep, Mehmet, Hayrullah Bey, Osman, Aziz, Nezihe Hanım

³ <https://www.trtcocuk.net.tr/>, erişim tarihi: 06.07.2024.

Tablo 2. Keloğlan Masalları Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

		
1.Bölüm	33.Bölüm	65.Bölüm

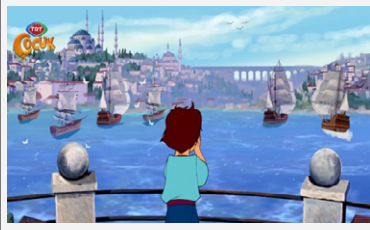
Tablo 3. Keloğlan Masalları Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerin Analizi- 1. Bölüm/ 33. Bölüm/ 65.Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Yerel bir dil kullanımı ve tonlamalar duyulmaktadır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Akılları başına gelir -Ana, Anam -Oğul, Teyze, -Usta -Ayağını yorganına göre uzatmak lazım -Tutumlu olan muhtaç olmaz -Akan su geri gelmez -Varlığa güvenirsen darlığa düşersin -Sakla samanı gelir zamanı -Damlaya damlaya göl olur -Ak akçe kara gün içindir -Aşk olsun Keloğlan -Ver arkadaşım ben taşırım sana kıyamam -Romatizmalarım azdı -Geçen sefer o kurtarmıştı bu illetten -Burnunun dibine geldim... -Ah canım ne güzel de şakıyor... -Uykumu kaçırdın -Delirtme beni -Yaklaşmayın fena olur -İzin isteyen yok -Çaldım gitti, aldım gitti -Benim olmazsa kimsenin olamaz -Ses çıkarma Çilli, yine yakalatacaksın beni -Bu kadar iş varken yine ortalıktan kayboldu -Kolay gelsin çarıkçı amca -Bunlar bana tanıdık geldi... -Hakkını helal et usta... -Ateşi körükle... Her işin zorlukları vardır ama güzel yanları da vardır. Zorluklarına rağmen işini seversen hiçbir iş zor gelmez. -Verdiğin ders için de sağ ol usta -Sen bugün biraz daha mı büyüdün oğlum</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Saz, davul ve flüt enstrümanlarının baskın duyulduğu müzikler kullanılmıştır.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Yerel kıyafetler kullanılmaktadır. -Keloğlan ve diğer karakterlerin yelek, kuşak, şalvar, içlik, çarık, tülbent, fes, gibi kıyafetler giydiği görülmektedir. -Kaytan bıyık, örgülü saç, kel kafa, tülbentle başı bağlama imaj unsurları gözlenmiştir.</p> <p>Yaşantı unsurları: -Minder, dokuma kilimler, yer sofrası, köy evi, horoz, eşek, ayı, tavuk, kirpi, su kuyusu, su testisi, fiçi, gaz lambası, yoğurt bakracı, kümes, mantar gibi köy hayatıyla özdeşleşmiş kullanımlar -Köy yaşamı, doğal hayat, ağaçlar, orman ve hayvanlar sıklıkla kullanılmıştır. -Kırsal kesimde ikamet edilen taş, ağaç ve kerpiç evler, tarlalar, at arabası -Sabah olduğunu haber veren öten horoz, -El öpme geleneği, -Eski meslekler (çiftçi, çarıkçı, testici, marangoz, demirci, çiraklık) -Arkadaşlık, iyi aile ilişkileri, anne ve büyüklere saygı</p> <p>Yemek unsurları: -Kuru fasulye, sarma, dolma, şehriye pilavı, köfte, kızartma, bazlama, karpuz, sucuk gibi yiyecekler görülmektedir.</p>

İncelenen bölümlerde elde edilen bulgular:

1. Çizgi filmde sesin ve görsel unsurların sıkça kullanıldığı gözlemlenmiştir. Ses unsurlarında kullanılan dil, enstrümanlar, özlü sözler, karakterlerin kıyafetleri, imajları ve yaşantılarını anlatan ortam görselleri, bütün olarak Türk kültürünü yansıtan unsurlar olarak saptanmıştır.
2. Sözel miras kapsamındaki özlü sözler ve deyimler, gastronomi mirası kapsamındaki yöresel yemekler ve köy yaşamını yansıtan unsurlar vurgulanmıştır.
3. Büyüklere ve arkadaşlık ilişkilerine duyulan saygı gibi temaların işlendiği gözlemlenmiştir. Büyüklere verilen değer, Keloğlan'ın annesi ve Bilgecan Dede'yle diyaloglarından anlaşılmaktadır. Sorunlara çözüm bulma konusunda Keloğlan ve arkadaşları büyüklere danışarak, Türk toplumunda büyüklerin bilgili ve yol gösterici olma rollerini izleyiciye göstererek kültürel aktarım sağlamaktadır.
4. Karakterler köyde yaşayan, kültürel değerlerine önem veren konumlarıyla izleyiciye sunulmuştur. Kültürü oluşturan temel unsurlarla birlikte aileye ve büyüklere hürmet, arkadaşlık, beraberlik mesajlarının da olaylar üzerinden verildiği görülmektedir. Bunların yapılmasında Türk kültüründe bilinen ve sevilen masal kahramanı Keloğlan'dan yola çıkıldığı izlenmektedir. Kabul gören masal kahramanı üzerinden kültürel miras unsurlarının aktarımı bu bağlamda kuvvetlendirici bir ilişkilendirme çalışması olarak görülmektedir.

Tablo 4. Küçük Hezarfen Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

1.Bölüm

44.Bölüm

55.Bölüm

Tablo 5. Küçük Hezarfen Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -1. Bölüm/ 44. Bölüm/ 55. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Yerel, günlük dil kullanımına gidilmiştir.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Raziye Hala -İstanbul'da Galata kulenin dibi şamata çoluk çocuk herkes sokakta, bakalım bugün neler gelecek başıma... -Dur bakalım önce öp halanın elini. -Bir açılıyor tam açılıyor. -Bu masal burada biter ama dünyanın macerası hiç bitmez. -Siz siz olun, hep cesur olun. -Gel bakalım buraya... -Keçi değil tazı mübarek...Nasıl da terletti bizi -Hayırdır ne oluyor amcalar? -Şu bocubacak elimizden kaştı, saatlerdir onu kovalıyoruz. -Niye ki, sütünü mü sağacaksınız? -Onun paçasından tuttuğumuz gibi derisinin yüzeceğiz. -Önümüzden çekil de alıp gidelim keçiyi... -Paça, öpsene dedenin elini... -Aferin sana paça, aferin... -Selim evladım hadi sen de otur yerine... -Sağır Sultan sen misin yoksa, senden başka herkes duydu... -İncir her derde devaymış, annemler konuşurken duydum... -Kış işi ben yapmam... -Her seferinde paçayı nasıl kurtardığımı merak ediyorsanız... -Şimdi doğruca sınıfa... -Hadi size kolay gelsin... -Verdiğimiz sözü tutmalıyız ve sorumluluklarımızı yerine getirmeliyiz arkadaşlar. -Elmaları leblebi gibi yedi bitirdi -Tam ikinci vakti... -İçimiz rahat olabilir ama dışımız hiç rahat değil... -Yorgunluktan her yanıma ağrıyor... Aferin...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Flüt, davul, tef, yerel tınılar, zil</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Yerel kıyafetler kullanılmaktadır. -Şalvar, yelek, cübbe, çarık, keten gömlek, kuşak, tülbent, sarık, patik, örgülü saç, kavuk, kep, fes</p> <p>Yaşantı unsurları: -Camiler, İstanbul'dan manzaralar, keçi, Galata Kulesi, Gülhane Parkı, dönemin tarihî binaları, martı, İstanbul'un eskizi, bakraç, sepet, baston, dokuma kilim, minder, fiçı, yanan şömine, keçi, kumaş mendil, el arabası, saman güvercinler, geyik, kelebek, incir ağacı, kuş yuvası, çuval, tepeli toygur kuşu, fil, -Taş ve ahşap evler, gölet, -Eski meslekler (marangoz, macuncu, esnaf) -Medrese eğitimi, -Dil çıkarma, güvercin yemleme, at binme, eşek binme, -Ağaçlar, doğal yaşam, -Ateş başında masal anlatımı, arkadaşlık, iyi aile ilişkileri</p> <p>Yemek unsurları: -Hurma, kestane, sebzeler, incir, böğürtlen, lahana, elma,</p>

İncelenen 3 bölümdeki olaylarda Türk kültürüne dair elde edilen bulgular:

1. Çizgi film, ses ve görsel unsurlar kategori başlıkları altında incelendiğinde, görsel unsurların ses unsurlarıyla harmanlanarak Türk kültürüne dair özellikleri yansıtan şekilde sunulduğu görülmüştür. Diyalogların günlük konuşma dilinde tasarlandığı, müzik aletlerinin Türk müziğini yansıtacak şekilde düzenlendiği tespit edilmiştir.
2. Hikâye/masal anlatıcılığı geleneği, yemek kültürü kapsamındaki yiyecekler ve dönemin yaşam biçimi unsurlarının ön planda sunulduğu görülmüştür.
3. 44. bölümde anne ve babanın işleri sebebiyle evden ayrılırken çocuklarını, akrabaları Raziye Hala'ya bırakmaları, Türk aile yapısındaki akrabalık ilişkilerinin aktarımı olarak yorumlanmıştır. Bakıcı yerine akrabalarına bırakılan çocuklar, ateşin etrafında oturarak halalarının sundukları hurma ve kestaneleri yerken hikâyeyi de dinlemektedirler. Ayrıca Hala eve geldiğinde, çocukların koşarak elini öptükleri izlenmektedir. Büyüklere saygının kültürel yansıması olarak bu gelenek izleyiciyle paylaşarak kültür aktarımı sağlanmaktadır.
4. İsminden de anlaşılacağı üzere, Türk bilgini Hezarfen Ahmet Çelebi'den esinlenerek tasarlanmıştır. Bilgin'in küçüklüğünün anlatıldığı Osmanlı İmparatorluğu'nda İstanbul'daki yaşamlardan kesitler sunulmaktadır. Tarihî karakterle kültürel unsurlar ilişkilendirilerek aktarılmaktadır. Hezarfen'in arkadaşları ve ailesiyle arasındaki olay aracılığıyla İstanbul'un dönem manzaraları aktarılmaktadır. Görsellerde İstanbul ile özdeşleşmiş Galata Kulesi, Gülhane Parkı, camiler, tarihî binalar, martılar paylaşılmaktadır. Görsellerdeki camiler dönemin mimarisi hakkında bilgi edinilmesini sağlarken Türk kültürü kapsamındaki inanç sistemlerine dair ipuçları da barındırmaktadır.

Tablo 6. Niloya Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

		
Minik Ayı Bölümü	Hikaye Bölümü	Rüya Peşinde Bölümü

Tablo 7. Niloya Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -Minik Ayı/ Hikaye/ Rüya Peşinde

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Günlük konuşma dili kullanılmıştır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Ay aman dizlerim -Babaanne -Peki kızım -Aşureleri dağıtma zamanı, bekleyin komşular biz geliyoruz. -Annecim ellerine sağlık, çok güzel olmuş. -Sanki biri ham yapmış, yemiş kovanı. -Arılar ne kadar iyi kalpliler, ballarını herkesle paylaşıyorlar. -Teşekkür ederim arı kardeşler -Mete rüyalar gerçek değildir ki... -Kayısı çok lezzetliymiş aynı şeker gibi...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Çocukların koro hâlinde Niloya şarkısını söylediği bir müzik kullanılmıştır. -Masal ararken Niloya'nın söylediği şarkıda farklı enstrümanlar duyulmakla birlikte köy yaşamının tercih edildiğine dair ifadeler de yer verilmiştir.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Çocuk kıyafetlerinde günümüz modern çocuk giyimi yansıtılırken, büyükanne ve büyükbabanın kıyafetlerinde oyalı tülbent, şapka, yelek, el örgüsü yelek, gibi yerel kıyafetlerin kullanımına gidildiği görülmüştür. -Bıyık kullanılan imaj unsurlarından biri olarak saptanmıştır.</p> <p>Yaşantı unsurları: -Geniş aile bireyleri görülmektedir. (büyükanne ve büyükbaba) -Tabaklık, kepçe, geleneksel mutfak düzeni, oyalı perde, yuvarlak fırın, elek, dokuma kilim, çaydanlık, tencere, ahşap evler, ağaçlar, kovan, arılar, keçi, ayı, inek, mantar, kayısı ağacı, odunlar, yem, saman, el feneri, ahır, tırmık, el arabası, görülmektedir. -Köy yaşamı, ağaçtan fındık toplanması gibi yaşamsal unsurlar aktarılırken aşure pişirilmesi, masal/hikâye anlatıcılığı gibi geleneksel ritüeller izlenmektedir. - Geniş aileyle birlikte yenilen akşam yemeği, çekirdek aile kahvaltısı,</p> <p>Yemek unsurları: -aşure, kurutmalık biberler, ev turşusu, ev salçası, kuru sarımsak, bal, yumurta, ballı ekmek, çay, tereyağı, zeytin, peynir, ekmek, kayısı</p>

Niloya'nın incelenen 3 bölümünde Türk kültürüne dair elde edilen bulgular:

1. Ses ve görsel unsur kategori başlıklarında incelenen çizgi filmde, yaşantı unsurlarının görsel yansımalarından kültürel aktarımın tercih edildiği saptanmıştır. Babaannenin kıyafeti, mutfaktaki malzemeler ve yiyecekler köyde yaşayan ailenin hayatına dair bilgiler edinilmesini sağlamaktadır.
2. Yemek kültürü, örf ve âdetlerle yaşantı unsurlarının çizgi filmde kültürü yansıtan temel öğeler olduğu tespit edilmiştir.
3. Niloya, annesi ve babaannesi arasındaki diyaloglardan, temaların büyüklere saygı, iyi aile ve komşuluk ilişkileri olduğu anlaşılmaktadır.
4. Niloya, köy yaşamını tercih eden ailenin günlük yaşantısını, Niloya karakterini merkeze alarak izleyiciye sunan bir yapımdır. Bu yapımda köy yaşamına dair araç gereçler görsel göstergeler olarak iletilirken; âdet ve gelenekler de sözel ve eylemsel bağlamda canlandırılmıştır. Filmde geniş aile tipi yansıtılmaktadır. Ayrıca masal/hikâye anlatıcılığına göndermeler yapıldığı da nineyle torunu arasındaki konuşmalardan anlaşılmaktadır.

Tablo 8. Maysa ve Bulut Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

		
1.Bölüm	91. Bölüm	105. Bölüm

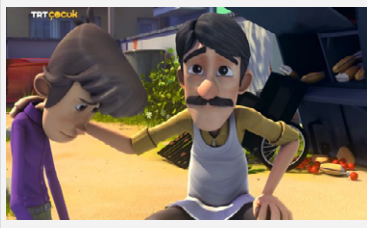
Tablo 9. Maysa ve Bulut Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -1. Bölüm/ 91. Bölüm/105. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Yerel ağız kullanılmıştır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Dede -Nene -Yılkı atlarının da biz Yörükler gibi özgürlüklerine düşkün olduğunu söylemişim. -Şıra incindi kızım kalbi kırıldı. Sadece bedeni değil ruhu da yaralandı. -Merhem sırtındaki yarayı iyileştirecek onun kırılan kalbini ise sen iyileştirebilirsin -Allahtan sürü hâlinde bizim bostana girmediler, her şeyi silip süpürürlerdi... -Afiyet olsun dedem -Sağ olasin Bulut oğlum Perçem, kızım su bakracını yükledin mi eşeğe? -Yükledim ana -Nenem bana gene örer -Vedalaşmak demek bir daha görüşme umudu olmamak demekmiş... -Uğurlu olsun! -Hepimize uğurlar ola! -Bu sene kış çetin geçeceğe benzer... -Soğğun da yeri var, sıcakın da yeri var... -Kabayel yani çok güçlü bir rüzgâr...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Bölümün sonunda çalan şarkıda yaşanan obanın özellikleri ve Maysa ile atı arasındaki ilişkisi özetlenmiştir.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Yerel kıyafetler kullanılmaktadır. -Şalvar, tunik, yelek, elbise, cepken, çarık, çorap, sarık, tülbent, kuşak, etek, yelek, oyali tülbent, baş süsleri -Dağınık saçlar, beyaz uzun sakal imaj unsurları saptanmıştır.</p> <p>Yaşantı unsurları: -Dağlar, keçiler, deve sürüsü, güvercin, yılkı atı sürüsü, koyun sürüsü, kırlangıç sürüsü, çoban köpeği, kuzu, örme atkı, dokuma desenli kumaşlar, bulutlar, gökyüzü, çimenler, çadırlar, nehir, doğal yaşam, balta, at, horoz, eğer, at deseni dokunmuş çanta, tel süpürge, desenli dokuma eşyalar, kepçe, güğüm, ardıç katranı, cezve, kahve fincanı, cam bardakta çay, bakraç, örme bez bebek -Çobanlık mesleği -Göçebe yaşam ve Yörük yaşantısına dair unsurlar gözlemlenmiştir. -Dede odun kesmektedir. Atı iyileştirmek için bitkilerden hazırladığı doğal ilaçlar ve iyileştirme yöntemleri uygulamaktadır. -Sabah olduğunda horoz ötmektedir. -Ateş üzerinde cezvede Türk kahvesi ve çaydanlıkta çay pişirilmektedir. -At-insan ilişkisi işlenmektedir. -Hikâye anlatıcılığı geleneği ortaya konmaktadır.</p> <p>Yemek unsurları: -Orman meyveleri, defne yaprağı, Türk kahvesi, çay</p>

Maysa ve ailesinin sunulduğu çizgi filmin incelenen bölümlerinden elde edilen veriler:

1. Ses ve görsel unsur kategorinde incelenen Maysa ve Bulut çizgi filminde görsel unsurların çoğunlukta olmasıyla birlikte ses unsurlarıyla desteklendiği tespit edilmiştir. Yaşam biçimine dair ortaya konan unsur ve eylemler Yörük kültürüne dair bilgi edinilmesini sağlamaktadır.
2. Yaşantı unsurları ve yerel değişlerinin vurgulandığı izlenmiştir. Horozun ötmesiyle başlayan gün, konargöçer ve çadırdaki yaşam biçimi, dokuma eşyalar, doğal hayat ve içerisindeki faaliyetler, ön plana çıkan yaşantı unsurları olmuştur. Atın hastalanması ve iyileştirilmeye çalışılması, hayvanlarla konuşulması, Türklerle atın yüzyıllardır birlikteliğine gönderme olarak görülmüş; doğal hayatla iç içe bir yaşam sürdürülürken hayvanlara önem verildiğinin yorumlanmasını sağlamıştır. Maysa'nın dedesinin doğal bitkisel tıp yöntemleriyle atı iyileştirmesi, kültürümüzdeki büyüklere atfedilen bilgelik ile ilişkilendirilebilmektedir. Aynı zamanda ateş başında aile bireylerinin toplanarak hikâyeler anlatılıp dinlendiği, Türk kültürüne ait hikâye anlatıcılığının vurgulandığı da söylenebilmektedir.
3. Hayvan sevgisi, büyüklere hürmet, aile ilişkileri ön plana çıkan temalardır.
4. Anadolu topraklarındaki diğer yaşamların öğrenilmesinde kıymetli olduğu yorumlanan bu ilişkilendirmede Türklerin yaşam felsefeleri, hayvanlarla ilişkileri, yaşam biçim ve ortamları yansıtılarak kültürümüzdeki değerler paylaşılmaktadır. Olayların gelişiminde dede karakterinin son söz söyleyici veya karar verici olarak konumlandırıldığı izlenmektedir.

Tablo 10. Rafadan Tayfa İncelenen Bölümleri

1.Bölüm

63. Bölüm

127. Bölüm

Tablo 11. Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -1. Bölüm/ 63. Bölüm/ 127. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Günlük konuşma dili kullanılmıştır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Nine -Kendi elcazalarımla işledim. -Unutmayın gün birlik olma günü. -Bayramın tadı da ancak öyle çıkar zaten. -Amca, hala -Adım atacak hâlim yok. -Bayramınızı şöyle en içten dileklerle bir kutlayayım. -Ne var, iyilik de yaramıyor canım. -Geleneklerimizi yok etmeye çalışan bazı kişiler Fatma Nine'yi ele geçirmiştir. -Birlik, beraberlik. -Daha nice bayramlar görün inşallah. -El öpenleriniz çok olsun. -İyi bayramlar Basri Amca. -Ya ya şa şa Fatma Nine çok yaşa. -Yahu kuduz mudur, uyuz mudur niye getirdin bu köpeği yine? -Ayağımızın altında dolaşmasın da... -Haydi arkadaş, akşam oldu atsana... -Şuncacık şey nasıl da canımı yaktı -Abi, Rüstem abi... -Mahvettin adamın ekmek teknesini -Zeytinyağlı yaprak sarma mı yapacağız? -Yine şanslısın ufaklık, tas kebabi yapmıştım. -Sen uykundan oldun ben de akşam yemeğini kaçırdım, baksana süzüldüm resmen -Öyle karışık yazmışsın ki harfler halay çekeyor -Nerde kaldınız arkadaş, sizi beklerken ağaç oldum ağaç... -Yazıya bak harflerin biri kalk gidelim diyor öbürü boş ver oturalım diyor -Tamam Akın, kusura bakma -Oyun havası da mı yükledin? -Sen bu işi biliyorsun Hayri, maşallah maşallah -Püfür püfür esiyor... -Size bir oyun havası açayım da kurtlarımızı dökelim... -Oh oh yandan, oturmaya mı geldik...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Hareketli rap müzik formatında bir tanıtım müziği kullanılmıştır.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Bıyık (yaşlı kahramanlarda) -Tülbent, çiçekli fistan (Fatma Nine) -Genel itibarıyla kıyafetlerin tasarımı 1980-1990'ları yansıtmaktadır.</p> <p>Yaşantı unsurları: -Oyalı mendil, bayram ziyareti, minibüs, İstanbul manzaraları, Galata Kulesi, İstanbul sokakları, camiler, siteler, yan yana apartmanlar -Çocuklar dışında görülen diğer yaşlı kahramanlar farklı alanlarda mahallede esnaf olarak faaliyet gösteren bireyler olarak yer almaktadır. -Köfte ekmek satıcısı, bakkal, bakkal dükkânı, tuhafiyeye dükkânı, -Oyun havası,</p> <p>Yemek unsurları: -Su böreği, akide şekeri, lokum, kâğıt helva, köfte ekmek, ayran, günlük ekmek,</p>

Rafadan Tayfa çizgi filminin incelenen bölümlerinde elde edilen bulgular:

1. Ses öğelerinin yoğunlukta olduğu bölümlerde, yaşantıya dair görsel unsurlar, ortaya konan gelenek ve göreneklerin desteklenmesine yardımcı olmuştur. Bayram ziyaretleri etrafındaki olaylarda sözel ifadelere, günün önemini özetler şekilde yer verilmiştir. Bayramlara dair kalıplaşmış deyişlerin yanı sıra ritüeller; komşu ziyaretleri, komşularla ilişkiler, ziyaretlerde yapılanlar, ikramlar izleyiciye aktarılmaktadır.
2. Bölümlerde ön plana çıkan unsur gelenek ve görenekler olmuştur. Bu unsuru destekleyen deyişler ve yemek ikramları olduğu izlenmektedir.
3. Altı çizilen temalar; geleneklerin yaşatılması, komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri, büyüklere hürmet olarak sıralanabilmektedir.
4. 1980-1990'da, İstanbul'da arkadaş grubunun anlatıldığı çizgi filmde, Türk kültürüne dair değerlere vurgu yapıldığı görülmektedir. Küçük çocuk grubunun yaşantısıyla ilişkilendirilerek izleyiciye örnek yaşam biçimi sunulmaktadır. Çizgi filmi izleyen çocukların, *Rafadan Tayfa* üyelerindenmiş gibi hissederek arkadaşlık ve toplumsal yaşam değerleriyle ilişki kurulmasına ortam sağlanmaktadır. Kültürel unsurların rap müziği eşliğinde sunulması da günümüz izleyicisine ulaşmak için yapılmış diğer çalışma olarak nitelendirilebilmektedir.

Tablo 12. Aslan Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

1.Bölüm

116.Bölüm

157.Bölüm

Tablo 13. Aslan Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -1. Bölüm /116. Bölüm/ 157. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Günlük konuşma dili kullanılmıştır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Aslanım tam zamanında geldin, hadi hemen yardım et bize -Başına güneş geçer... -Kolay gelsin dedeciğim -Teşekkür ederim aslan torunum, sor bakalım -Annemin sözünü dinleyip... -Bunu sen mi yaptın oğlum... -Eline sağlık Mehmet</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Hareketli modern bir tanıtıcı sözlü şarkı ve rap tınılarında ara müzikler kullanılmıştır.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Bıyık (yaşlı karakterler) -Diğer karakterlerin kıyafet ve fiziki unsurları günümüze uygundur.</p> <p>Yaşantı unsurları: -Çanak anten, ipe asılan çamaşırlar ve eşyalar -Komşuluk ilişkileri, aile ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri, mahalle yaşamı -Ayakkabı tamirciliği -Gözleme yapılışının gösterilerek anlatılması, hamur açılması, gözlemelerin saçta pişirilmesi,</p> <p>Yemek unsurları: -Mangal, köfte, ekmek arası köfte, domates, marul, beyaz peynir, zeytin, domates, dondurma, gözleme, maydanoz, buğday unu, krep,</p>

Aslan'ın seçilmiş 3 bölümünde elde edilen bulgular:

1. Görsel unsurların ses unsurlarıyla desteklendiği çizgi filmde; evlerin yapısı, insan ilişkileri, pişirilen yemekler, misafir ağırlama, yardımlaşma gibi faaliyetler yaşam biçiminin anlaşılması sağlayan temel unsurlar olmuştur.
2. Ön plana çıkan unsurlar aile ilişkileri, misafir ağırlama, komşuluk ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri ve yemek kültürüdür. Misafirlere köfte ekmek ve gözleme ikram edildiği görülmektedir. Apartman toplantısına katılanlar için yapılan alışveriş, yemek hazırlama ve ikram çalışmaları, komşuluk ve misafir ağırlama geleneklerine göndermeler yapmaktadır. Ayrıca sorunlara çözüm noktasında yaşlı bireylere danışılması da büyüklere hürmet unsurunun anlaşılmasını sağlamaktadır.
3. Altı çizilen temalar, toplumsal ilişkiler ve yemek kültürü olmuştur. 157. bölümde Türk kültürüyle özdeşleşmiş gözlemenin yapımı aktarılmıştır. Yemek kültürü bağlamında köfte ekmek ve gözlemenin ön plana çıkarılarak sunulduğu tespit edilmiştir.
4. Ailesiyle birlikte yaşayan Aslan'ın etrafındaki olayların izlendiği, çocukların kendileriyle özdeşleştirebileceği karakterlerle ilişkilendirilen çizgi filmde, kültürel unsurlar sunulmaktadır. Farklı karakterlerdeki çocukların birbirleri ve aileleriyle yaşadıklarında Türk kültürüne ait unsurlar, sahip olunması ve korunması gereken değerler olarak izleyiciyle buluşmaktadır. Devamlılıkta ortaya konan kültürel unsurlar, rap müzik eşliğinde izleyiciye sunulması ise geleneksel kültürün güncel yaşamla harmanlanması olarak yorumlanmıştır.

Tablo 14. Aybek Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

		
1.Bölüm	9. Bölüm	12. Bölüm

Tablo 15. Aybek Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -1.Bölüm/ 9.Bölüm/ 12. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Yerel ağız kullanılmıştır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Kaycı Dede -Hem çadırımızı hem kalplerimizi sıcak tutan bir eşyanın hikâyesini anlatayım sizlere. -Bakın Hayat Ağacı motifi... Nenem söylemişti, bu motif uzun yaşamayı temsil edermiş. -Şu da kahramanlığı temsil eden koç boynuzu değil mi... -Bende söz çok, sizde uyku yok. -İyi ama o küpe motifi, evlenmek isteyen kızlar o motifi dokurlarmış. -Beylerimiz de burada olduğuna göre artık başlayabiliriz. -Hoş geldiniz Aybek -Hoş bulduk Kaycı Dede, affet geciktik yine -Boy boy büyümüş buraları yurt edinmişler... -Alkar ettiğini buldu -Ormanda düzen bozulur da obaya etkisi gelmez mi...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Kahramanlık uyandıran etnik Türk müziği unsurları kullanılmıştır. Enstrümantal ve ses öğeleri ile etnik müzik harmanlanmıştır.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Savaş kıyafetleri, bot, kıyafetlerde ay başta olmak üzere yerleştirilmiş simgeler, kilimlerdeki semboller, -Beyaz uzun sakal, örülmüş saçlar, boncuk takılarak bağlanmış saçlar</p> <p>Yaşantı unsurları: -Şüngü, kurt yavrusu, savaş kıyafetleri, oba, çadır, dolunay, gökyüzü, ağaçlar, doğal hayat, desenli dokuma halılar, kilimler, kar, at arabası, dev canavar, mağara duvarındaki boğa çizimi, fil dişleri, koç boynuzu ve hayat ağacı motifi, halı dokuma tezgâhı, kazan, koyunlar, at sürüsü -Ateş başında toplanıp masal-hikâye anlatma geleneği görülmektedir. -Ay motifi(hilal)</p> <p>Yemek unsurları: -Kurutulmuş et</p>

Aybek çizgi filminin incelenmek üzere seçilmiş 3 bölümünde elde edilen bulgular:

1. Ses ve görsel unsurların harmanlanmasıyla oluşturulan çizgi filmde Türk kültürünün yaşayış ve deyiş geleneklerine dair birçok ibarenin sunulduğu görülmektedir.
2. Yaşantı biçiminin anlaşılmasını sağlayan ve günlük hayatta kullanılan deyişler ön plana çıkan unsurlar olarak tespit edilmiştir.
3. Kahramanlık, arkadaşlık ilişkileri ve kültürün sembolik yansımaları temaları bölümde vurgulanmıştır.
4. Eski Türklerin yaşamlarının anlatıldığı çizgi filmde, günlük yaşam unsurları izleyiciye ulaşan kültürel öğeler olarak görülmektedir. Görsel unsurlar eşyadan, kıyafetlere kadar birçok yerde kültür unsuru olma özelliğine sahiptir. Hikâye anlatıcılığı çevresinde kurulmuş olay örgülerinden 9. bölümde Türkmen halılarındaki desenlerin yaşanan dönemde taşıdığı anlamlar da açıklanmaktadır. Hayat ağacı, ay, yıldızlar, koç boynuzu, küpe motifi kültür bünyesinde kabul edilen alışkanlık ve âdetleri de barındırmaktadır. Ateş başında toplanıp hikâye dinleyen çocuklara beyaz, uzun sakallı yaşlı Kaycı Dede masal/hikâye anlatmaktadır. İzleyiciye, Kaycı Dede üzerinden büyüklere hürmet ve bilgelik rolünün sunulduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 16. Yusufname Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

1.Bölüm

4. Bölüm

13. Bölüm

Tablo 17. Yusufname Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -1. Bölüm/ 4.Bölüm/13. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Yerel ağız kullanılmıştır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Kendini halk ozanı zannediyorsun. -Geldik Naci Abi. -Ben sizi yetiştirirken hep elinizdekini Allah rızası için paylaşmanızı ve cimrilik etmemenizi öğretmiştim. -O yüzden bu insanları ben öldükten sonra da boynu büyük bırakmayın. Bahçede çalışıp hak ettiklerini alıyorlar. -Gel zaman git zaman... -Anlaşılan malınız azalacak diye paylaşmaktan korktuğunuz için Allah size verdiği nimeti kesti. -Paylaşırsanız hem siz hem de başkalarını mutlu edersiniz. -Paylaşmanın bereketi... -Hoş geldin Zehra -Merhaba... -Sağ olun var olun -Osman Dede... -Osman Abi... -Hay yaşayın çocuklar...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Müzik kullanımında yerel tınılar kullanılmıştır. Saz, davul, kaşık, flüt, en baskın duyulan enstrümanlardır.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Fes, şalvar, bez çanta, kuşak, cepken, yelek, sarık, fötr şapka gibi yerel kıyafetler kullanılmaktadır. -Bıyık, imaj unsurlarından biri olarak gözlenmiştir.</p> <p>Yaşantı unsurları: -Köpek, keçiler, duvara yazılan haritalar, ateş başında masal anlatma geleneği, savaş aletleri, gaz lambası, -Yer altı geçitleri ve hazineleri görülmektedir. -Köy yaşamı, doğal hayat -İyi-kötü savaşı -Hayvanlarla konuşma, bilmece geleneği, - Yusufname</p> <p>Yemek unsurları: Üzüm bağları</p>

Yusufname'nin incelenen 3 bölümünde saptanan kültürel unsurlar aşağıda sıralanmıştır:

1. Ses ve fiziksel unsurlar kapsamında değerlendirildiğinde çizgi filmde kültüre dair öğretiler ses unsurları üzerinden aktarılırken fiziksel unsurlar kapsamında bulunan kıyafet ve imaj tercihleriyle desteklenmiştir.
2. Kültürel öğretiler ve kıyafet, altı çizilen kültürel unsurlar olarak değerlendirilmiştir.
3. Aile ilişkileri, büyüklere hürmet ve inanç temelli öğretiler, temalar olarak vurgulanmaktadır.
4. Geleneksel masal/hikâye anlatıcılığının örneklerinin izlendiği çizgi filmde kıyafetlerden anlaşılacağı üzere eski bir dönem anlatılmaktadır. Kırsal bölgede geçen olaylarda İslamiyet inancının etkisiyle kabul edilmiş ve yaşanagelen öğretiler, deyişler şeklinde aktarılmaktadır. Yaşanan dönemin fiziki yapısı görülmekte olup imaj tercihini yansıtan kıyafetler kullanılmıştır. Eski Türk toplumlarında önemli hayvanlardan köpek, olaylar süresince kahramanlara eşlik etmektedir. Bu veriler; eski Türk yaşayış pratikleriyle inanç temelli öğretilerin ilişkilendirilerek sunulduğunun yorumlanmasını sağlamaktadır. Böylece günümüzde çizgi filmi izleyen çocukların veya yetişkinlerin, sahip olması gereken kültürel öğreti unsurları ve aile değerleri görünür kılınmaktadır. Danışılmak üzere gidilen Osman ve Naci Abi ise, büyüklere hürmet unsurunu hatırlatmakta ve bilgelik rolünün kabul edilmesinde mesajlar barındırmaktadır.

Tablo 18. Sagun Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

		
1.Bölüm	8. Bölüm	13. Bölüm

Tablo 19. Sagun Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -İ. Bölüm/ 8 Bölüm/ 13. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Günlük konuşma dili kullanılmıştır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Hanımız... -Çağrı Han -Kaybeden yer göğü terk eder. -Dünyanın öbür ucuna da gitsen yine de bulurum seni -Ayaz Amca, hoş geldin -Hoş bulduk Terken Hatun... -Gağamor'un karşısına çıkmak istiyorsan gücünü toplamalısın. -Etmediğini bırakmadı... -Herkes evinde kös kös oturur...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Cesaret, savaş ve güç temalarının sözel ifadelerle işlendiği yerel tınların olduğu bir tanıtım şarkısı kullanılmıştır.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Uzun beyaz sakal, yöresel geniş şapkalar, erkeklerde uzun saç, kızlarda farklı saç örgüleri gözlenmektedir. -Kıyafetlerde ay ve yıldız başta olmak üzere sembollerin kullanımı tespit edilmiştir. -Vücutta farklı sembollerle oluşturulmuş dövme benzeri işaretler bulunmaktadır.</p> <p>Yaşantı unsurları: -At arabası, kurt, savaş kıyafetleri, kılıç, beyaz at, siyah at, asa, baraj, dolunay, ağaçlar, cellatlar, köpek, ayı, tuzak, baykuş, dağlar, akbaba, gökyüzü, yıldızlar, takımyıldızlar, yemek kazanı, fiç -Yöresel kırsal mimari ev tipleri (saz çatılı kerpiç kulübeler), saray gibi yaşam unsurları izlenmektedir. -Odon ateşinde tencerede yemeğin pişirilmesi, ateş başında oturulup sohbet edilmesi, hikâye/ masal anlatıcılığı, doğal hayat, doğal hayatta yaşam gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir. -Savaşçı bir topluma dair yansımalar görülmekte ve bu durum kıyafet ve savaş sanatlarında da izlenmektedir. -İyi-kötü savaşı</p> <p>Yemek unsurları: -</p>

Çizgi filmin incelenmiş olan bölümlerinde tespit edilen kültür unsurları aşağıda özetlenmiştir:

1. Görsel unsurların ses unsurlarıyla desteklendiği saptanmıştır. Yaşayışa dair fikir edinilmesine olanak sağlayan imaj ve fiziksel yaşantı unsurlarına yer verilmiştir.
2. Yaşantı ve imaj unsurları ön plana çıkarılan çizgi filmde savaşçı Türk yaşayışı temsil edilmiştir.
3. Kahramanlık, arkadaşlık temaları, temel konular olarak vurgulanmaktadır.
4. Türklerin yaşayışından bir dönemin anlatıldığı çizgi filmde masal/hikâye anlatıcılığı geleneğinin örneği görülmektedir. Doğal yaşam süren kahramanlar teknolojiden uzak, ateş yakarak ısınmakta ve yiyeceklerini pişirmektedir. İnsanlara eşlik eden hayvanlar arasında yine Türk kültürüyle simgeleşmiş kurt, at, köpek olduğu izlenmektedir. Aynı şekilde ay-yıldız, dolunay gibi şekiller, kültürel unsurlar kapsamında yorumlanmaktadır. Kahramanlık ifadelerinin işlendiği tanıtım müziğiyle ortaya konulan olaylar bir bütünlük oluşturmakta, Türk kültür unsurları izleyiciye aktarılmaktadır. 'Ayaz Amca', incelenen diğer çizgi filmlerde olduğu gibi büyüklere hürmet ve bilgelik unsurlarının vurgulanmasına imkân sağlayan bir karakter olarak izleyiciye sunulmuştur.

Tablo 20. Babamın Gölgesi Çizgi Filminde İncelenen Bölümler

1.Bölüm

25. Bölüm

26. Bölüm

Tablo 21. Babamın Gölgesi 1915 Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -1. Bölüm/ 25. Bölüm/26. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Dönemi yansıtan bir konuşma üslubu hâkimdir.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Dede -Çare düşüneyim -İzini yitirmek -Refik Abi -Eline sağlık hanım... -Bu lezzetli kahvaltılara iyice alıştırdın beni... -Senin elinden kuru ekmeğe bile olsa yerim Zeynepçğim... -Baban lafın gelişi öyle söyledi yavrum... -“Ama bilmiyorlar ki Çanakkale öyle kolay kolay geçilmez” -İlahi Zeynep mektep çıkışında yine oynarsınız... -Selamünaleyküm... -Kolay gelsin bakalım...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Oryantalist bir müzik kullanıldığı dinlenmiştir.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Yelek, çiçekli fişan, tülbent, fes, uzun basma etek gibi yerel kıyafetler kullanılmaktadır. -Bıyık, sakal, saç örgüsü tespit edilen imaj unsurlarındandır.</p> <p>Yaşantı unsurları: -İstanbul'un farklı yerlerinden dönem manzaraları, sokaklar, camiler, Kız Kulesi, ahşap ve farklı mimarideki evler, Atatürk, hastane binasında ay-yıldız, lüks lamba, çini vazo, tabaklık, ahşap mobilyalar, el işlemesi perde, tel süpürge, bakraçlar, içlik, köpek, asker, taş sokaklar, dantelli perde, mum, el sallama, mektup, elek, gaz lambası, cepheden görüntüler, askerler -Dönemin mimarisini yansıtan örnekler kamu ve kişisel binalarda görülmektedir. Kişisel meskenlerde kerpiç evler kullanıldığı gözlenmektedir. -Bina içinde Arapça harflerle yazılmış yazılar duvarlarda görülmektedir. -Sabah olunca horoz ötmektedir. -Elektriğin olmadığı bir dönemdeki olayları işlediği için lamba ve mum ışığında oturmaktalar. -Aile ile yapılan kahvaltı, -Bilmece sorma geleneği, mani geleneği, Gölge Oyunu, Karagöz Hacivat, -Simitçi, gazete satıcısı, yoğurt satıcısı, -Evlerin kapılarında ay-yıldız motifi</p> <p>Yemek unsurları: -İnce belli bardakta çay, çorba, kızarmış yumurta, ev ekmeği, duvarda asılı kurutulmuş sarımsak ve mısırlar, domates salatası, sarma,</p>

Çanakkale tarihini ve savaşları anlatan çizgi film incelemesinde elde edilen bulgular:

1. Görsel unsurların yoğunlukla paylaşıldığı çizgi filmde yaşayışa ve geleneklere dair Türk kültür unsuruna çokça yer verildiği saptanmıştır.
2. Unsurlar; yaşantı, deyişler, kıyafet ve yemek kültürü şeklinde analiz edilmiştir. Horozun ötüşüyle başlanan günde kıyafetler, evdeki eşyalar, kahramanların imaj özellikleri, mum ve gaz lambası kullanılması, Osmanlıca tabelalar, bilmece

ve mâni geleneği, gölge oyunu, olayların geçtiği dönemdeki Türk kültürünün anlaşılmasını sağlayan bulgular içermektedir. İnce belli bardaktaki çayla Türk yemek kültürünün parçası içeceğin görünürlüğünü sağlamıştır. Tel süpürgeyle bahçe ve evin süpürülmesi, dantel oylar, geleneksel motifin varlığında bilgi edinilmesine hizmet eden kültürel unsurlar olarak değerlendirilmiştir.

3. Kahramanlık, vatan sevgisi ve aile ilişkileri gibi temalar öne çıkan konuları oluşturmaktadır. Savaştaki olaylarda cephe ve sivil hayat izlenmektedir.
4. Tarihî dönemle ilişkilendirilen çizgi film Türk kültürünün aktarımına ilişkin unsurlar barındırmaktadır. Çanakkale ve savaşlar tarihinin arka planında yaşananları, aile bireyleri olarak tanıtılan kahramanlar üzerinden işleyen çizgi filmde, giriş kısmında Atatürk gösterilmektedir. Yaşayıştan fiziksel görünüşe, dönemin mimarisinden teknolojisine kadar pek çok kültürel yaşam unsuru bütünleştirilerek sunulmuştur.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Kültürel devamlılık, kültürel miras unsurlarının korunması ve nesiller boyu aktarılması sayesinde sağlanabilmektedir. Kültürün sürdürülebilir hâle gelmesine hizmet eden farklı yöntemlerin uygulandığı günümüzde, çizgi filmlerden de yararlanılmaktadır (Eşitti, 2016). TRT Çocuk kanalında sınırlar dâhilindeki çizgi filmlerde kültürel unsurların incelendiği bu çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmektedir:

- Değişler, atasözleri, enstrümanlar ön plana çıkan ses unsurları olurken; kıyafetler, imajlar, yaşam alan-biçimleri ve eylemler görsel kültür unsurları olarak belirlenmiştir. 10 çizgi filmde; ses ve görsel unsurlar aynı oranda ve sıklıkta yer almamaktadır. Bununla birlikte olay örgüsünde yer alan görseller ve ses unsurlarının birbiriyle uyumlu ve bütünlük içerisinde sunulduğu saptanmıştır.
- Masal kahramanları (Keloğlan, dev canavar), tarihî karakterler (Hezarfen Ahmet Çelebi), yerel kıyafetler (yelek, çiçekli fistan, tülbent, fes, uzun basma etek, kuşak, şalvar, içlik, çarık, cübbe, etek, tunik) kırsal hayattan eşyalar (minder, dokuma kilimler, yer sofrası, su kuyusu, gaz lambası, bakraç, sepet, baston, elek, güğüm, çadır, oylar, danteller, oyali mendiller) yaşam ortamları ve biçimleri (köy evi, apartman, site, çadır, doğa, göçebe yaşam, savaşçı toplum, kırsal yaşam, mahalle yaşamı), tedavi yöntemleri (bitkilerden yapılmış merhemler), hayvanlarla ilişkiler (at, köpek, kurt, keçi, koyun, kuş, deve), kültürel motifler (ay, yıldız, hayat ağacı, küpe, koç boynuzu, at), yemek unsurları (ekmek arası köfte, su böreği, ince belli bardakta çay, akide şekeri, lokum, fasulye, sarma, dolma, şehriye pilavı, köfte, kızartma, bazlama, karpuz, sucuk, hurma, kestane, aşure, kurutmalık biber, ev turşusu, ev salçası, kurutulmuş sarımsak ve mısır, incir, aşure, kâğıt helva), gelenek ve ritüeller (bayram ziyaretleri, bayramlaşma, aşure dağıtımı, el öpme, misafir ağırlama ve ikram, ateş başında hikâye/masal anlatıcılığı), dil unsurları (bilmece

sorma, atasözleri ve deyimler, deyişler, konuşma kalıpları), vurgulanan kültür unsurları olarak saptanmıştır.

- ▶ Çizgi filmlerde aile, arkadaşlık, komşuluk ilişkileri, büyüklere hürmet, kahramanlık, vatan sevgisi, işlenen temalar olmuştur.
- ▶ Çizgi filmlerde; Hezarfen Ahmet Çelebi gibi bir bilim adamı, Keloğlan gibi halk kahramanı, Atatürk gibi Türk toplumu için önemli devlet adamı ve askerine, çeşitli şekillerde ilişki kurularak yer verilmiştir. *Maysa* ve *Bulut* çizgi filminde Yörüklerin yaşam biçiminin kültürel unsurlarının izleyiciye aktarıldığı izlenirken; *Babamın Gölgesi* 1915'te Çanakkale Savaşları'nın dönem özellikleri çerçevesinde olayların kurgulandığı gözlenmektedir. *Rafadan Tayfa* çizgi filminde ise 1980-1990 arasında İstanbul dönem özelliklerinin aktarıldığı tespit edilmiştir. *Niloya*'da kırsal yaşam biçimine dair bilgi edinilmiş; *Aybek ve Sagun* da ise eski Türklerin yaşam biçimlerinin yansımalarının sunulduğu saptanmıştır.
- ▶ Masal/hikâye anlatıcılığı, çizgi filmlerde sıklıkla paylaşılan gelenek unsuru olarak tespit edilmiştir. Ateş başında oturan kahramanlar genellikle "dede" olarak nitelendirildikleri deneyimli bilge liderlerin anlattıklarını dinlemektedirler. Türk kültür unsurlarından masal/hikâye anlatıcısının yaşlı ve ak sakallı oluşu, çözümsüzlüklerde danışılan bireylerle örtüşen fiziksel unsurlar olarak gözlemlenmiştir.

Elde edilen bu sonuçlardan hareketle TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmlerin Türk kültürünün nesiller boyu aktarılması açısından önemli katkıları olduğu yorumlanmaktadır. İncelenen filmlerde, sese ve görsel unsurlara yer verme durumu ve bunların kültürle ilişkilendirilişi hususunda farklı yöntemlerin uygulandığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmada 10 kategori olarak değerlendirilen 10 çizgi filmin üçer bölümü incelenmiştir. Dolayısıyla elde edilen sonuçların seçilmiş örneklem kapsamında geçerliliği olduğunun hatırlatılmasında fayda görülmektedir. Bununla beraber sonraki çalışmalarda literatüre katkı sağlayacağı düşünülen konular aşağıda sıralanmaktadır:

- ▶ Daha geniş örneklem ve süre bazında kültür unsurlarının sınındığı çalışmalar,
- ▶ Türk çizgi filmlerinin Disney ve Miyazaki animasyonlarıyla kültürel unsurlar çerçevesinde karşılaştırılması,
- ▶ Kuruluşundan itibaren TRT Çocuk kanalında üretilen çizgi filmlerin kültür yansımalarının değişim serüveni,
- ▶ Tüm tematik çizgi film kanallarının bünyesinde üretilen çizgi filmlerin, kapsadıkları kültür unsurları bağlamında değerlendirmesi.

Bu araştırmanın literatüre ve Türk kültür hazinesinin aktarılmasına katkı sağlama-sı temenni edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Alicenap Taş, Ç. (2015). Kültürel mirasın çizgi film senaryolarının kullanılması. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 37, 11-26.
- Aslan, E. (2021). Animasyon (çizgi film) tarihine kültür aktarımı açısından bir bakış. *Folklor-Edebiyat Dergisi*, 4, 1059-1074.
- Aslan, O., & Yılar, Ö. (2019). Halk bilimi unsurlarının gelecek kuşaklara aktarımında çizgi filmlerin rolü: Rafadan Tayfa örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(2), 646-669.
- Ay, A. (2022). Mutant Ninja Kaplumbağalar'ın göstergebilimsel analizi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2, 285 - 310.
- Bauman, Z. (1998). *Sosyolojik düşünmek*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Campbell, J. (2010). *Kahramanın sonsuz yolculuğu*. İstanbul: Kabalıcı Yayınları.
- Durdu Zor, S. (2017). Yörük çizgi filmi Maysa ve Bulut'un giysi özelliklerinin incelenmesi. *Ulakbilge*, 18, 1987-2000.
- Dursun, Z., & Yurt, S. (2017). Popüler kültür karşısında yerelliğin sunumu. *EKEV Akademi Dergisi*, 29, 117-129.
- Ekici, M. (2004). *Halk bilgisi derleme ve inceleme yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Erdem, G. (2020). Maysa ve Bulut örneğinde yemek kültürü inşası. *The Journal of Euroasian Language Education and Researches*, 4(1), 82-99.
- İşler, E. K. (2013). Kültürel ekme kuramı bağlamında Türkiye üretimi çizgi filmler ve çocuk bilincinin inşası. *Communication and Diplomacy*, 2, 65-80.
- Eşitti, Ş. (2016). Çizgi filmlerde küresel ve yerel kültürün inşası: Cailou ve Pepee örneği. *Karadeniz*, (32), 125-144.
- Kamacioğlu, B. (2017). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Hayao Miyazaki çizgi filmler. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1-18.
- Karaduman, E., & Gökgez, G. (2017). TRT yerli çocuk programlarında çocukluğun inşası: Eğitim, toplumsallaşma. *Politik Özne Biçimleri*, 2(4), 376-397.
- Karakuş, N. (2016). Maysa ve Bulut isimli animasyon çizgi filmin kültürel öğeler açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(13), 134-149.
- Kıran, A., & Kıran, Z. (2003). *Yazınsal Okuma Süreçleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Mengü, G. (2002). Dil, kültür ve düşünce ilişkisine antropolojik bir bakış. *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 14, 67-80.
- Oğuz, M. Ö. (2002). *Küreselleşme ve uygulamalı halk bilimi*. Ankara: Akçağ.
- Özdal, A. (2023). Kültürel unsurların elektronik ortamda aktarımına bir örnek olarak Aybek çizgi filmi. *Sosyal Bilimler Dergisi Sobider* (64): 223-236.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Pekşen Akça, R., & Baran, G. (2018). Çizgi filmlerin Türk kültürüne ait özellikler açısından incelenmesi: Pepee örneği. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 215-224.

- Propp, V. (2001). Masalın biçimbilimi. İstanbul: Kuram Yayınları.
- Propp, V. (2018). Masalın biçimbilimi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Selanik Ay, T., & Korkmaz, Ç. (2017). Sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve kültürel öğeler bağlamında "Küçük Hezarfen" çizgi filmi. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 8(2), 49-62.
- Tarhan, Ö. (2015). Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının politik okuryazarlığa ilişkin görüşleri. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi 9, 649-669.
- Tozduman Yaralı, K., & Avcı, N. (2017). Bir çizgi filmin popüler kültür açısından incelenmesi: Rafadan Tayfa. e-GİFDER, 5(1), 449-470.
- TRT Çocuk (2024). Retrieved from <https://www.trtcocuk.net.tr/>
- Türkmen, N. (2012). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee. CÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 36(2), 139-158.
- Uçan, B. (2018).Türk çizgi filmlerinde kültürel kodlamalar. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(55), 1134-1144.
- UNESCO.(1982). Mexico city declaration on cultural policies. Retrieved from https://culturalrights.net/descargas/drets_culturals401.pdf.
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu. (2023). UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listeleri. Retrieved from <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras-Listeleri>.
- Üzer, M., & Çetin, Ş. (2018). Küçük Hezarfen çizgi filminde yer alan millî kültür unsurlarının incelenmesi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 3, 2049-2079 .
- Yılmaz, İ. (2017). TRT Çocuk-çocukla çocuklaşmak. TRTakaDeMi, 2(4), 584-597.

Yazar katkı düzeyi/Author contributions:

Makale Tasarımı: H. Taşkın, T. Boran. Literatür Taraması: H. Taşkın, T. Boran. Veri Toplama ve Analiz: H. Taşkın, T. Boran. Sonuç: H. Taşkın, T. Boran. Son Okuma, Kontrol ve Sorumluluk: H. Taşkın, T. Boran.

Design of article: H. Taşkın, T. Boran. Literature review: H. Taşkın, T. Boran. Data acquisition and analysis: H. Taşkın, T. Boran. Conclusion: H. Taşkın, T. Boran. Final reading, checking and approval: H. Taşkın, T. Boran.

Hakem değerlendirmesi/Peer review:

Dış bağımsız/Externally peer reviewed

Çıkar çatışması/Conflict of interest:

Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir/The authors have no conflict of interest to declare

Finansal destek/Grant support:

Yazarlar bu makalede finansal destek almadığını beyan etmiştir/The authors declared that this article has received no financial support.

Examining Turkish Youth's Reaction to Instagram Influencers: A Sentiment Analysis

Türk Gençliğinin Instagram Influencerlarına Tepkisinin İncelenmesi: Bir Duygu Analizi

Araştırma Makalesi / Research Article

**Sorumlu yazar/
Corresponding author:**
Yavuz Selim Balcioğlu

ORCID:
0000-0001-7138-2972

Geliş tarihi/Received:
23.05.2024

**Son revizyon teslimi/Last
revision received:**
12.07.2024

Kabul tarihi/Accepted:
12.07.2024

Yayın tarihi/Published:
20.07.2024

Atıf/Citation:
Balcioğlu, Y. S. (2024).
Examining Turkish youth's
reaction to instagram
influencers: a sentiment
analysis.
İletişim ve Diplomasi, 12,
59-73.

doi: 10.54722/
iletisimvediplomasi.1489078

Yavuz Selim BALCIOĞLU¹

ABSTRACT

This study employs a mixed-methods research methodology to investigate the attitudes of Turkish teenagers towards Instagram influencers. Over the course of one year (December 2022 to December 2023), we collected 18,619 Instagram comments, specifically focusing on Turkish adolescents who were actively interacting with influencers. The sentiment analysis was conducted using Latent Dirichlet Allocation (LDA) and Python to classify the polarity of sentiments expressed in the comments as positive, negative, or neutral. The qualitative content analysis revealed a wide range of feelings and attitudes, highlighting the significant role Instagram influencers play in shaping the ideas, opinions, and world-views of Turkish youth. The study found that admiration, jealousy, inspiration, and anxiety were among the most common emotions elicited by influencers. These emotions were categorized and analyzed to understand their prevalence and intensity. Additionally, the underlying reasons behind these emotions were explored, including the relatability of the content, perceived authenticity of the influencers, and the impact of their lifestyles and messages on the youth's self-perception and social behavior. By integrating both qualitative and quantitative data, this study provides a comprehensive and nuanced understanding of how Instagram influencers affect Turkish adolescents. The findings contribute valuable insights to the field of digital culture studies, emphasizing the complex and multifaceted influence of social media on youth.

Keywords: Sentiment Analysis, Instagram, Social Media Influencers, Youth Impact, Turkish Youth

¹ Dr., Gebze Teknik Üniversitesi, Kocaeli, Türkiye, ysbalcioglu@gtu.edu.tr,

ÖZ

Bu çalışma, Türk gençlerinin Instagram fenomenlerine yönelik tutumlarını araştırmak için karma yöntemli bir araştırma metodolojisi kullanmaktadır. Bir yıl boyunca (Aralık 2022'den Aralık 2023'e kadar) Instagram fenomenleri ile aktif olarak etkileşimde bulunan Türk gençlerine ait 18.619 Instagram yorumu toplanmıştır. Duygu analizi, yorumlarda ifade edilen duygu durumlarını olumlu, olumsuz veya nötr olarak sınıflandırmak için Latent Dirichlet Allocation (LDA) ve Python kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nitel içerik analizi, geniş bir duygu ve tutum yelpazesini ortaya çıkarmakta ve Instagram fenomenlerinin Türk gençlerinin düşüncelerini, görüşlerini ve dünya görüşlerini şekillendirmede oynadığı önemli rolü vurgulamaktadır. Çalışma, fenomenler tarafından tetiklenen en yaygın duygular arasında hayranlık, kıskançlık, ilham ve kaygı olduğunu tespit etmiştir. Bu duyguların yaygınlığını ve yoğunluğunu anlamak için kategorize edilip analiz edildi. Ayrıca, bu duyguların altında yatan nedenler, içeriğin bağlanabilirliği, fenomenlerin algılanan özgünlüğü ve yaşam tarzları ile mesajlarının gençlerin öz algısı ve sosyal davranışları üzerindeki etkisi de incelenmiştir. Hem nitel hem de nicel verileri bir araya getirerek, bu çalışma Instagram fenomenlerinin Türk gençleri üzerindeki etkisine dair kapsamlı ve ayrıntılı bir anlayış sunmaktadır. Bulgular, sosyal medyanın gençler üzerindeki karmaşık ve çok yönlü etkisini vurgulayarak dijital kültür çalışmaları alanına değerli içgörüler katmaktadır. Bu araştırma, sosyal medya fenomenlerinin gençler üzerindeki etkisini incelerken çeşitli duygusal ve psikolojik boyutların dikkate alınmasının önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Duygu Analizi, Instagram, Sosyal Medya Influencerları, Gençlik Etkisi, Türk Gençliği

INTRODUCTION

In the digital age, social media has revolutionized human communication and entertainment, influencing our ideas, thoughts, and perceptions. Platforms like Instagram provide new avenues for expressing thoughts, feelings, creativity, and identity. Instagram, in particular, has become highly popular, allowing users to create, share, and interact with visual content on various topics. The large followings that many influencers have accumulated demonstrate their significant impact on society and culture, especially among youth. A key feature of Instagram is its ability to foster reliability and connection among users, which is vital for social engagement and activism. Numerous Turkish Instagram influencers, boasting millions of followers, produce and share content on a wide range of topics that resonate deeply with their audience (Ünalmiş, 2021).

The trend of researching how social media affects young people's emotions has grown in recent years. Since social media platforms provide a means of expressing one's ideas, thoughts, talents, and worries, researchers are becoming increasingly in-

terested in learning how these platforms affect users' worldviews (Krämer et al., 2021). The investigation of users' opinions regarding these platforms is another area of study. Instagram is becoming increasingly popular among young people in Türkiye, and this means that there is a need to look into its significance and effects in other areas of life, like social norms, lifestyle, ideology formation, culture, and education. Understanding how Instagram influencers impact users' lives may be gained by examining the words and opinions they share on this social media platform (Weismayer et al., 2021).

The impact of Instagram is a current topic that this study examines from the viewpoint of Turkish adolescents. Instagram has a significant impact on the attitudes and behaviors of young people in Türkiye, so it's important to know how they feel about the site and the different ways it affects their lives. Instagram is becoming increasingly popular, and this social media site is having a big impact on how our young people think and live (Pilař et al., 2021).

An in-depth knowledge of the influence of the platform on the lives of Turkish youth can be obtained by analyzing their feelings toward Instagram influencers. The cultural, sociological, educational, and behavioral consequences these influencers have on youth can be uncovered through this approach. The study's conclusions will add to the body of knowledge and provide scholars and educators with insightful knowledge on how to use this platform to achieve desired results in social, cultural, analytical, and educational contexts (Chattaraj & Vijayaraghavan, 2021).

RESEARCH QUESTIONS

In alignment with the research objectives of this study, the researcher aims to address the following questions:

1. What are the sentiments of Turkish youth towards Instagram influencers?
2. How do Instagram influencers impact the cultural, societal, and educational paradigms among Turkish youth?

LITERATURE REVIEW

In 2004, social media gained widespread popularity (Vogel et al., 2014), but its primary purpose at first was as a tool for social networking. Its original intent has changed over time to become a useful teaching tool that supports peer connection, cooperative learning, and active learning for both teachers and students (Trentin, 2010). Being one of the biggest data generation tools, social media platforms are changing quickly and have the ability to change the world (Rogers, 2016). They now provide supplemental learning resources, such as audio and video lectures that can be found on YouTube and other educational websites, which are crucial for both official and informal education.

Social media not only helps students in the classroom, but it also changes their worldview and perspectives. It aids in their skill acquisition and encourages them to lead healthier lives (Couture-Wilhelmy et al., 2021). It presents certain obstacles in addition to new opportunities (Malik, 2018). Social media has lowered boundaries based on geography, improved networking and connectedness, given people a platform for self-expression and online learning, raised awareness, and encouraged social activities. Nevertheless, it also brings with it difficulties including invasion of privacy, cyberbullying, addiction, false information, and mental health disorders that affect learning and teaching standards (Shariff, 2008).

In 2010, Instagram made its debut as a platform mainly for exchanging photos and videos (Wu, 2021). It gained popularity among teenagers and young adults during the COVID-19 pandemic, and the World Health Organization (WHO) and other healthcare professionals used it to spread knowledge about illness prevention. It is currently one of the most popular social networking sites among young people (Akram et al., 2015). Instagram influencers cultivate their fan base by endorsing specific concepts, worldviews, lifestyles, and products, so profoundly impacting the younger generation (Siddiq, 2023).

Instagram was one of the most downloaded social media apps in 2019. Its popularity stems from features that allow users to earn money, initiate trends, and amplify content using hashtags. The platform's competitive nature and visual appeal keep users engaged (Celuch, 2021). Instagram attracts users from diverse societal backgrounds, including healthcare providers, charity organizers, and independent content creators. However, not all users have access to the full range of features; typically, independent content creators and verified accounts enjoy all features and have higher engagement metrics (Dobrian et al., 2011).

Age, education, income, and race all have an impact on how people view the internet and social media as well as their intents (Gangadharbatla, 2008). Their interactions with these platforms are shaped by their beliefs and usage patterns, which in turn impact their psychological characteristics and well-being. Numerous factors have an impact on mental health and social and personal traits, including social surveillance, amusement, recognition, emotional support, network extension, and maintenance (Kawachi & Berkman, 2001).

Sentiment analysis is a well-known opinion mining method that helps corporations, legislators, financial advisors, educators, and healthcare professionals make data-driven, well-informed judgments. It entails gathering and examining views, ideas, and impressions regarding a range of themes, things, and services as well as monitoring attitudes and perceptions (Jansen et al., 2009). Sentiment analysis is beneficial to businesses, governments, and organizations (Wankhade et al., 2022).

Social media, especially Instagram, heavily influence the youth, thus finding out how they feel about Instagram influencers offers a thorough insight of how these platforms affect both their online and offline lives. Young people's opinions of Instagram influencers can be influenced by a variety of things, including world events like the COVID-19 pandemic that drove more individuals to use social media apps and digital tools. Instagram provided young people in several nations with a platform for self-expression and online education during the pandemic.

Studying the sentiments of youth in countries such as the United States, Vietnam, and Türkiye about Instagram influencers can reveal insights into their digital culture, the impact on social engagement and cultural norms, mental well-being, and educational and literacy statuses (Younis, 2024).

METHODOLOGY

The study examined how Turkish teenagers felt about Instagram influencers using a mixed-methods research approach. Methods for gathering and analyzing both quantitative and qualitative data were employed in order to comprehend this phenomenon on a deeper level. In order to provide a comprehensive and authentic portrayal of the opinions spoken by Turkish youth, data was collected from Instagram comments.

During one year, 18,619 Instagram comments were collected (December 2022 to December 2023). These remarks were gathered from several posts published by well-known Instagram influencers that young people in Türkiye follow. We employed automated data scraping tools to collect user comments from Instagram. These tools systematically extract publicly available comments while ensuring compliance with data privacy regulations. This approach enabled us to gather a large volume of data efficiently and effectively for our analysis. The study used polarity classification, which is an essential step in sentiment analysis since it gives researchers a basic classification of sentiments and enables a more detailed understanding of participants' feelings toward the influencers. Polarity classification might be positive, negative, or neutral attitudes. We chose the most popular Instagram influencers for our study to ensure that we analyzed figures who have a significant impact and reach among the Turkish youth. This choice was made to accurately reflect the influencers who are most relevant and influential to our target demographic.

Python and Latent Dirichlet Allocation (LDA) were used for sentiment analysis and polarity categorization. Python provided the computational tools necessary for data processing and analysis, while LDA helped in identifying and categorizing the latent topics within the comments. We utilized several text mining algorithms, including sentiment analysis and Latent Dirichlet Allocation (LDA) for topic modeling. The sentiment analysis algorithm classified the sentiments expressed in the comments into positive,

negative, and neutral categories. This classification was based on a pre-trained model using a comprehensive dataset specifically designed for sentiment analysis in the context of social media. The comments were then preprocessed by correcting spelling errors, removing emojis and special characters, and eliminating duplicate entries.

In this age of technology, data collection has transitioned to more convenient methods such as online platforms. For this study, Instagram comments were extracted and analyzed using automated data scraping tools. This method ensured that a large volume of data could be collected efficiently and effectively. Participation was voluntary as the comments were publicly available on social media, and all data were anonymized to ensure participants' privacy and confidentiality.

DATA ANALYSIS

Both quantitative and qualitative data were gathered and analyzed for the study. The sentiment analysis of Instagram comments was done using Python. 18,619 comments were gathered for the dataset between December 2022 and December 2023, a period of one year. Sentiment analysis was employed for the qualitative analysis to streamline the data analysis procedure and provide a more lucid comprehension of the viewpoints, feelings, and actions conveyed by the respondents. After the Instagram comments were retrieved, they were cleaned up for the study by deleting special characters and emojis, removing duplicate entries, and fixing spelling mistakes.

Latent Dirichlet Allocation (LDA) and Python were utilized to examine the opinions stated in the comments. While sentiment analysis classified the polarity of sentiments into positive, negative, and neutral categories, latent topic analysis (LDA) assisted in identifying and classifying the latent subjects within the comments. This method made it possible to comprehend Turkish youth's feelings toward Instagram influencers in a more complex way. To make sure the categorization was accurate, a human evaluation of a sample of comments and labels generated by the sentiment analysis was done. The machine-generated sentiment labels were verified through this review process, which also guaranteed the accuracy of the analysis. Furthermore, content analysis was carried out to present a more comprehensive view of the circumstances. The three polarity types of sentiments—positive, negative, and neutral—were the focus of the content analysis. In addition to providing deeper insights into the cultural, sociological, and educational effects of Instagram influencers on Turkish youth, this method helped corroborate the sentiment analysis's findings.

Results and Discussion

This section will look at the results of the sentiment analysis carried out for this study, which sought to understand how the Turkish youth felt about Instagram influ-

encers. The study's descriptive data, which include the demographics of the examined comments, will be presented and discussed first. After that, we'll talk about the sentiment and content analysis findings, emphasizing the main feelings that participants had about Instagram influencers.

The sample of the present study consisted of Instagram comments made by Turkish youth over a one-year period (December 2022 to December 2023). The collected data provided insights into the participants' sentiments towards Instagram influencers.

The sentiment analysis categorized the comments into three polarity categories: positive, negative, and neutral. Python and Latent Dirichlet Allocation (LDA) were used to perform this analysis. The results were validated through a human review process to ensure accuracy.

Sentiment	Frequency	Percent
Positive	7,448	40.0%
Negative	6,361	34.2%
Neutral	4,810	25.8%
Total	18,619	100.0%

Table 1 shows the overall sentiment distribution of the Instagram comments analyzed in the study. The majority of the comments were positive (40.0%), followed by negative (34.2%) and neutral (25.8%). Table 2 provides examples of statements categorized by sentiment polarity. Table 3 summarizes the latent topics identified through LDA, with the top keywords and a brief summary for each topic.

Statement	Sentiment
"I love how inspiring these influencers are; they really motivate me to improve myself."	Positive
"Some influencers just promote unrealistic lifestyles, which can be quite harmful."	Negative
"It depends on the content; some posts are useful while others are not so much."	Neutral

Table 3. Latent Topics Identified using LDA

Topic Number	Top Keywords	Summary
1	fashion, trend, outfit, style	Comments discussing fashion trends
2	Fitness, health, workout	Comments focused on health and fitness
3	Beauty, makeup, skincare	Comments about beauty and skincare

Table 4. Frequency of Comments per Topic

Topic Number	Frequency	Percent
1	5,375	28.9%
2	4,254	22.8%
3	8,990	48.3%
Total	18,619	100.0%

Table 5. Sentiment Polarity by Topic

Topic Number	Positive	Negative	Neutral	Total
1	2,150	2,030	1,195	5,375
2	1,807	1,303	1,144	4,254
3	3,491	3,028	2,471	8,990
Total	7,448	6,361	4,810	18,619

Table 4 shows the frequency and percentage of comments for each topic identified. Table 5 provides a breakdown of sentiment polarity for each topic identified through LDA.

Table 6. Content Analysis - Key Themes Identified

Theme	Frequency	Example Statements
Positive Influence on Lifestyle	3,850	"These influencers have really helped me develop a healthier lifestyle."
Unrealistic Standards and Pressure	3,105	"The pressure to look perfect all the time because of these influencers is too much."
Neutral/Varied Content Perception	2,310	"Some influencers provide great content, but some are just not worth following."

Table 6 lists the main themes that were discovered via content analysis along with the sample sentences for each theme. All things considered, the results provide insightful information about how Turkish youth feel about Instagram influencers. The variety of feelings and emotions exhibited by young people suggests that they have a range of different perspectives. There is a lot of negative attitude surrounding the platform and its content, even if many respondents show a propensity to follow and appreciate Instagram influencers. This demonstrates the intricate and varied impact that Instagram influencers have on young people in Türkiye.

Emotional Dimensions of Instagram Influencers' Impact

To enhance the depth of our analysis on the emotional dimensions of Instagram influencers' impact on the Turkish youth, we conducted a detailed examination of the various emotional responses elicited by these influencers. This involved categorizing emotions such as admiration, jealousy, inspiration, and anxiety, and analyzing their prevalence and intensity. Additionally, we explored the underlying reasons behind these emotions, including the relatability of the content, perceived authenticity of the influencers, and the impact of their lifestyles and messages on the youth's self-perception and social behavior. By incorporating these aspects, our study provides a comprehensive and nuanced understanding of how Instagram influencers emotionally affect the Turkish youth.

Table 7. Emotional Responses to Instagram Influencers

Emotion	Description	Prevalence (%)
Admiration	Positive feelings towards influencers, inspired by their achievements	35.26
Jealousy	Negative feelings stemming from comparing oneself to influencers	25.68
Inspiration	Feelings of motivation and encouragement derived from influencers' content	20.24
Anxiety	Feelings of stress and inadequacy due to perceived pressures from influencers	15.18
Other	Mixed or neutral emotions not clearly falling into the above categories	3.64

In our analysis, admiration emerged as the most prevalent emotional response, with 35.26% of the comments expressing positive feelings towards influencers, often inspired by their achievements and lifestyles. Jealousy was the second most common

emotion, found in 25.68% of the comments, reflecting the negative feelings some youth experience when comparing themselves to influencers. Inspiration was noted in 20.24% of the comments, where influencers' content motivated and encouraged viewers. Anxiety accounted for 15.18% of the comments, indicating the stress and inadequacy some youth feel due to perceived pressures from influencers. The remaining 3.64% of comments reflected mixed or neutral emotions.

By examining these emotional responses and their underlying causes, we aim to provide a more detailed understanding of how Instagram influencers affect the emotional well-being of Turkish youth. This analysis highlights the complex and multifaceted nature of the influence these social media figures have on their audience.

Additionally, qualitative analysis was used in this mixed-method study. The Instagram comments were examined by content analysis. As was previously indicated, the researcher sought to examine the data according to the polarity class of sentiment—positive, negative, or neutral. As a result, these polarity categories were taken into consideration when designing the qualitative phase of data analysis. The responders' sentiments were ascertained by closely reading and rereading the comments. To discern between positive, negative, and neutral attitudes, the data were methodically examined and polarity-classified.

Positive Sentiments

Positive remarks in the comments brought to light features that respondents valued and found appealing about Instagram and its influencers. The terms “inspiring,” “motivational,” “helpful tips,” “improved self-esteem,” “engaging,” “community building,” “spreading joy,” “career guidance,” “quick updates,” “entertaining,” “creative,” and “relatable” were among those that were recognized as positive. These findings suggest that the strategic sharing of personal content, emotive expressions, and endorsements by influencers can cultivate a sense of connection and support in their audience (Tricomi et al., 2023; Karamustafic et al., 2020).

Negative Sentiments

The main points of contention in the negative comments were the shortcomings and critiques of Instagram influencers' material. Words like “superficial,” “time-wasting,” “irrelevant,” “vulgar,” “fake lifestyle,” “materialistic,” “blind following,” “negative influence,” “harmful content,” “depressing,” “eroding values,” “body-shaming,” “negative propaganda,” “privacy invasion,” and “security threats” were used by respondents to convey their negative feelings. These sentiments point to a need for greater authenticity, integrity, and responsibility among influencers to ensure a healthier online ecosystem (Jin & Ryu, 2020).

Neutral Sentiments

In this study, the keywords were taken directly from the comments left by the participants. Overall, the results of the qualitative and quantitative studies are congruent. Youth in Türkiye have conflicting opinions on using Instagram and the impact of its influencers. The results of this study indicate that Instagram has an impact on social interactions, personal identity, and the learning of new skills and information. However, it may also result in other problems including anxiety, worries about privacy, difficulties with social and psychological aspects, and more. In sum, the impacts of Instagram influencers on youth can be positive, negative, or neutral, depending on how they utilize the platform and how their audience perceives and interacts with the content.

Furthermore, these results demonstrate that no single viewpoint can fully convey the story in the social media-driven world of today. It is critical to acknowledge the range of viewpoints, life experiences, and feelings that exist within a given demographic. A one-size-fits-all strategy is insufficient to comprehend the nuanced ways in which Instagram and its influencers can impact people and society (Caliandro & Graham, 2020). In conclusion, the examination of Turkish youth's perceptions and feelings about Instagram influencers highlights the range of feelings and viewpoints that exist among this demographic. Instagram has a complicated and wide-ranging impact on people's personal lives, worldviews, emotions, education, and society as a whole (Fidan et al., 2021). The results of this survey highlight how important it is to take into account different viewpoints and life experiences while talking about the platform's place in modern society. In summarizing the findings, the research reveals a complex and multifaceted relationship between Instagram influencers and their audience, with a range of positive, negative, and neutral sentiments expressed by the participants (Tricomi et al., 2023).

CONCLUSION

This study aimed to gain a thorough grasp of Turkish youth's perceptions about Instagram influencers. The researchers combined qualitative content analysis and sentiment analysis of Instagram comments using mixed-methods approach to offer a comprehensive view of the platform's current place in our culture. Instagram's enormous influence on our culture, particularly among young people, is demonstrated by the growing trend of utilizing the site and following its influencers (Khalid et al., 2018). The results of the study show that young people in Türkiye have conflicting opinions about Instagram, ranging from favorable to unfavorable. Both groups—those who have positive and negative attitudes about Instagram—have valid reasons for their beliefs.

Implications

The implications of this study are significant for various stakeholders. For educators and policymakers, understanding the mixed sentiments of youth towards Instagram influencers can help in developing strategies to harness the positive aspects of social media while mitigating its negative impacts (Vrontis et al., 2021). For instance, influencers can be engaged in promoting educational content and positive social behaviors. Social media platforms can also take note of the concerns raised by users and work towards creating a safer and more constructive environment (Fire et al., 2014).

Limitations

Despite its contributions, this study has several limitations. Firstly, the data were collected from Instagram comments, which might not fully represent the broader sentiments of the Turkish youth (Ternov, 2021). Secondly, the sentiment analysis was based on publicly available comments, which might not capture the private views of individuals (Prichard et al., 2015). Additionally, the study focused solely on Instagram, and the findings may not be generalizable to other social media platforms. The qualitative content analysis, while thorough, is subjective and could be influenced by the researcher's interpretation (Graneheim & Lundman, 2004).

Future Research

Future research could address these limitations by incorporating a more diverse sample, including private interviews and surveys to capture a wider range of sentiments. Longitudinal studies could also provide insights into how sentiments towards Instagram influencers evolve over time. Moreover, comparative studies involving different social media platforms could highlight unique and shared influences on youth. Investigating the specific content types that generate positive versus negative sentiments could further enhance our understanding of the dynamics between influencers and their audience.

In conclusion, it is critical that scholars, educators, and legislators carry out in-depth and nuanced analyses on Instagram's influence on the thoughts and opinions of our children as the platform grows and shapes pop culture and digital media. Instagram can lead to good changes in social, cultural, and educational environments when used appropriately. Through the provision of both qualitative and quantitative insights, this study advances this exploration and knowledge.

REFERENCES

- Akram, Z., Mahmud, M., & Mahmood, A. (2015). Impact of social networking sites (SNSs) on youth. *Applied Science Reports*, 11(1), 6-10.
- Caliandro, A., & Graham, J. (2020). Studying Instagram beyond selfies. *Social media+ society*, 6(2), 2056305120924779.
- Celuch, K. (2021). Hashtag usage and user engagement on Instagram: The case of # foodfestivals. *Journal of Physical Education and Sport*, 21, 966-973.
- Chattaraj, D., & Vijayaraghavan, A. P. (2021). The mobility paradigm in higher education: a phenomenological study on the shift in learning space. *Smart Learning Environments*, 8(1), 15.
- Couture-Wilhelmy, L., Chaubet, P., & Gadais, T. (2021). Winning conditions for the adoption and maintenance of long-term healthy lifestyles according to physical activity students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(21), 11057.
- Dobrian, F., Sekar, V., Awan, A., Stoica, I., Joseph, D., Ganjam, A., Zhan, J., & Zhang, H. (2011). Understanding the impact of video quality on user engagement. *ACM SIGCOMM computer communication review*, 41(4), 362-373.
- Fidan, M., Debbağ, M., & Fidan, B. (2021). Adolescents like Instagram! From secret dangers to an educational model by its use motives and features: An analysis of their mind maps. *Journal of Educational Technology Systems*, 49(4), 501-531.
- Fire, M., Goldschmidt, R., & Elovici, Y. (2014). Online social networks: threats and solutions. *IEEE Communications Surveys & Tutorials*, 16(4), 2019-2036.
- Gangadharbatla, H. (2008). Facebook me: Collective self-esteem, need to belong, and internet self-efficacy as predictors of the iGeneration's attitudes toward social networking sites. *Journal of interactive advertising*, 8(2), 5-15.
- Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse education today*, 24(2), 105-112.
- Jansen, B. J., Zhang, M., Sobel, K., & Chowdury, A. (2009). Twitter power: Tweets as electronic word of mouth. *Journal of the American society for information science and technology*, 60(11), 2169-2188.
- Jin, S. V., & Ryu, E. (2020). "I'll buy what she's #wearing": The roles of envy toward and parasocial interaction with influencers in Instagram celebrity-based brand endorsement and social commerce. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 55.
- Karamustafic, S., Stockmaster, T., Palladina, S., Harris, A., & Perloff, R. M. (2020). Social media influencers: Who they are and how they influence.
- Kawachi, I., & Berkman, L. F. (2001). Social ties and mental health. *Journal of Urban Health*, 78, 458-467.
- Khalid, N. L., Jayasainan, S. Y., & Hassim, N. (2018). Social media influencers-shaping consumption culture among Malaysian youth. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 53, p. 02008). EDP Sciences.

- Krämer, B., Fernholz, T., Husung, T., Meusel, J., & Voll, M. (2021). Right-wing populism as a worldview and online practice: Social media communication by ordinary citizens between ideology and lifestyles. *European Journal of Cultural and Political Sociology*, 8(3), 235-264.
- Malik, R. S. (2018). Educational challenges in 21st century and sustainable development. *Journal of Sustainable Development Education and Research*, 2(1), 9-20.
- Pilař, L., Stanislavská, L. K., Kvasnička, R., Hartman, R., & Tichá, I. (2021). Healthy food on Instagram social network: Vegan, homemade and clean eating. *Nutrients*, 13(6), 1991.
- Prichard, J., Watters, P., Krone, T., Spiranovic, C., & Cockburn, H. (2015). Social media sentiment analysis: A new empirical tool for assessing public opinion on crime? *Current Issues in Criminal Justice*, 27(2), 217-236.
- Rogers, D. L. (2016). *The digital transformation playbook: Rethink your business for the digital age*. Columbia University Press.
- Shariff, S. (2008). *Cyber-bullying: Issues and solutions for the school, the classroom and the home*. Routledge.
- Siddiq, S. (2023). Exploring Tiktok Influencers Impact on Pakistani Youth: A Sentiment Analysis. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 62(2), 47-60.
- Ternov, N. M. (2021). Turkish Policy in Kazakhstans Instagram Content: Political Analysis. *Вестник Евразийского Национального Университета Им. Лн Гумилева. Серия: Политические Науки. Регионоведение. Востоковедение. Тюркология Учредители: Евразийский Национальный Университет Им. Лн Гумилева*, (3), 63-71.
- Trentin, G. (2010). *Networked Collaborative Learning: Social interaction and active learning*. Elsevier.
- Tricomi, P. P., Chilese, M., Conti, M., & Sadeghi, A. R. (2023, April). Follow us and become famous! insights and guidelines from instagram engagement mechanisms. In *Proceedings of the 15th ACM Web Science Conference 2023* (pp. 346-356).
- Ünalmiş, E. (2021). *Behavioral consequences of exposure to infodemic by influencers*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vogel, E. A., Rose, J. P., Roberts, L. R., & Eckles, K. (2014). Social comparison, social media, and self-esteem. *Psychology of popular media culture*, 3(4), 206.
- Vrontis, D., Makrides, A., Christofi, M., & Thrassou, A. (2021). Social media influencer marketing: A systematic review, integrative framework and future research agenda. *International Journal of Consumer Studies*, 45(4), 617-644.
- Wankhade, M., Rao, A. C. S., & Kulkarni, C. (2022). A survey on sentiment analysis methods, applications, and challenges. *Artificial Intelligence Review*, 55(7), 5731-5780.
- Weismayer, C., Gunter, U., & Önder, I. (2021). Temporal variability of emotions in social media posts. *Technological Forecasting and Social Change*, 167, 120699.
- Wu, J. (2021). *Study of a video-sharing platform: The global rise of TikTok*. Doctoral Dissertation. Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology.

Younis, D. (2024). Social Inclusion portrayal on TikTok and Instagram: The role of social media influencers in promoting mental health literacy, body image and self-esteem. *Journal of Media and Interdisciplinary Studies*, 3(7), 121-140.

Hakem değerlendirmesi/Peer review:

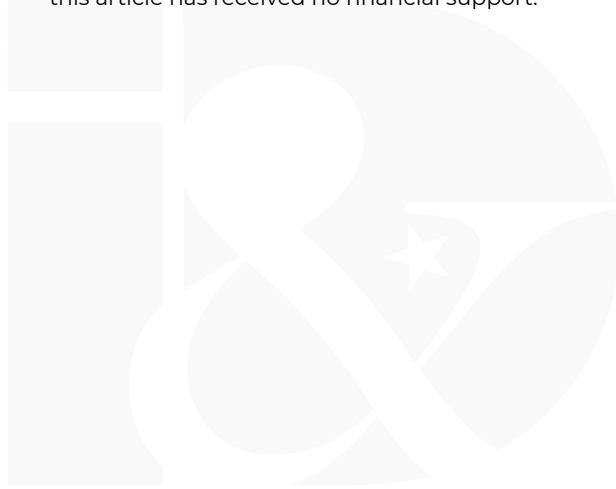
Dış bağımsız/Externally peer reviewed

Çıkar çatışması/Conflict of interest:

Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir/The authors have no conflict of interest to declare

Finansal destek/Grant support:

Yazarlar bu makalede finansal destek almadığını beyan etmiştir/The authors declared that this article has received no financial support.

The Different Aspects of Diplomatic Mediation: The Extralinguistic Motives of Having an Interpreter in the Diplomatic Settings

Diplomatik Arabuluculuğun Farklı Yönleri: Diplomatik Ortamlarda Tercüman Bulundurmanın Dil Dışı Nedenleri

Araştırma Makalesi / Research Article

Sorumlu yazar/
Corresponding author:
Yaşar Akgün

ORCID:
0000-0002-8728-2615

Geliş tarihi/Received:
23.05.2024

Son revizyon teslimi/Last
revision received:
18.07.2024

Kabul tarihi/Accepted:
19.07.2024

Yayın tarihi/Published:
20.07.2024

Atıf/Citation:
Akgün, Y. & Yetkin Karakoç,
N. (2024). Diplomatik
Arabuluculuğun farklı yönleri:
diplomatik ortamlarda
tercüman bulundurmanın dil
dışı nedenleri.
İletişim ve Diplomasi, 12, 75-89.

doi: 10.54722/
iletisimvediplomasi.1488687

Yaşar AKGÜN¹ , Nihal YETKİN KARAKOÇ²

ABSTRACT

Diplomacy is a concept that permeates many aspects of the daily life. The fact that it has always been displayed and discussed in the media has generated much academic interest. Each expertise and profession involved in the implementation of diplomacy plays an essential role in the process of diplomacy. Within this context, the interpreting is of vital importance. The history of the practice of interpretation, as one of the most important fields of Translation Studies, dates back to ancient times. However, the interpretation studies have fallen behind relative to the wide range of studies conducted for the field of translation. The delay in examining interpretation on a scientific level has similarly delayed the discussion of its role in the diplomatic process; the limited studies conducted in this field have only addressed the linguistic dimensions of translation's role in diplomacy. Of all types of interpretations, diplomatic interpretation, having a unique role in the political and diplomatic settings, has been understudied, confidentiality being one of the reasons among - others. This paper, therefore, aims to demonstrate some of the extralinguistic aspects of political interpretation that might prompt the interlocutors to hire an interpreter, even when both of the parties share a common language and do not seem to need an interpreter at first glance. This issue appears to be significant both for translation and diplomacy studies. In this context, throughout the article, the non-linguistic roles of translators in diplomatic processes, such as representing the national language of the country, assu-

¹ Arş. Gör., İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir, Türkiye, yasar.akgun@ieu.edu.tr.

² Prof. Dr., İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir, Türkiye, nihalyetkin@ieu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7649-5949

ming responsibility for communication errors, advising diplomats, and saving time, are examined.

Keywords: Diplomacy, diplomatic interpreting, interpreting, diplomatic language, interpreters.

ÖZ

Diplomasi, günlük yaşamın pek çok alanına sirayet eden bir kavramdır. Bu kavramın medya ortamlarında sıklıkla yer alması ve tartışılması, akademik boyutlarda da ele alınmasına neden olmuştur. Diplomasinin uygulama sürecine dâhil olan her bir uzmanlık ve meslek alanı, bu süreçte önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda, sözlü çeviri büyük önem arz etmektedir. Çeviribilimin önemli bir alt dalı olan sözlü çeviri uğraşı, esasında antik dönemlere kadar uzanan köklü bir geçmişe haizdir. Ancak sözlü çeviri, çeviribilimin diğer alt alanlarına kıyasla nispeten daha az çalışılmış bir alandır. Sözlü çevirinin bilimsel düzlemde irdelenmesinin gecikmesi, diplomasi sürecindeki rolünün tartışılmasını da geciktirmiş; bu alanda yapılan kısıtlı çalışmalar ise çevirinin diplomasideki rolünün yalnızca dilsel boyutlarını ele almıştır. Siyasi ve diplomatik ortamlarda önemli bir yeri olan diplomasi çevirmenliği, gizlilik ve diğer bazı sebeplerle yeterince incelenememiştir. Dolayısıyla bu çalışma, diplomasi alanında çalışan sözlü çevirmenlerin yalnızca dilsel nedenlerle değil, -diplomasi sürecindeki tüm paydaşların ortak dil bilmelerine ve ilk bakışta bir tercüman bulundurmaya gerek duyulmamasına rağmen- dil dışı nedenlerle de istihdam edilebileceklerini konu edinmektedir. Bu husus, hem diplomasi hem de çeviri alanı için önem arz etmektedir. Bu bağlamda, makale boyunca çevirmenlerin diplomasi süreçlerinde ülkenin millî dilini temsil etme, iletişim hatalarını üstlenme, diplomatlara danışmanlık yapma ve zaman kazandırma gibi dil dışı rolleri irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Diplomasi, diplomatik çeviri, sözlü çeviri, diplomatik dil, çevirmenler,

INTRODUCTION

Being an inseparable part of statecraft, diplomacy has evolved to be integrated in nearly all aspects of the states, necessitating revised and augmented forms of diplomacy in order to meet the competitive demands of the modern world. Given the fact that diplomacy represents a stage on which the developed and the developing countries craft their policies, the diplomatic meetings, summits and most gatherings tend to be demonstrated on the media by preserving the in-doors classified exchanges. Considering the popularity enjoyed by the concept of diplomacy, it is barely surprising that it has come to be discussed in the media, academic, and the daily life.

On a linguistic basis of diplomacy, diplomatic language has been discussed and branched out through the studies. However, the extralinguistic aspects have widely been ignored due to the fact that interpreting has been seen as a simple conduit for a long time. On a diplomatic basis, it would be a misguided idea to argue that the diplomatic processes are solely and exclusively led by the diplomats. The concept of diplomacy has come to be realised as a field handled through many professionals whose contributions to the diplomatic processes are significant. The most widely-consulted one is interpreting. Interpretation itself can be said to be a diplomatic profession (Kurbalija & Slavik, 2001). Given that diplomacy is built on a series of communicative acts, interpretation which is infested with communicative elements can easily be thought as a reflection of diplomacy.

Yet, when interpretation is combined with diplomacy and politics, its comprehensive nature is complicated by the far-reaching features embedded in the uniquely crafted language and diplomatic and political settings. After all, “communication is to diplomacy as blood is to the human body” (Jönsson & Hall, 2003). Moreover, as to the role of interpreters in such settings, Sayın and Sayın state that “translators and interpreters contribute crucially so that diplomacy can fulfill its function of making communication between states and their agents possible” (Sayın & Sayın 2013, p. 26). The diplomatic language may also aim to hide reality or various interests (Bobeica, 2022). As Kadrić et al., (2021) state in their book titled *Diplomatic and Political Interpretation Explained* “a notable characteristic of the political/diplomatic language is that not everything is said directly” (p. 19). As how something is said is more important than what is said, that is packaging matters more than the content, it might be stated that “language frames diplomacy, it shapes relations and determines the rules of the game (Kadrić et al., 2021).

The literature has examined in depth the roles of the political/diplomatic interpreters focused on the linguistic matters (Metzger, 2003; Diriker, 2004; Eraslan Gerçek, 2008; Gülmez et al., 2020; Linell, 1997; Pöchhacker, 2000) but not much was stated on the extralinguistic motives of their presence in vitally important top-level meetings, putting aside some comments mentioned in the articles. In fact, though the language transfer is significant, it is unfortunate that it has widely been seen as the sole significant element of a diplomatic meeting, curtailing its intricate nature. Indeed, the motives that prompt diplomats/politicians to prefer interpreters in their high-stake meetings are not only limited to the linguistic requirements. When a relatively comprehensive research and data collection is tackled, it is easy to perceive the fact that linguistic motives of hiring an interpreter pale in comparison with the extralinguistic motives. To demonstrate this, we aim to deal with why interpreters are used even when interlocutors of both parties in a bilateral meeting share a common language. The point of departure is that if it was only about linguistic transfer, top-level officials would not include interpreters to the delegation to be involved in the crucial meetings, but they do in many cases.

The research question is why parties tend to use one or more - interpreters in bilateral meetings even if the two parties speak a common language, being lingua franca, or a language both know due to historical origins? To explore the reasons why, reasons not directly with language will be dealt with, which would directly contribute to diplomatic studies. The subsequent discussion will emphasize the idea of diplomacy and its communicative role, followed by an examination and demonstration of the non-linguistic reasons for using political/diplomatic interpreters whenever possible. The linguistic characteristics of the diplomatic language wielded by the diplomats and all the other diplomacy-makers will also be accentuated. The fact that features of the diplomatic language utilized by the diplomacy-makers affect the interpreting processes will be discussed. However, the study argues that the presence of the interpreters in the diplomacy settings is beyond the linguistic reasons.

DIPLOMACY AND ITS COMMUNICATIVE ROLE

Diplomacy might easily be stated to permeate - all aspects of the daily life as a result of its far-reaching and all-encapsulating effects for the people in the world. It is widely known that retaining a good communication between the states is one of the prerequisites of ensuring a prosperity within the state. That is to say, forging a relationship based on a bona fide with the other states ensures that the channels through which both countries benefit from commercial, cultural and political possibilities are open. Indeed, cordial relations among the states are often resorted in order to resolve strained issues between the states so that the stalled communication between the countries remains productive and promising. Smith and Fallon (2022), who scrutinize the role of friendship in state relations, argue that “friendship is understood as a mutually constructed bond that enhances security by prioritizing negotiation and cooperation as the first modes of interaction in times of stress or crisis” (p.6). Indeed, if it were not for communication, neither the international system nor the international community would exist.

In order for any state to overcome its strained relations with the other countries, it is required to get to know the characteristics of the targeted party so that the steps that would be taken would be calibrated in tandem with the known habits of the country. However, deciphering the habits of any state necessitates people practising diplomacy to cross the boundaries that prevent two sides from arriving on a consensus and resolving the issues. Communication based on a friendly attitude, therefore, might be stated as the number one requirement of establishing a diplomatic relation in order to cross the boundaries (Jönsson & Hall, 2003). Therefore, it is of vital importance to reiterate that diplomacy is best defined through its nature of communication.

Moreover, the concept of diplomacy dates back to the times when the name of “diplomacy” was not even accentuated. Ever since the first civilizations were built,

the need for communication between the states and societies was ensued. Nigro (2010) argues that:

Diplomacy, broadly defined as the peaceful dialogue and interaction between political units, is as old as civilization itself. The first known peace treaty was signed about 2300 BC between a king of Ebla, in what is today Syria, and the king of Assyria. The Amarna tablets record the diplomatic correspondence between Egypt and Syrian rulers more than 1400 years ago, while Genesis 14 talks of Abram's "treaty of alliance" with Amorite kings. From the eighth to the third century BC, China was divided among several "warring states" that conducted diplomacy as well as made war on each other in order to survive and succeed, as Sun Tzu's writings indicate. Other early civilizations offer similar examples of diplomatic activity.

Thus, it might easily be argued that the concept of diplomacy, though not named professionally, has been part of the world ever since the first ancient de-facto states were established. Indeed, the concept of diplomacy is such an ancient issue that it even encapsulates a religion-related connotation dating back to prehistoric times. That is, angels carrying a sacred information between the human beings and God are regarded as the first diplomats (Jönsson & Hall, 2003; Aksoy & Çiçek, 2018). Even though the communication forms that were widespread back in - history were quite rudimentary, they eventuated in shaping the new form of diplomacy.

Yet, even though the concept of diplomacy is a well-rooted and ancient practice, it has not stopped evolving. The changing nature of the world characterized by disasters, pandemics, wars and the technological improvements has metamorphosed the nature of diplomacy, too. Thus, diplomacy might easily be stated to have changed over time (Kocabıyık, 2019). Diplomacy has become much more intricate, multi-stratified and interdisciplinary profession in which many professions take part with the purpose of contributing to the process of ensuring - communication and conflict-resolving, among which interpretation is quite significant. Interpreters, who ensure that the communication between the parties remains solid, tend to be engaged within diplomatic processes in order to cross the communication boundaries. Yet, a precise glance at the literature and diplomatic developments reveals that interpreters end up being assigned not only for - linguistic duties but also extralinguistic roles that are needed in diplomacy.

METHOD

It ought to be mentioned that due to the limited amount of literature penned with regard to the extralinguistic motives of hiring an interpreter in the diplomatic settings, the method of the study has had to be based on the media stories of the events

in which interpreter as part of the diplomatic process is mentioned. Though limited, several works delving into the issue of interpreters in diplomatic settings have also been taken as points of references.

Thus, in order to scrutinize the issue, the data have been collected through the media resources where the profession of interpreting has found its place due to some diplomatic reasons. The interpretation of news items addressed from a diplomatic viewpoint in media outlets was analyzed. Furthermore, the resources used in the paper involve the opinions of the authors who have penned works with regard to the diplomacy, the diplomatic language and interpreting. Therefore, it can be stated that the media stories and academic works on the issue at hand have been properly utilized while shaping the theoretical background of the topic. The professional interpreting experiences garnered by the authors of this paper have also been blended with the collected data. The intricate and indispensable presence of interpreters are intended to be demonstrated throughout the analysis. The items listed below are not meant to be exhaustive, and the list to be offered is open to additions with further research.

Motives of Hiring/Assigning Diplomatic Interpreters: By-products associated with their presence in the setting:

a. Interpreters as Time-makers

Diplomatic language needs to be well-calibrated. As a communication tool, it is a double-filtered version of language (Yetkin Karakoç, 2022). Formulating a statement that would fit in the diplomatic conventions requires the speaker to weigh the possible scenarios to be produced by the interlocutor. The interlocutor may end up extracting out the unintended message/meaning, or distort the message, thus, hampering the possible outcome of the conversation. Therefore, diplomatically convenient statement may require some time to crystallise properly. The reason why diplomats/politicians need to spend some time might be attributed to the fact that the topics that are discussed in the bilateral meetings happen to be the burning issues of the time. The interests of the two parties might clash with each other, causing the representatives to be at loggerheads. Therefore, for the sake of the future of the fertile diplomatic relations, diplomats/politicians might be inclined to scale down the seriousness of their utterances and replace these potential-offensive usages with the neutral ones, so that the other party would not be offended (Bobeica, 2022). As Jaber states in his article on the diplomacy and its language, it would be appropriate “to soften their (the statements’) negative impact when such is intended; leaving a face saving room for the opposing party to respond in kind, while protecting the deliverer, the messenger, the ambassador from the responsibility of their impact” (Kurbalija & Slavik, 2001, p. 49). Thus, it follows that the deliberate pauses between the speeches might be quite helpful for the diplomats

who are immersed in the harsh and high-level talks with each other. Here, consecutive interpreting plays an important role to this end. For, the consecutive interpreting encapsulates a process in which the interpreter relies on his/her notes taken after the speaker is done with the speech. Therefore, consecutive interpreting takes more time, when compared to simultaneous interpreting. Even though the time consuming-nature of the consecutive interpreting may seem to be a setback, it might be an advantage for the interlocutors during the process of diplomatic interpretation. Due to the fact that diplomatic language requires some time to be formulated in an accepted way, leaders like to be interpreted consecutively, gaining more time to think about the further responses. Apparently, whereas the speaker is expected to promptly reply the questions or statements in meetings unattended by the interpreters, using interpreters may earn speakers more time to think twice about their possible responses (Gülmez et al., 2020).

b. Interpreters as Scapegoats

The moment when a misunderstanding occurs or an undesirable statement is heard, interpreters happen to be perceived as the first possible troublemakers due to the assumption that none of the parties would be willing to utter a word that would eclipse the lucrative conversation in the diplomatic relations and that diplomatic relations can be maintained. As Buri states, “Interpreters may be easily transformed into scapegoats especially when there are misunderstandings or friction between parties –straightforwardly attributed to misinterpretation (Buri, 2020). For this reason, being a scapegoat can serve as a safety valve in meetings in order to resolve the stalled crisis. In fact, Harry Obst, who worked for seven different presidents as an interpreter, wrote a valuable book named “White House Interpreter: The Art of Interpretation”, states that “Interpreters do not only serve as scapegoats while they interpret. They sometimes are handy lightning rods” (Obst, 2010, p. 168). Likewise, Peter W. Krawutschke, the then president of International Federation of Translators (FIT) urged the community to form awareness towards interpreters working in tense situations, saying it has become a common practice for interpreters to face risks for communication barriers or to be blamed for diplomatic faux pas (Chao, 2007).

c. Interpreters as Flag-carriers

The international negotiations/meetings used to be executed with the foreign relations connoisseurs of the participant countries, whose diplomatic acumens were vital for the external prosperity. These connoisseurs were mainly the diplomats who were operating overseas. That is to say, presidents were generally excluded from these meetings, leaving the room for experts. Yet in today’s world, leaders appear to be willing to represent their countries on their own in the summits. In these summits of high-stakes, leaders tend to speak their own mother tongues in order to proclaim their national identities. National identity as well as image is of great significance for the le-

aders representing their country in international circles, with the aim of elevating the values and characteristics that make up their motherland. In fact, even though most of the leaders are adept in at least one foreign language, which generally tends to be English, they opt to use their mother tongue in diplomatic exchanges, so that they can express themselves in the best way possible. At the end of the day, using one's language is like using his/her own gun, it is unreasonable and more risky to use the other's gun, which he/she may not know to use that well (personal communication) in a vital position. For instance, in the European Union accession process of Türkiye, then-foreign minister stated that he would be speaking in Turkish even though he was proficient in English because the participants would be need to get accustomed to hear Turkish in Europe (Vardar, 2019).

Apart from elevating the national identity, the reason of the leaders' using one's own mother tongue and using an interpreter as a mediator is cultural. Language and culture are intertwined to such an extent that one cannot survive without the other. Therefore, leaders rightly deem that using their own languages when all the international eyes are fixed on them in the international summits would make their identities and cultures more visible. Thus, thanks to the presence of interpreters both of the interlocutors' languages, consequently, cultures are perceived and valued. Such presence also indicates that the addresser is equal to all the other prestigious and distinguished members of the summit. In summits, in particular, interpretation process may take place in booths, the places where the conference interpreters are situated. The flag of the country whose language is being interpreted tends to be portrayed on these booths, clarifying the existence of the country attending the international summit (Doğan, 2009). Therefore, it seems appropriate to argue that interpretation process and interpreters do also possess a function of nationality representative (Bulut, 2015). Taking the importance of national characteristics into account in diplomatic meetings, erasing the linguistic presence of one country cannot be stated to go hand in hand with the diplomatic goals of any country.

To sum up, given that the predominant use of any language is to unbalance the power relations within the room, the existence of interpreters in the setting enables the diplomatic-parties to resolve the conflicts, stand-offs and decisions on an equal footing. By keeping the risk of power imbalance at bay, interlocutors tend to focus on the matters better.

d. Experts' Clandestine Correction of Their Superiors by the So Called Supervision of the Interpreters

As one of the authors of this paper, Yetkin Karakoç, having served in as well as observed a considerable number of official high-stake meetings in the government as a personal interpreter, observed that in some meetings, meeting delegations are

comprised of the top official speaker, interpreter and an expert of the relevant issue. The expert is made available in the meeting to possibly give assistance to what is said. In an ongoing meeting where the participants exchange words related to highly-classified or highly-high stakes issues, leaders, highly ranked military officials might commit a faux pas due to memory-failures, slips of tongues and etc. At that point, interpreters who effectively listen to the person for whom they are operating are less likely to be caught off guard and to misunderstand what is being uttered. However, given the hierarchical-order in diplomacy, consultants or lower-level figures may abstain from correcting the highly ranked official, as they are not designated speakers. Yet, the yes-men and under-men, as part of the national delegation, may want to make a correction to save face with the relevant top official. Here, interpreters, who are professionally the most important figures in the settings, are perceived to be easier to correct or interrupt in diplomatic/political hierarchy. Therefore, it is not a rarity to see that though the interpreters do the acceptable interpreting at a given time, they may be apparently corrected by the undermen. Indeed, they are not correcting the interpreter but rather a speaker who has uttered the statements in the first place. So, the interpreting is used as a disguise to modify the original statements of the speaker. In a nutshell, there may be multiple interpreting i.e., an interpreting within an interpreting sticking to the political and diplomatic hierarchy in the process of interpretation, and the personal image of the leader is saved, where necessary, thanks to an interpreter.

e. Dirty Diplomacy and Women Interpreters as Distractions

Political interpreting in the meetings tends to be undertaken on an intimate basis, where the intercepted messages are conveyed through consecutive or even whispered interpreting. Yet, even though the political settings are set up so that the bona fides are displayed, it is not to be underestimated or overseen that each party possesses its own agenda and interests, which may deconstruct the amicable core of the meeting in a way that the participant parties become cognizant of the potential deceiving strategies espoused by the opposite party. In the process of deceiving or persuading the interlocutor into any decision or consensus, the choice of interpreters might very well be considered as a cardinal issue. Though unethical, the preference for beautiful interpreters in the meetings to which male leaders are to participate has widely been accentuated in the media outlets. At the G20 meeting organized in 2019, in which the two important political figures Donald Trump and Vladimir Putin attended in order to hold a bilateral discussion, Putin's choice of interpreter was situated in the core of the media headlines following the meeting, sidelining all the other urgent issues that merit attention. Indeed, US officials stated that Kremlin chose the interpreter named Daria Boyarskaya with the intention of distracting Trump (Steinbuch, 2021). Stephanie Grisham, the former white house press secretary, claimed in her book named *I'll Take Your Questions Now, What I Saw at Trump White House* that Boyarskaya was delibera-

tely chosen to distract Trump in a highly important meeting (Grisham, 2021). Furthermore, Fiona Hill who assisted Trump as Russia expert confirmed the rumors in Good Morning America by stating that:

“We know that this was the case because there had been somebody else on the list, a man, intended to translate for that particular session. And at the very last minute the Russian swapped out for the other interpreter. It was clearly intended to draw attention” (Schwab et al., 2021).

One of the evidences that underline the potential deliberate choice of a good-looking interpreter by Putin is the fact that “President Putin made a big point of basically introducing President Trump to the interpreter, which is something that he normally wouldn’t do (Schwab et al., 2021). Although Kremlin denied the claim that Boyarskaya was specifically chosen to distract Trump (Colson, 2021), the issue was circulated among the media outlets for several weeks. It has not only influenced the short-term and immediate audience but also the long-term and general audience. For, the media also gives high credit to physical appearance and uses it for distraction. The performance of a female interpreter may even be overshadowed by her appearance as in the case of Zhang Jing who made an outstanding interpreting for China in the abovementioned US-Sino talks (Teng, 2021), something which would not be faced by a male interpreter.

Motives of hiring/assigning interpreters: Other hidden tasks Influencing Dynamics of the Setting

a. Seasoned Interpreters as Diplomatic Consultants for Crisis Prevention

As frequently stated, diplomatic processes require the individuals to stick to diplomatic conventions, and rules of etiquette. As Özdan (2019) highlighted:

“Diplomatic language requires expertise thereof; state agents who conduct international negotiations should master the language of diplomacy and have comprehensive knowledge of the protocols on conducting negotiations.” (p. 98)

Furthermore, diplomatic acumen and a well-constructed organizational memory ought to be deployed for the implementation of diplomatic affairs. However, these notions take time to form. Therefore, a newly-designated statesperson may lack the necessitated amount of experience in the statecraft. It follows that a statesperson who has just started to work within the diplomatic processes is more likely to confront a serious faux pas. If that statesperson is a highly-ranked individual, the faux pas they committed may lead to a severe diplomatic crisis in the international area, ranging from being announced as a persona non grata to the deteriorated relations in personal rapport. However, diplomatic interpreters tend to be seasoned individuals especi-

ally when it comes to the conventional codes of diplomacy. Indeed, a quick glance at the historical scope would reveal the fact that interpreters have undertaken to be a consultant for diplomats/politicians (Doğan, 2009) and interpreters working in the war zones as a diplomat (Marquez de la Plata, 2019). Thus with their diplomatic savoir-vivre and diplomatic organizational memory, interpreters prove to be trusted consultants (Kadrić et al., 2021). History is replete with examples of interpreters working as consultants (Aydin, 2007, p. 42). A recent example is Donald Trump, embodiment of a politician as a former businessman, escorted by seasoned diplomatic interpreters in crucial meetings. As a reflection of the trust to the consultant interpreters, the seasoned diplomatic/political interpreters who have worked in tandem with many statespersons might actually be elevated to the status of formal designated diplomats, to name but a few, Satow (Ohsawa, 2023) and Walters (Kelley, 2002) abroad and Bağış (Yeniçağ Gazetesi, 2007) and possibly Kale (Yanardağ, 2019).

b. Presence of two Interpreters as a Gatekeeper for Ideology/Political Interests

As Alexieva stated, interpreters manage turn taking, interrupting and question and answer periods while taking notes and asking for turn to interpret (Alexieva, 1997). Diplomatic organizations can be classified as international full-fledged ones and generally require a limited participation. Even though interpreters are hired by the organizer of international meeting in a way that all the parties are escorted with the language pairs they need, the same feasibility and opportunities in a local and rushed diplomatic meeting seem to be off the charts. In this simulated situation, the foreign party is less likely to have an interpreter designated by its own government. Yet, the interpreter who will interpret for both sides tends to be the interpreter designated by the host country. However, the guest party tends to be caught by the thought that its ideologically-crafted messages do not resonate with the targeted audience owing to the distortion, omission and addition applied by the interpreter of the host country, due to the common assumption that diplomatic interpreters are not objective third parties. Therefore, regardless of the scale of the meeting, the guest party may upon request prior to the meeting, wish to be accompanied by its own interpreter on whom it can rely in the process of ensuring that the ideological messages are appropriately conveyed to the other side. This would mean that the diplomatic interpreting is in general form the interpreter's language A into language B. This routine set may sometimes be observed in simultaneous interpreting as well, where necessary (Setton & Dawrant, 2016, pp. 32-33). Thus, the interpreter turns out to be a gatekeeper on whom the fate of the ongoing diplomatic meeting hinges. Whereas this gatekeeper interpreter might operate as a real full-time interpreter at the meeting, s/he may also operate as a control mechanism, which checks to what extent the interpreter appointed by the host party abides by and interprets the ideology-laden messages of the guest party without any alteration.

CONCLUSION

It can be safely concluded that the spoken language in the field of diplomacy differs from any other technical language, in that the diplomatic language is the refined and multifaceted form of the communication, which embodies many features. The diplomatic language does not only serve to utter the intended meaning but rather to preserve the politeness no matter the range of the harshness embedded in and lurking behind the uttered exchanges. Being such a well-calibrated language form, diplomatic language comes to the fore when the concept of interpreting is discussed. Having put forth the hypothesis that the interpreters in the diplomatic settings are wielded not only for linguistic purposes but rather for many side-duties necessitated by the nature of the diplomacy, the study has come to the conclusion that the interpreters are expected to assume or serve in several functions under or without their control in a meeting. The linguistic bridge is insufficient to exhibit what they undertake as it is demonstrated through this study that they are preferred for motives other than language, by putting forth that two parties may speak a common language but they still wish to use an interpreter in the diplomatic settings. It is evident that there appear to be other motives that trigger hiring of the interpreters. Encapsulating an interdisciplinary nature, a diplomatic interpreter might wind up serving for not only solely interpreting what is being uttered but also diplomatically correcting their employers as diplomatic consultants, assuming the mistakes made by them as scapegoats, representing the linguistic and cultural existence of their countries as flag-carriers, distracting the opposite party with their appearances or even gaining time for their leaders while intentionally interpreting slowly in order to let his/her employer think about the following utterances. It is no coincidence that there are many diplomats that transition from interpreter to diplomats and - serve as diplomats since their position in the hierarchy and function in delegation are very much similar. Since the process of diplomacy requires not only the policies but also the modus operandi which ought to be technically at hand while approaching many issues, a well-groomed and educated interpreter who presents the needed linguistic diplomatic expertise and is seasoned in terms of the diplomatic etiquette, might very well be utilized not only for the linguistic reasons but also for many other possible issues put forth in this paper.

Though it is a profession that has been practiced for centuries, interpretation, let alone a diplomatic/political interpretation, does still appear to be a dark, undiscovered field, in which many potential research topics remain unaddressed due to confidentiality issues, among other issues. It is hoped that this research paves the way for other interdisciplinary studies, with which interpreters are engaged. Only being a linguistic expert is surely not adequate to work in such multilayered positions. Psychological, sociological, security related, nationalistic aspects as illustrated by this study, can be further explored by diachronic and cultural studies in the future.

BIBLIOGRAPHY

- Aksoy, M. & Çiçek, A. S. (2018). Redefining diplomacy in the 21st century & examining the characteristics of an ideal diplomat. *MANAS Journal of Social Studies*, 7(3), 907-921.
- Alexieva, B. (1997). A typology of interpreter-mediated events. *The Translator*, 3(2), 153-174. <https://doi.org/10.1080/13556509.1997.10798996>
- Aydın, B. (2007). Divan-ı Hümayun tercümanları ve Osmanlı kültür ve diplomasisindeki yerleri. *Osmanlı Araştırmaları XXIX*, 29(29), 41-86.
- Beyaz Saray'daki tercüman... (2007, September 9). *Yeniçağ Gazetesi*. Retrieved from <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/beyaz-saraydaki-tercuman-1283h.htm>
- Bobeica, G. (2022). Diplomatic language as part of the language for specific purposes. *Études Interdisciplinaires En Sciences Humaines*, (8), 600-610.
- Bulut, A. (2015). Tercüme hatası!, İstanbul: Çeviri Bilim
- Buri, M. R. (2020). Interpreting in diplomatic settings. Retrieved from <https://www.mariarosariaburi.it/en/interpreting-in-diplomatic-settings-2/>
- Chao, C. (2007). War interpreters should be given red cross protection status. Retrieved from <http://www.china.org.cn/english/culture/206585.htm>
- Colson, T. (2021). Kremlin denies Grisham's claim that it picked an "attractive" translator to distract Trump in a G20 meeting with Putin. *Business Insider*. Retrieved from <https://www.businessinsider.com/kremlin-denies-picking-attractive-translator-to-distract-trump-2021-9>
- Diriker, E. (2004). De-/Re-Contextualizing conference interpreting: Interpreters in the Ivory Tower? Retrieved from <https://www.escholar.manchester.ac.uk/uk-ac-man-scw:4b1919>
- Doğan, A. (2009). Sözlü çeviri çalışmaları ve uygulamaları. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Eraslan Gerçek, Ş. (2008). "Cultural Mediator" or "Scrupulous Translator"? revisiting role, context and culture in consecutive conference interpreting. *CETRA*, Retrieved from <https://www.arts.kuleuven.be/cetra/old-website/papers/files/eraslan-gercek.pdf>
- Gülmez, S. B., Yetkin Karakoç, N., & Buhari Gülmez, D. (2020). Diplomatik aktör olarak çevirmenler: Trump döneminde çevirmenlerin Amerikan diplomasisine etkileri. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*. <https://doi.org/10.33458/uidergisi.655130>
- Grisham, S. (2021). I'll take your questions now. Harper.
- Jönsson, C., & Hall, M. (2003). Communication: an essential aspect of diplomacy. *International Studies Perspectives*, 4(2), 195-210. <https://doi.org/10.1111/1528-3577.402009>
- Kadrić, M., Rennert, S., Schäffner, C., & Krois, P. (2021). Diplomatic and political interpreting explained. In Routledge eBooks. <https://doi.org/10.4324/9780367809898>
- Kelley, T. (2002). "Vernon A. Walters, 85, Former Envoy to U.N." *The New York Times*, February 15, 2002, sec. World. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2002/02/15/world/vernon-a-walters-85-former-envoy-to-un.html>.

- Kocabıyık, H. (2019) Değişen diplomasi anlayışı, kamu diplomasisi ve Türkiye. *Avrasya Etüdüleri* 55(1), 163-196.
- Kurbalija, J., & Slavik, H. (2001). *Language and diplomacy*. Diplo Foundation.
- Linell, P. (1997). *Interpreting as Interaction*. Y. Gambier, D. Gile and C. Taylor (ed.), In *Conference Interpreting: Current Trends in Research*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Marquez de la Plata Valverde, P. (2019). *Interpreters and fixers in conflict zones: Iraq and Afghanistan*. Retrieved from <https://repositorio.comillas.edu/xmlui/handle/11531/31607>
- Metzger, M. (2003). *From topic boundaries to omission: New Research on Interpretation*. Gallaudet University Press.
- Nigro, L. J. (2010). *Theory and practice of modern diplomacy*. Strategic Studies Institute, US Army War College.
- Obst, H. (2010). *White House interpreter: The Art of Interpretation*. AuthorHouse.
- Ohsawa, Y. (2023). Ernest Mason Satow a diplomat in Japan (1921). In *A Diplomat in Japan* (pp. 13–16). https://doi.org/10.1007/978-981-19-9853-9_3
- Özdan, S. (2019). Subverting the art of diplomacy: bullshit, lies and Trump. *Postdigital Science and Education*, 2(1), 95–112. <https://doi.org/10.1007/s42438-019-00075-6> p.98
- Pöchhacker, F. (2000). *Dolmetschen: konzeptuelle Grundlagen und deskriptive Untersuchungen*. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA54245027>
- Sayın, F. M., & Sayın, B. A. (2013) Old and new diplomacy and the role of communication. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(9), 15-30.
- Schwab, N., Goodin, E., Earle, G., & Phillips, M. (2021). Hill confirms Kremlin swapped in an attractive interpreter to distract Trump. *Mail Online*. Retrieved from <https://www.dailymail.co.uk/news/article-10057807/Hill-confirms-Kremlin-swapped-attractive-interpreter-distract-Trump.html>
- Setton, R., & Dawrant, A. (2016). *Conference interpreting – a complete course*. In *Benjamins translation library*. <https://doi.org/10.1075/btl.120>
- Smith, N. R. & Fallon, T. (2022). The importance of bona fide friendships to international politics: China's quest for friendships that matter. *Cambridge Review of International Affairs*. <https://doi.org/10.1080/09557571.2022.2044757>
- Steinbuch, Y. (2021). Get to know the stunning Russian translator Putin brought to Trump meeting. *New York Post*. Retrieved from <https://nypost.com/2021/09/29/get-to-know-the-stunning-russian-translator-putin-brought-to-trump-meeting/>
- Teng, T. J. (2021) "Meet Zhang Jing, the 'Interpreter Goddess' lighting up China's social media." *South China Morning Post*. Retrieved from <https://www.scmp.com/magazines/style/news-trends/article/3126953/chinas-beautiful-interpreter-zhang-jing-setting-social>.
- Vardar, S. (2019). *Bu kulaklar neler duydu: Türkiye'de konferans çevirmenliğinin 50 yılı*. İstanbul: h20 Kitap.

Yanardağ, A. (2019) Şahin Ciner | Büyükelçilik yolunu kapalı kapılar mı açıyor? Tele1. Retrieved from <https://tele1.com.tr/sahin-ciner-buyukelcilik-yolunu-kapali-kapilar-mi-aciyor-101366/>.

Yetkin Karakoç, N. (2022). Çeviri ve diplomasi. İstanbul: Çeviri Bilim

Yazar katkı düzeyi/Author contributions:

Makale Tasarımı: Y. Akgün, N. Yetkin Karakoç. Literatür Taraması: Y. Akgün, N. Yetkin Karakoç. Veri Toplama ve Analiz: Y. Akgün, N. Yetkin Karakoç. Sonuç: Y. Akgün, N. Yetkin Karakoç. Son Okuma, Kontrol ve Sorumluluk: Y. Akgün, N. Yetkin Karakoç.

Design of article: Y. Akgün, N. Yetkin Karakoç. Literature review: Y. Akgün, N. Yetkin Karakoç. Data acquisition and analysis: Y. Akgün, N. Yetkin Karakoç. Conclusion: Y. Akgün, N. Yetkin Karakoç. Final reading, checking and approval: Y. Akgün, N. Yetkin Karakoç.

Hakem değerlendirmesi/Peer review:

Dış bağımsız/Externally peer reviewed

Çıkar çatışması/Conflict of interest:

Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir/The authors have no conflict of interest to declare

Finansal destek/Grant support:

Yazarlar bu makalede finansal destek almadığını beyan etmiştir/The authors declared that this article has received no financial support.

Uzay Hukuku, Uzayda Güvenlik ve Diploması

Space Law, Security in Space and Diplomacy

Derleme Makalesi / Review Article

**Sorumlu yazar/
Corresponding author:**
Mehmet Erkan Killioğlu

ORCID:
0000-0002-3146-2609

Geliş tarihi/Received:
31.01.2024

**Son revizyon teslimi/Last
revision received:**
11.07.2024

Kabul tarihi/Accepted:
19.07.2024

Yayın tarihi/Published:
20.07.2024

Atıf/Citation:
Killioğlu, M. E. (2024).
Uzay hukuku,
uzayda güvenlik ve diploması.
İletişim ve Diploması, 12,
91-109.

doi: 10.54722/
iletisimvediploması.1428483

Mehmet Erkan KILLIOĞLU¹

ÖZ

Uzay araştırmaları ve devletler arasındaki uzay yarışı 1960'lı yıllarda, dönemin iki büyük devleti olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyetler Birliği arasındaki rekabetin dış uzaya da taşınması ile başlamış ve hızla iki devlet arasındaki rekabetin devam ettiği yeni bir alan hâline gelmiştir. Silahlanma yarışının uzaya da taşınması ihtimali ortaya çıkınca sorunun çözümü için bir orta yol bulunması adına alternatif diyalog kanallarına ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. İşte bu noktada 'diploması' aklı ilk gelen çözüm yollarından birisi olmuştur. Çoğunlukla uluslararası ilişkiler ile birbirinin yerine ikame edilebilen bir terim olan diploması için uzay yeni bir alan olmuştur. Devletler arasındaki ilişkiler ve rekabetin uzaya taşınması ile uzay diploması adı verilen yeni bir diploması türü de ortaya çıkmıştır. Uzay diplomasının öncelikli amaçları uzay konusunda Birleşmiş Milletlerin de desteği ile hazırlanan ve imzalanan beş temel antlaşma ile belirlenmiştir. Bu antlaşmalar uzay hukukunun da temelini oluşturmaktadır. Bu antlaşmalarla temel çerçevesi çizilen ve vurgu yapılan öncelikli konu ve kavramlar; uzayın tüm insanlığın ortak mirası olduğu (common heritage of mankind) ve uzayda hâkimiyet ve egemenlik iddiasında bulunulmamasının gerektiğidir. Bu sayede uzayın barışçı amaçlarla kullanımı ve uzayın askerleşmesi ve silahlandırılmasının önlenmesi planlanmıştır. Diyalektik bir yöntem benimsenen bu çalışmada yeni gelişen Uzay Hukuku konusu ve ortaya çıkabilecek güvenlik problemlerine çözüm olabilecek diploması ile gelişen ilişkiğine dikkat çekilmesi amaçlanmıştır.

¹ Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye, mehmetkan@comu.edu.tr.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Hukuk, Uzay Hukuku, Diplomasi, Uzay Diplomasisi, Uzayın Askerileşmesi.

ABSTRACT

Space research and the space race between states began in the 1960s, when the rivalry between the two major states of that time, the United States and the Soviet Union, moved to outer space. When the possibility of the arms race in space emerged, alternative dialogue channels needed in order to settle the problem. Space has become a new field for diplomacy, a term that is often mixed with international relations. Diplomacy, which is one of the components that play an important role especially in international relations, appears as a method by which states contact each other, receive information and communicate, especially in crisis situations. With the transfer of competition between states to space, a new type of diplomacy called space diplomacy has emerged. The primary objectives of space diplomacy are determined by five basic agreements on space, prepared and signed with the support of the United Nations. These agreements also form the basis of space law. The fundamental principles highlighted and established by these agreements revolve around the main issues and concepts, namely, the recognition of space as the common heritage of all mankind and the prohibition of claims of sovereignty over space and celestial bodies. The intention is to utilise space for peaceful objectives and to deter the militarization and arming of space. This study employs a dialectical approach to highlight the emerging field of Space Law and its evolving connection with diplomacy as a potential solution to potential security challenges.

Keywords: International Law, Space Law, Diplomacy, Space Diplomacy, Militarization of Space.

EXTENDED ABSTRACT

Space research and the space race between states began in the late 1960s, when the rivalry between the big powers of the time, the United States and the Soviet Union, moved to outer space, and it quickly became a new field where the rivalry between the two states continued. When the possibility of the arms race in space emerged, states relentlessly looked for alternative dialogue channels to settle the problems. At this point, diplomacy has become one of the best option that comes to mind.

Diplomacy is generally defined as the process of dialogue between states. Famous thinker Harold Nicolson formulized this approach in his 1939 study about diplomacy, and this issue has been discussed ever since. Adam Watson and Andrew F. Cooper contributed this discussion, with their work "Diplomacy: The Dialogue Between

States” and “Oxford Handbook of Modern Diplomacy.” According to these studies, diplomacy, which is originating from international relations, should, on the contrary, be completely separated from this discipline. Maia K. D. Cross, emphasized that the concept of diplomacy has not been discussed and explained as a separate process in mainstream international relations theories. Many international relations scholars argue that the diplomatic process serves to reduce the interaction costs of negotiations between states or to find an optimal bargaining chip. According to Kenneth Waltz and John Mearsheimer, two prominent figures in the field of International Relations, the diplomatic process is ultimately insignificant. They argue that all outcomes and accomplishments in international relations are ultimately determined by the will, power, and interests of the dominating nations. For this reason, diplomacy has been defined as a process of dialogue and reconciliation between states. However, today, the lines of diplomacy are becoming blurred, especially with the influence of processes such as Globalization, and its scope is intertwined much more with international relations.

Following the Second World War, the USA and the Soviet Union, which divided the world into two rival poles, began to compete for the control of space as well as for world domination. However, as is known, space has a very hostile nature and extremely harsh conditions that make it impossible to survive without support. In addition, it became necessary to put diplomacy into action when it was realized that the possibility of space becoming a new field of arms race and competition between the two superpowers was leading the parties towards a conflict in which there would be no winner. Space has become a new field for diplomacy, a term that is often interchangeable with international relations.

After the use of diplomatic channels, a more moderate and reasonable path began to be emerged. The attempt to resolve space disputes through diplomacy has led states to revise their space policies. After the end of the Cold War, with the influence of developing technology, more states joined the space research activities and started working to establish a permanent presence in space. However, since Space Law is still in the process of evaluation and almost the entire legal infrastructure is based on five international agreements signed in this field, diplomacy continues to exist as a valid and important means of communication and dispute resolution tool.

As we know, agreements and contracts could not deter states from engaging in military activities in space in the 1960s and 70s. Herein, Diplomacy is one of the most important tool that will make a significant contribution to ensuring space law and space security. Here, space law and security has a direct connection with politics and international relations because it is not interrupted by international borders. For this reason, the importance of space diplomacy is increasing even more. Of course, there are many tools and methods to achieve goals related to diplomacy and foreign policy. Some of these are traditional methods; such as the creation of international agree-

ments. However, in such methods, diplomats alone are not sufficient and eligible to handle the complex issues and experts are required. This is also true for space related issues. The generally accepted principle expressed in the Outer Space Treaty-OST of 1967, one of the fundamental agreements on space, is the emphasis that space is the common heritage of mankind. Therefore, space security becomes a critical issue. Thus, it is important to maintain stability and peace in this untouched yet dangerous area and not to engage in a power struggle and arms race that will have no winner. Parties engaged in space research, where the biggest enemy is the space itself, should not be involved in military competition. Consequently, there will be a great need for diplomacy on this issue until space law is developed and even after it is institutionalized.

GİRİŞ

Diplomasi, genel anlamda devletler arasındaki diyalog süreci olarak tarif edilmektedir. Bu yaklaşımı Harold Nicolson 1939 tarihli çalışmasında ortaya atmıştır ve o zamandan beri bu konu tartışılmaktadır (Nicolson, 1939, 1988). Nicolson'ın başlattığı bu tartışmayı Adam Watson "Diplomacy: The Dialogue Between States" ve Andrew F. Cooper, Jorge Heine ve Ramesh Takhur'un editörlüğünü yapmış olduğu "Oxford Handbook of Modern Diplomacy" adlı çalışmalar ile devam ettirmişlerdir (Watson, 1982; Cooper, Heine ve Takhur, 2015). Bu çalışmalara göre uluslararası ilişkiler içinde değerlendirilen diplomasi, aksine bu disiplinden tamamen ayrılmalıdır. Ancak Headley Bull, Henry Kissinger gibi uluslararası ilişkiler açısından önemli isimler, diplomasi konusunu ayrı bir süreç olarak ele almamıştır (Bull, 1932; Barratt, 1985; Cross, 2007). Pek çok uluslararası ilişkiler araştırmacısı, diplomatik sürecin devletler arasındaki görüşmelerin etkileşim maliyetlerini düşürmeye hizmet ettiği veya optimal bir pazarlık kozu bulma amacı güttüğü iddiasında olmuşlardır (Moravcsik, 1997, ss. 513-553). Bir diğer grup ise diplomatik sürecin önemli olmadığını, sonuçta uluslararası ilişkilerin tüm neticelerinin ve kazanımlarının hâkim güçlerin imkânları, gücü ve çıkarlarına göre şekillendiği iddiasındadırlar (Waltz, 1979; Mearsheimer, 2019, ss. 7-50). Bu yüzden diplomasi kavramı, konunun uzmanları tarafından devletler arasındaki diyalog ve uzlaşma süreci olarak tarif edilmesi yoluna gidilmiştir. Ancak günümüzde diplomasi çizgileri özellikle küreselleşme gibi süreçlerin de etkisiyle belirsizleşmekte ve kapsamı uluslararası ilişkilerle iç içe geçmektedir (Rana, 2011).

Modern diplomasi sadece modern yöntemleri değil klasik diplomasi yöntemlerini de kullanmaktadır. Bu yöntemleri de çoğunlukla medya desteği, ikili diyaloglar ve farklı uzlaşma türleri gibi ikna yöntemleri ile desteklemeye çalışmaktadır. Ancak bu sürecin yürütülmesi için oldukça iyi eğitilmiş ve tecrübeli diplomat kadrosuna ihtiyaç vardır. Devletin güvenliği, ekonomik ve siyasi çıkarları, bunların muhafazası ve koordinasyonu için diplomasiden yoğun bir şekilde yararlanılmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyayı iki rakip kutba bölen ABD ve Sovyetler Birliği, dünya hâkimiyeti konusunda olduğu gibi uzayın da kontrolü için yarışmaya başlamıştır. Ancak bilindiği üzere uzayın oldukça çetin olan doğası ve desteksiz hayatta kalmayı imkânsız kılan aşırı sert koşulları vardır. Bunlara ek olarak uzayın iki süper güç arasında yaşanan silahlanma yarışı ve rekabetin yeni yarışma alanı olma ihtimalinin, tarafları kazanını olmayacak bir çatışmaya doğru götürdüğünün fark edilmesi üzerine diplomasinin devreye alınması zarureti hasıl olmuştur. Diplomasi kanallarının kullanılmaya başlanması sonrasında ise daha ılımlı ve makul bir yol izlenmeye başlanmıştır. Uzay araştırmaları konusunda temel çerçeveyi çizen ve genel kabul gören prensipleri ortaya koyan, 1967 tarihli "The Outer Space Treaty" (OST) olmuştur (Von der Dunk, 2015; Hobe ve De Man, 2017; Ben-Itzhak, 2022). OST, içlerinde ABD ve Sovyetler Birliği'nin de bulunduğu 107 devlet tarafından imzalanmış, temelde de dış uzayın yönetimi ile ilgili başlıca yasal araç olarak görülmüştür (Wessel, 2012, ss. 289, 292; Tennen, 2016, ss. 281, 282; Taylor, 2019, s. 655). Bu antlaşmaya göre, gök cisimlerindekiler de dâhil olmak üzere, dış uzaydaki kaynakların kullanımına izin verilmiştir ancak bu kullanım çoğunlukla örnek toplamakla sınırlı tutulmuştur (Böckstiegel, 1995, ss. 1-6).

OST denildiği zaman o dönemin iki önemli olayını da dikkate almak ve olaylara bu perspektiften bakmak gerekmektedir. Bu olaylar, Soğuk Savaş ve Uzay Yarışı'dır. 1957 yılında, Sovyetler Birliği'nin Sptunik-1'i uzaya göndermesi ile uzay yarışında elde ettiği başarı, uzayın keşfinin artık bir hayal olmaktan çıktığını göstermiştir (Leon, 2018, s. 531). Bu heyecan verici gelişme, iki süper güç arasındaki dengeyi Sovyetler lehine geçici bir süre bozmuştur (Tennen, 2010, ss. 803-804). Bu yüzden Soğuk Savaş ve Uzay Yarışı rekabeti birleşince 1950-1960'lı yıllar oldukça zorlu bir dönem hâline gelmiştir (Fountain, 2003, ss. 1753-1754; Johnson, 2011, ss. 1507-1508).

Mevcut uzay hukukunu, devletlerin kendileri hazırlamıştır ve uygulamaktadır. Bu kapsamda Soğuk Savaş döneminin rekabeti ve güvenlik öncelikleri sebebiyle devletler, özellikle 1950-1970 yılları arasındaki dönemde uzay araştırmalarını kendi kontrolleri altında tutmuştur (Ben-Itzhak, 2022). Bu durum, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden ve Sovyetlerden gelen tehdidin ortadan kalkmasından sonra değişmiştir. Keza uzay hukukunun gelişme aşamasında olması ve düzenlemeler noktasındaki eksiklikleri, bu alanda otorite ve düzen sağlayıcı olarak devletlerin var olmasını desteklemektedir. Bu yüzden uzay konusunda yaşanan anlaşmazlıkların diplomasi kanalıyla çözülmesi girişimi, devletlerin uzay politikalarını revize etmelerini de beraberinde getirmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra gelişen teknolojinin de etkisiyle daha fazla sayıda devlet, uzay araştırmaları yarışına katılmış ve uzayda varlık göstermek için çalışmaya başlamıştır. Ancak Uzay Hukuku henüz oluşum sürecinde olduğu için ve neredeyse tüm hukuki altyapı bu alanda imzalanmış olan beş uluslararası antlaşmaya dayandığından, diplomasi hâlâ geçerli önemli bir iletişim ve uyuşmazlık çözüm aracı olarak var olmaya devam etmektedir.

Bu çalışmada, yukarıda değinilen noktaların da yönlendirmesi ile yeni ve gelişmekte olan bir bilimsel alan olarak karşımıza çıkan Uzay Hukuku ile diplomasi arasındaki ilişkiye değinilecektir. Uzay araştırmalarının ortaya çıkması ile gündeme gelen, uzayda güvenlik ve uzayın silahlandırılması ihtimali, istenmeyen gelişmelerin önüne geçmek için hukuk yolu ve diplomasi kanalının kullanılmasını zaruri hâle getirmiştir. Bu duruma ve iki kavram arasındaki ilişkiye dikkat çekmeyi amaçlayan çalışma hazırlanırken, uluslararası anlaşmalar gibi resmî dokümanlar ve konu ile ilgili çalışmalar literatür taraması kapsamında incelenmiştir ve sonucunda bu çalışma ortaya çıkmıştır.

ULUSLARARASI HUKUK VE DİPLOMASİ

Uzayda güvenlikle ilgili uluslararası düzenlemeler yukarıda da ifade edilmiş olduğu üzere 5 önemli uluslararası antlaşma ile düzenlenmiştir. Bu noktada ilk dört antlaşma² dönemin süper gücü olan ABD ve Sovyetler Birliği'nin her ikisi tarafından da kabul edilmişken sonuncusu olan 1979 tarihli Ay Antlaşması (Moon Treaty) bu iki devlet tarafından kabul edilmemiştir. Bu yüzden de bağlayıcılığı olmayan, tavsiye bir metin şeklinde kalmıştır (Brittingham, 2010, s. 38; Leon, 2018, s. 516). Uzayın kullanımı ile ilgili bu 4 antlaşmaya ek olarak yapılan ilk ve önemli antlaşmalardan birisi de 1963 tarihli Nükleer Denemelerin Kısmen Yasaklanması Antlaşması'dır (Partial Test Ban Treaty). Bu antlaşma ayrıca uzaydaki silahların sınırlandırılması ile ilgili yapılmış olan ilk antlaşmadır. Nükleer Denemelerin Kısmen Yasaklanması Antlaşmasını 1967 yılında imzalanan Dış Uzay Antlaşması (Outer Space Treaty -OST) izlemiştir (Hobe ve De Man, 2017; Ben-Itzhak, 2022). Aralarında ABD ve Sovyetler Birliği'nin de bulunduğu 100'den fazla ülke tarafından kabul edilen OST, temelde dış uzaydaki faaliyetlerin koordinasyonu ve yönetimi ile ilgili başlıca yasal düzenleme olarak kabul edilmektedir (Wessel, 2012, ss. 289, 292; Tennen, 2016, ss. 281, 282; Taylor, 2019, s. 655). OST, bu sebeple uzay araştırmalarının Magna Carta'sı olarak da görülmektedir (Lyal ve Larsen, 2009, ss. 53-54).

OST, uzayda herhangi bir silah sistemi kurulmasını, nükleer veya diğer türde kitle imha silahlarının yörüngede bulundurulmasını yasaklamıştır (Wolff, 2009, s. 73). OST ayrıca Ay'da veya diğer gök cisimlerinde herhangi bir silah sistemi kurulması veya silah denemeleri yapılmasını da yasaklamıştır. Antlaşmaya taraf olan devletler uzay araştırma faaliyetleri sırasında başka bir devlete zarar vermeleri hâlinde zararı tazminle yükümlü tutulmuştur. Olası risk durumlarında ise tarafların istişarelerde bulunması tavsiye edilmiştir (OST Madde 9). Yine antlaşmaya göre bir devletin faaliyetleri diğer devletlerin faaliyetlerini engellememelidir. Ayrıca mevcut uzay araştırma faaliyetleri de uzaya zarar vermemelidir (OST Madde 7 ve 9).

² Uzay ve uzayın kullanımı konusundaki ilk dört antlaşma şunlardır:
- 10 Ekim 1967 tarihli Dış Uzay Antlaşması,
- 3 Aralık 1968 tarihli Kurtarma Antlaşması,
- 1 Eylül 1972 tarihli Sorumluluk Antlaşması,
- 15 Eylül 1976 tarihli Tescil Antlaşması (Sevim, 2022, s. 355).

Uzay konusunda yapılan temel antlaşmalardan bir diğeri olan 1972 tarihli Sorumluluk Antlaşması (Liability Convention) da uzaya araç gönderen devletlerin üçüncü taraflara verdiği zararlardan sorumlu tutulacağını bir kez daha teyit etmiştir. 1975 tarihli Kayıt Antlaşması (Registration Convention) ise uzaya araç gönderen devletle fırlatma işlemi ve sonuçları arasındaki illiyet bağına bir kez daha vurgu yapmıştır. ABD ve Sovyetler Birliği tarafından kabul edilmeyen Ay Antlaşması ise uzayda güç kullanımı veya kullanma tehdidini ya da başka bir hasmane tutumu yasaklamıştır. Antlaşma Ay'da askerî üs veya tesis kurulmasını, silah denemeleri veya askerî manevralar yapılmasını da yasaklamıştır (Ay Antlaşması Madde 3, 4). Ancak askerî personelin bilimsel araştırmalar veya diğ er amaçlarla kullanımına izin vermiştir (Wolff, 2009, s. 75).

Uzay güvenliği ile ilgili diğ er antlaşmalar arasında Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) tarafından yapılan ve radyo frekans tahsisi ve kullanım aralıklarını belirleyen antlaşma sayılabilir. ITU bu antlaşma ile birliğ e üye devletlerin dünya yörüngesine askerî amaçlı uydu veya uydu sistemleri gönderme hakkını kabul etmiştir (Madde 48, fıkra (1)). ITU Antlaşması, üye olan devletlerin Zarar Verici Müdahale (Harmful Interference) prensibini ihlal etmemelerini de öngörmektedir (Madde 38, fıkra (22) ve Madde 45, fıkra (1); Zielinski, 2022, ss. 327-350). Zarar verici müdahale, Antlaşma'nın 'ekler' kısmında seyrüsefer ve diğ er hizmetleri tehlikeye sokan faaliyetler olarak tarif edilmektedir. Bunun sonucunda radyo iletişim hizmetini kesintiye uğratan veya ortadan kaldıran zararlar ve durumlar ortaya çıkmaktadır (Polkowska, 2021, s. 90). Bu türden durumların ortaya çıkmasının önlenmesi için tehditler tanımlanmış ve önlenmesi için alınması gereken tedbirler tarif edilmiştir.

Uzayın silahlandırılmasının önlenmesi noktasında 1 Temmuz 1968 tarihli Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması/Nuclear Non-Proliferation Treaty (NPT), nükleer silah sahibi ülkelerin, ellerindeki nükleer silahları ve silah teknolojisini üçüncü ülkelere transferini yasaklamıştır (Tacar, 1970, s. 48; Milik, 2016, ss. 50-78; Süvari, 2017, s. 168; Durkalec, 2018). Bu açıdan bakıldığı zaman NPT, uluslararası sistemin güvenliğine katkıda bulunan antlaşmalardan biridir (Süvari ve Nas, 2022, s. 448). NPT'nin olmaması hâlinde dünya üzerinde daha fazla nükleer silah buluna cağı iddialar arasındadır (Müller, 2017, s. 13). NPT'nin 4. maddesi önemlidir; zira bu madde nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler oluşturulması hakkına atıfta bulunmuştur. (NWFZ-Nuclear Weapon Free Zone) Bu bölgeler dâhilinde nükleer silahların üretimi, temini, test edilmesi ve depolanması yasaktır. Bu durumun tek istisnası nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla kullanımınıdır. Bu ve benzeri antlaşmalar sonucunda oluşturulmuş mevcutta 5 kadar bölge vardır. Ancak antlaşmaların bir diğ er açık noktası ise nükleer silah üretiminde kullanılan radyoaktif maddelerin üretimini NPT kapsamında ve denetiminde olmamasıdır. Bu maddelerle ilgili yasaklama talebi silahsızlanma konferansı sırasında ABD tarafından gündeme getirilmiştir ancak kabul görmemiştir. Nükleer silahlar konusunda tırmandırma yasağı Convention on the Physical Protection of Nuclear Materials ve International Convention for

the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism antlaşmalarında da tasdik edilmiştir. Bu antlaşmalar ile kurulması planlanan mekanizmalar kısmen etkili olmuştur. Diğer resmî ancak bağlayıcılığı olmayan antlaşmalar da Global Threat Reduction Initiative (GTRI) ve Proliferation Security Initiative (PSI)'dir. Bu antlaşmalara ek olarak yasaklamalar konusunda devletler arasında imzalanan ikili veya çok taraflı antlaşmalar da mevcuttur. Bu antlaşmaların hepsi devletlerin nükleer silahlar konusunda iş birliğine gitmesini öngörmektedir. Nükleer silah denemeleri ile ilgili olarak 1963 tarihli Limited Test Ban Treaty (LTBT), 1974 tarihli Treshold Test Ban Treaty (TTBT), 1976 tarihli Peaceful Nuclear Exploration Treaty, 1996 tarihli Comprehensive Test Ban Treaty (CTBT) sayılabilir. CTBT, hiçbir devletin nükleer silah denemesi yapmamasını öngörmüştür (Polkowska, 2021, s. 91).

Soğuk Savaş döneminde sürpriz bir saldırı ile karşı tarafa öldürücü bir darbe vurabilmek için artan şekilde ICBM üretimi yüzünden ortaya çıkan silahlanma yarışı ve bu yarışın taşınamaz hâle gelen maliyeti, iki süper güç olan ABD ve Sovyetler Birliğini uzlaşmaya mecbur etmiştir. İki devlet arasında stratejik saldırı ve savunma silahlarının sınırlandırılmasına ilişkin olarak 1969 yılı sonbaharında Helsinki'de başlayan görüşmeler antlaşma ile sonuçlanmıştır (Gharekhan, 1970, ss. 239-248; Smart, 1970, ss. 296-305; Kavuncu, 2013, s. 120). Bunun sonucunda 1972 yılında 'Stratejik Silahların Sınırlandırılması Antlaşması' Strategic Arms Limitation Treaty (SALT I) antlaşması ortaya çıkmıştır (Willrich ve Rhineland, 1973, ss. 28-35; Bloomfield, 1977, ss. 184-194; Garthoff, 1978, ss. 1-25; Ambrose, 2018). SALT Antlaşması daha sonra Anti-Balistic Missile Treaty (ABM) ve Interim Agreement on Strategic Offensive Arms antlaşmalarının ortaya çıkması için gereken zemini hazırlamıştır. ABM Antlaşması, anti balistik füze sistemlerinin test edilmesini ve uzaya yerleştirilmesini yasaklamıştır. (ABM Antlaşması, Madde 5). Antlaşma, tarafların birbirlerinin faaliyetlerine müdahil olmalarını da engellemiştir. Antlaşmanın imzalanması, kıtalar arası füzelerin geliştirilmesi, üretimi ve konuşlandırılmalarını engelleyememiştir ancak yavaşlatmıştır (Polkowska, 2021, s. 92). Aynı dönemde başta Çin olmak üzere, diğer devletler de füze teknolojisi geliştirme konusunda çalışmaya devam etmiştir (Süvari, 2017, s. 169). Bu durum da balistik füze geliştirme çalışmalarının sınırlandırılması girişimlerini yeniden gündeme taşımıştır. ABD ve Rusya'nın dışındaki üçüncü ülkelerin de (Çin, Kuzey Kore, İran vb.) balistik füze geliştirme çalışmaları ve 11 Eylül saldırıları sebebiyle George Walker Bush yönetimi, antlaşmanın etkisiz hâle geldiği iddiasıyla 6 ay içinde ABM Antlaşması'ndan çekilmiştir (Üste ve Sönmez, 2012, ss. 81-114). Başarısızlıkla sonuçlanmış olsa da ABM Antlaşması bu olaydaki önemli girişimlerden biri olarak tarihteki yerini almıştır. Zira ABM Antlaşması, ICBM ve SLBM fırlatma sayılarını azaltmaya çalışmıştır (Kavuncu, 2013, s. 122).

1970'li yılların sonlarından itibaren ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki diplomatik diyalogun kesilmesi yeni antlaşmaların ortaya çıkması için gereken siyasi ortamı ortadan kaldırmıştır. Özellikle Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgalinden sonra ilişkiler

kopma noktasına gelene kadar ABM ve SALT Antlaşması gibi birkaç antlaşma daha imzalanmıştır. Bu antlaşmanın her iki tarafını da bağlamıştır ve uzay konusunda da sınırlandırmıştır (Rendleman, 2013, ss. 129-180). Bu antlaşmaları takiben Viyana'da 7 yıl süren görüşmeler sonrasında 18 Haziran 1979 tarihinde Strategic Arms Control Limitations Treaty (SALT II) Antlaşması imzalanmıştır (Kavuncu, 2013, ss. 122, 125). Antlaşma ile nükleer silahlar ve güçlerin artırılmasına sınır getirilmiştir. Yine bu kapsamda yeni füze fırlatma sistemlerinin kurulması da yasaklanmıştır. Antlaşma ile stratejik füze denemeleri de durdurulmuştur. Ancak SALT II Antlaşması, ABD Kongresi tarafından onaylanmadığından, hiçbir zaman resmî olarak yürürlüğe girmemiştir (Kavuncu, 2013, s. 126). ABD, antlaşmadan çekildikten sonra, bu sefer de silah sayılarının azaltılması ile ilgili bir antlaşma tartışması gündem olmuştur. Bu tartışmaların odağında olan antlaşmalar ise SALT'ın yerine 29 Haziran 1982'de Cenevre'de görüşmeleri başlatılan Stratejik Silahların Azaltılması Antlaşması/Strategic Arms Reduction Treaty (START I) ve Comprehensive Test Ban Treaty (CTBT)'dir (Vinocur, 1982, s. A1; Kavuncu, 2013, s. 128). START I Antlaşması'nın görüşmelerine başlanırken, dönemin ABD Başkanı Ronald Reagan, ABD ve Sovyetler Birliği'nin uzun menzilli nükleer silahlarının sayısını üçte bir oranında azaltmayı önermiştir. Sovyet lideri Brejnev ise karşılık olarak tüm nükleer silahların üretimi ve kullanımının dondurulmasını önermiştir (Kavuncu, 2013, ss. 128, 129).

Toplam 700 sayfadan oluşan START I, 1991 yılında ABD ve Sovyetler Birliği tarafından kabul edilmiştir (Arı, 2009, ss. 603-604; Kavuncu, 2013, s. 136). Antlaşma ile taraflardan birbirlerine karşı şeffaf davranmaları ve güven artırıcı önlemlerin tesisi amaçlanmıştır. Taraflar arasında alınan güven artırıcı önlemler, 1988 tarihli Ballistic Missile Launch Notification Agreement'in şartlarını da güçlendirmiştir. Bunlara ek olarak START I Antlaşması fırlatma araçlarının limitlerini de belirlemiştir. Ayrıca ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki ilk nükleer silah azaltma girişiminin de başlangıç noktası olmuştur (Kavuncu, 2013, s. 136; Polkowska, 2021, s. 93). Bu kapsamda 10 yıllık bir süre zarfında 6.000'den fazla nükleer başlığın sökülerek yok edilmesi konusunda taraflar uzlaşmıştır. 1987 tarihli 'Orta Menzilli Nükleer Güçler Antlaşması'/Intermediate Nuclear Forces (INF), ABD ve Sovyetler Birliği'nin menzilleri 500 ile 5.500 km arasında değişen tüm kısa ve orta menzilli konvansiyonel ve nükleer füzelerinin envanter dışına çıkarılması ve yok edilmesini öngörmüştür (Durkalec, 2019; Öncel, 2019, s. 8). Bu antlaşma, silahların kontrolü açısından önemli bir adım olmuştur. INF Antlaşması tüm nükleer silahların uyumlu bir şekilde yok edilmesi fikrini gündeme getirmiştir. Bu sürecin bilgi paylaşımı ile takibi ve kontrolü de antlaşma kapsamında gündeme gelmiştir. Uzaydan gözlem ve takip bu noktada önemli bir doğrulama mekanizması olarak öne çıkmıştır. INF Antlaşmasınının 12. maddesinde taraflar, diğer taraftan silah saklamamayı kabul etmiştir. Bu kapsamda süreçlerin kontrolü için yapılacak incelemelerde, bir yılda 20'den fazla olmamak üzere füze üretim tesislerinin takibi şeklinde düşünülmüştür (Polkowska, 2021, s. 93).

INF, bir kontrol ve takip mekanizması da olan, ilk nükleer silahlanmayı azaltma antlaşmasıdır. Ancak ne INF ne de START I, tarafların ellerindeki tüm nükleer silahların yok edilmesi amacını taşımıştır. START I Antlaşması kapsamında Sovyetler Birliği'nden, 3.000'den fazla savaş başlığı, nükleer güçle çalışan 45 kadar gemi ve 65 stratejik bombardıman uçağını yok etmesi istenmiştir. ABD ise 3.000'den fazla füze ve önemli miktarda bombardıman uçağı yok etmiştir. 1989 tarihli bir başka antlaşma, iki devlet arasındaki güvensiz askerî faaliyetlerin sonlandırılmasını talep etmiştir. (Prevention of Dangerous Military Activities Agreement-PDMA) (Campbell, 1991-1992, ss. 109-131). Antlaşmanın amacı barış zamanında cereyan eden tehlikeli faaliyetlerin önlenmesidir. Bu yüzden uzayda kaza veya tehlikeli askerî provokasyonların önüne geçmek adına bir dizi kuralın belirlenmesi gerekmiştir. Bu sayede barışçı tatbikatlar ve rutin operasyonlardaki belirsizliklerin önlenmesi kısmı, antlaşmanın amaçları kapsamına dâhil olmuştur (Polkowska, 2021, s. 93).

2002 yılında ABD Başkanı G. W. Bush ve Rusya Devlet Başkanı V. Putin Stratejik Saldırı Güçlerinin Azaltılması Antlaşması'nı imzalamıştır. (Treaty on Strategic Offensive Reductions) Bu antlaşma, 1991 yılında imzalanan START I'ı tamamlar niteliktedir. Antlaşma ile savaş başlıkları ve taşıyıcı sistemlerinin 2/3 oranında azaltılması öngörülmüştür. Her iki taraf da kendi stratejik güçlerini açıkça ilan etmiş ve yılda iki defa toplanacak olan bir komite vasıtasıyla denetlenmesini de kabul etmiştir. Bu antlaşmanın devamı olarak 2010 yılında iki ülkenin devlet başkanları Barack Obama ve Dimitry Medvedev arasında, yeni bir 'stratejik silahların sınırlandırılması antlaşması' daha imzalanmıştır. Bu antlaşma 1991 tarihli START I Antlaşmasının yerini almıştır. Yeni antlaşma ile nükleer savaş başlıklarının sayısı 1.550 ile sınırlandırılmıştır. Bu antlaşmanın şartlarına uyulmasını takip edecek bir izleme programı da tesis edilmiştir. Antlaşmanın her iki devlet tarafından kabul edilmesi gerekmektedir ve sadece stratejik nükleer silahları kapsamı, eksik kalan yanlarından biridir. Bu kapsamda uygulamaya konulması düşünülen START III Antlaşması, ABD ve Rusya'nın nükleer silahlardan arındırılmasını amaçlamıştır ancak her iki devlet tarafından da kabul edilmediğinden başarısız olmuştur (Lippman, 1997, s. A01; Kavuncu, 2013, s. 141). Tüm bunların sonucunda günümüzde hâlen 2010 yılında imzalanmış olan yeni START Antlaşması yürürlüktedir. 5 Eylül 2011'de yürürlüğe giren antlaşma 5 Eylül 2021'de ortadan kalkmıştır. Uzaydaki silahlanma yarışı ve bu yarışın kontrolü Soğuk Savaş döneminde başarılı olamamıştır. Zira her iki süper güç de stratejik silah üretme imkânına sahip olduğu için antlaşma yapmaya ve kendilerini bu konuda bağlamaya razı olmamıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesi de bu durumu değiştirmemiştir. Sonuç, uzayın silahlanması ve uzayda silahlanma yarışının önlenmesi için gerekli adımların atılması olarak tarif edilmiştir. Bu noktada Birleşmiş Milletler (BM) aracılığına başvurulması gündeme gelmiştir. BM, Soğuk Savaş döneminde dahi uzay araştırmaları konusunda ABD'li ve Sovyet diplomatları görüşmelerde bulunmaları için bir araya getirmeyi başarmıştır. Bu sayede çoğu BM Genel Kurul Kararı şeklinde dahi olsa, birçok önemli karara imza atılabiliştir (Polkowska, 2021, s. 94-95).

SOĞUK SAVAŞ VE DİPLOMASI

1980'li yıllarda ABD-Sovyetler Birliği görüşmeleri durma noktasına geldiğinde, Sovyetler Birliği, Avrupa Birliği'nin de Uluslararası Silah Ambargosu Antlaşmasına imza atacak taraflar listesine eklenmesini talep etmiştir. Bu taleple irtibatlı olarak bir dizi Batılı ülke tarafından European Disarmament Authority (şu anki adı Disarmament Conference) kurulmuştur. Bunun da sebebi AB'nin uzay silahları konusunda küresel bir aktör hâline gelmesi ve uzayda ASAT (Anti Satellite Weapon) silahlarının kullanımına karşı çıkmasıdır. BM Genel Kurulu uzayın askerî amaçlarla kullanımının 1967 tarihli Dış Uzay Antlaşması'nın ihlali anlamına geldiğini açıkça ifade etmiştir. 1981 tarihli Genel Kurul Kararı da BM'ye üye devletlerin, uzayın barışçı amaçlarla kullanımına devam etmelerini, uzayda bir silahlanma yarışı başlatmamaları ve uzay hukukunun gelişmesine yardımcı olmaları konusunda ikazda bulunmuştur. Bu kararnameye destek olan İtalya başkanlığındaki bir dizi Batılı ülke 1981 yılında Sovyetler Birliği ile BM çatısı altında, uzayda silah bulundurulmasının önlenmesi için koalisyon kurmuştur. (Prevention of an Arms Race in Outer Space-PAROS). (Silverstein, Porras, Borrei, 2020, s. 9; Polkowska, 2021, s. 95).

PAROS, bir konsept olarak ilk kez BM Genel Kurulu'nun 1978 yılında silahsızlanma konusunda düzenlediği özel oturumda gündeme gelmiştir. İlk kez de yukarıda da ifade edildiği üzere 1981 yılında BM Genel Kurulunda alınan iki kararla hayata geçmiştir (Silverstein, Porras, Borrei, 2020, s. 9). BM Genel Kurulu tarafından alınan bu iki kararda, silahsızlanma komitesinin uzayda silahlanma yarışı konusunun görüşülmesini ve uzayın askerî amaçlarla kullanımının OST'ye aykırı olduğunun teyit edilmesini önermiştir. 1983 yılında Sovyetler Birliği kendi ASAT sistemlerini imha etmeyi önermiştir ancak Reagan yönetimi, Sovyetler Birliği'nin bu konudaki iyi niyetinden emin olamadığı için kabul etmemiştir. Bu tekliften iki yıl sonra, 1985 yılında adı Glasnot ve Perestroika politikaları ile özdeşleşen Sovyetler Birliği lideri Mihail Gorbaçov, International Committee on Space kurulmasını önermiştir. Kurulması planlanan bu komitenin amacı, uzayın barışçı amaçlarla kullanımının güvenceye alınması ve uzayı silahlandırılmasının önlenmesi için yeni bir antlaşmanın hazırlanmasıdır. BM Genel Kurulu tüm bu önerileri Silahsızlanma Komitesine göndermiştir. Bundan sonra PAROS komitesi uzayda silah yarışının önlenmesi için kontrol mekanizmaları oluşturulması ve ülkeler arasındaki koordinasyonun artırılması için girişimlerde bulunmuştur. Reagan yönetimi de bu görüşmelere taraf olarak katılmış ancak Sovyetler Birliği'nin, ABD'nin SDI (Yıldız Savaşları) programının bloke edilmesi önerisi üzerine, görüşmelerden çekilmiştir. Zira temelde SDI iki ülke arasındaki güvensizliği artırmıştır (Sönmezoğlu, 2005, ss. 479-480; Arı, 2009, ss. 602-603).³ Böylece Sovyetler Birliği'nin 1983'te önerisinin karşılığında ne istediği de açı-

³ "ABD, ABM Antlaşması'ndan çekilmek için 1980'li yılların başında "Yıldız Savaşları Projesi-Strategic Defense Initiative (SDI)" geliştirmeye başlamıştır. Yıldız Savaşları Projesi ile amaçlanan ise Sovyetler Birliğini yeni bir silahlanma yarışına zorlamak ve bu sayede hâlihazırda zor bir dönemden geçen Sovyet ekonomisinin iflas etmesini sağlamaktır." (Tellal, 2007, s. 229).

ğa çıkmıştır. Yine de silahsızlanma konferansları sırasında bazı ilerlemeler elde edilmiş, bunun sonucunda uzayda silahlanma yarışının önlenmesi için bir anlaşma taslağı da ortaya çıkmıştır. Fissile Material Cut-off Treaty (FMCT) Antlaşması neredeyse hazırken 1995 yılında Çin, PAROS da dikkate alınacak olursa, kabul edeceğini ilan etmiştir. Ancak ABD, Çin'in önerisine karşı çıkmıştır. Bu da görüşmeleri çıkmaza sokmuştur (Sultan, 2001, ss. 65-103).

BM, PAROS tarafından gelen önerileri istisnasız kabul etmiştir ancak bu durumda dahi kabul edilen bu antlaşmalardan sadece birkaçı etkili ve uygulanabilir olmuştur. Antlaşmaya taraf olan ülkeler arasında bir konsensüse varılamamıştır. Bunlardan başta geleni ise uzay güvenliği konusudur. BM Genel Kurulu Kararı'nda değinilmiş olsa da bu durum değişmemiştir. Ancak diplomatik görüşmeler sonucunda 1992 yılında BM Genel Kurulu'nun 47/68 no'lu "The Principles Relevant to the Use of Nuclear Power Resources in Outer Space" adlı kararla bu durum değişmiştir. Bu karar ile dış uzayda radyoaktif maddelerin güvenli şekilde kullanımı için kurallar konulmuş ve bu sayede ihtiyacı olan enerjiyi üretmek için nükleer reaktör taşıyan uyduların yol açtığı felaketlerin önüne geçilmeye çalışılmıştır (Polkowska, 2021, ss. 95-96).⁴

21. YÜZYILDA UZAY DİPLOMASİSİ

1990'lı yılların ortalarından itibaren The Space Arms Treaty ile ilgili görüşmeler durmuştur. Bu konuda gelişme olarak sadece 2006 yılında 61/75 sayılı BM Genel Kurulu Kararı yayınlanmıştır. Rusya tarafından önerilen bu karar taslağı 62/43 sayılı PAROS Kararını desteklemekte ve güçlendirmek için güven artırıcı tedbirlerin alınmasını önermektedir (UN Office for Disarmament Affairs, 2013). Rusya ve Çin uzayda silahlanma yarışının önlenmesi kapsamında devletler arası görüşmelerin yeniden başlamasını istemiştir. Rusya ayrıca ABM Antlaşması'nın kabul edilmesini sağlayarak ABD'nin füze savunma sistemini zayıflatmaya da çalışmıştır. Ancak bu öneriler ABD'nin sert muhalefeti ile karşılaşmıştır. 2009 yılında ABD ve Çin arasında Fissile Material Cut-off Treaty (FMCT) ve uzay güvenliği ile ilgili diğer konular görüşme takvimine dâhil edilmiştir. Ancak bu uzlaşma birkaç ay sonra Hindistan ve Pakistan yüzünden bozulmuştur (Sultan, 2001, s. 65). Bu durumun üstesinden gelmek için ABD, 2011 yılında yeni bir strateji geliştirmiş ve bu stratejinin merkezine uzay diplomasisini yerleştirmiştir. Dönemin ABD Başkanı B. Obama güven artırıcı önlemlere ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir. Çin de cevap olarak ortaya çıkacak olan kararın bağlayıcı olması adına bu öneriler ve önlemlerin uluslararası bir antlaşma bünyesine alınmasını önermiştir. Zira Çin'in 2007 yılında yapmış olduğu ASAT testi bu alanda yasal boşluk olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu boşluk, bu ve benzeri testlerin önlenmesi, test yapılacak olursa da diğer devletlerin testten haberdar edilmesidir. Ancak ikazın diğer devletlerin uzay programlarına karşı

⁴ Bu türden kazalara en iyi örneklerden birisi de Sovyet Kosmos-954 casus uydusu kazasıdır (Heaps, 1978; Grasty, 1980, ss. 211-220; Cohen, 1984, ss. 78-91).

ciddi bir tehdit oluşacaksa yapılması ibaresi, antlaşmanın zayıf noktası olmuştur (Polkowska, 2021, s. 96).

Bu tür testlerden sonra binlerce parçaya ayrılan uzay aracı dev bir enkaz bulutuna sebep olmaktadır. Bu konuda yeterli önlemler alınmış ve gereken düzenlemeler yapılmış değildir. Bu konu ile ilgili olarak yine Rusya Federasyonu, 2003 yılında başka ülkelerin de desteğini alarak BM Kararı'nın uygulanmasını talep etmiştir. (UN Office for Disarmament Affairs, 2013). Bu öneri, (ABD hariç) kabul görmüştür (Polkowska, 2021, s. 96). 2010 yılında hazırlanan bir diğer öneride ise bürokratlar ve devlet görevlilerinden oluşan bir temsilciler grubu kurulması ve BM Genel Kurulu'na sunulmak üzere öneriler hazırlaması öngörülmüştür. 2012 ve 2013 yıllarında konu ile ilgili olarak yapılan toplantılara ABD'li diplomatlar da katılmış ve CGE raporunun hazırlanmasında görev almışlardır. 2013 yılında yayınlanan dokümanda kaza önleme ve tehlike ikazı, uzayda enkazların azaltılması ile uzaydaki ticari faaliyetlerin izlenmesi ve desteklenmesi konularına vurgu yapılmıştır (UN Office for Disarmament Affairs, 2013). Ancak mevcut uzay hukukundaki düzenleyici mekanizmaların eksikliği ve zayıflığı bu düzenlemenin zayıf karnı olmuştur. Bu yüzden uygulanabilirliğinin sorgulanmasını da beraberinde getirmiştir (Polkowska, 2021, s. 97).

Conference on Disarmament in Geneva uluslararası silahsızlanma çabalarından sorumlu olsa da devletler arasındaki anlaşmazlıklar sebebiyle 1990'lı yıllardan beri düzenli bir şekilde işlememektedir. Zira devletler, özellikle de Çin, ABD ve Rusya arasında güven bunalımı vardır. Ancak artan uzay araştırma faaliyetleri, uzaydaki enkazları ve kaza riskini artırmaktadır. Zira Dünya çevresinde saatte 28.200 km hızla dönen bir boya parçası bile dünya yörüngesindeki bir uydu veya uzay aracına çarptığında mermi etkisi yapacaktır (Chen, 2011, ss. 537-558; Douglas, 2023; Kluger, 2023; Radi, 2023). Bu yüzden UN Space Debris Mitigation Guidelines gibi bu duruma yönelik uluslararası çözüm arayışlarına gidilmektedir (United Nations Office For Outer Space Affairs, 2010). Sahip olduğu ciddi riskler sebebiyle uzay şu ana kadar uluslararası çatışma alanı hâline gelen bir doğal çevre olmamıştır. Ancak yarışa yeni katılan ve kendisine diğer devletler ile olan rekabetinde üstünlük sağlayacak kaynaklar bulmak zorunda hisseden Çin gibi ülkeler sebebiyle uluslararası uzay hukukun geliştirilmesi bir zorunluluk hâlini almıştır. Bu noktada uzay hukukunun yanında uzay diplomasisinin de daha aktif kullanımı kendisini dayatmaktadır.

Daha önce de ifade edilmiş olduğu üzere anlaşma ve sözleşmeler 1960 ve 70'li yıllarda devletleri uzayda askerî faaliyetlerde bulunmaktan caydıramamıştır. Bu konuda hâlâ uluslararası antlaşmalarda da belirsizlikler devam etmektedir. Örnekle açıklamak gerekirse; yapılan uluslararası antlaşmalarda, uzayda nükleer olmayan silah denemelerinin yapılmasını engelleyen bir hüküm bulunmamaktadır. Keza bu silahların yörüngeye yerleştirilmesini ve orada tutulmasını engelleyen bir hukuki belge de yoktur. Sadece geçerli olan kural faaliyetlerden uzay araştırmaları yapan diğer devletlerin de

haberdar edilmesidir (Polkowska, 2021, s. 97). Şu noktayı bir kez daha vurgulamakta yarar vardır: uzaya uydu gönderme, gönderilen uzay araçlarının ve kullanılan teknolojilerin askerî amaçlı kullanılıp kullanılmadığını tespit edebilecek bağımsız denetim ve doğrulama mekanizmaları olan uluslararası bir rejim yoktur. Buna gerek de yoktur; zira uzay araştırmalarında kullanılan tüm teknolojilerin temel özelliği askerî ve sivil kullanıma da kolaylıkla uyarlanabilmesidir. İkili kullanım olarak tarif edilen bu durumun önünü alabilmek için uzayın askerî amaçlı kullanımını yasaklayan birkaç düzenleme vardır. Ancak bunlar da devletlerin OST'yi ihmal etmemeleri ve saldırgan bir tutum izlememeleri durumunda görmezden gelinebilmektedir. Zira askerî uydular her geçen gün daha önemli hâle gelmektedir. Bu sebeple uzay hukuku konusunda önemli antlaşmalardan birisi olan 1975 tarihli Kayıt Antlaşması (Registration Convention) bu konuda şeffaflık sağlanmasında yararlı olduğu için revizyonist devletlerin uzaydaki silahlarını sivil amaçlı olarak kullanmasının önünde bir engel veya yaptırım da yoktur. OST, uluslararası hukuktan nasıl faydalanılacağına ilişkin çerçevesini çizmekle yetinmişti. (Onley, 2013, ss. 739-765). Bu konuda uluslararası bir uzlaşmaya gitmek de oldukça zordur. Bu sebeple uluslararası uzay hukuku rejimi kurmak önemlidir. Zira bu yapı diğer ülkelerin de haklarını koruyacaktır. (Polkowska, 2021, s. 99-100).

SONUÇ

Diplomasi, uzay hukuku ve uzay güvenliğinin sağlanması konusunda önemli katkısı olacak araçlardan biridir. Bu noktada uzay hukuku ve güvenliğinin siyaset ve uluslararası ilişkilerle doğrudan irtibatı vardır zira uluslararası sınırlarla kesintiye uğramamaktadır. Bu sebeple uzay diplomasının önemi daha da artmaktadır. Elbette diplomasi ve dış politika ile ilgili amaçlara ulaşmak için pek çok araç ve yöntem vardır. Bunlardan bir kısmı geleneksel yöntemlerdir; uluslararası antlaşmalar akdedilmesi gibi. Ancak bu türden yöntemlerde sadece diplomatlar yeterli olamamakta, uzmanlara da ihtiyaç duyulmamaktadır. Bu durum uzay için de geçerlidir. Uzay konusundaki temel antlaşmalardan birisi olan 1967 tarihli Dış Uzay Antlaşması OST'de de ifade edilen ve genel kabul gören prensip uzayın insanlığın ortak mirası olduğu vurgusudur. Hâl böyle olunca uzay güvenliği konusu da hassas bir konu hâlini almaktadır. Bu yüzden bu bakir ancak bir o kadar da tehlikeli alanda istikrar ve barışın korunması ve bu alanda kazanımı olmayacak bir güç mücadelesine ve silahlanma yarışına girilmemesi de önem kazanmaktadır. En büyük düşmanın uzayın kendisi olduğu bu alanda uzay araştırmaları yapan tarafların bir de askerî rekabete sokulmaması gerekmektedir. Bu yüzden uzay hukuku gelişene kadar, hatta kurumsallaştıktan sonra dahi bu konuda diplomasiye büyük ihtiyaç olacaktır.

Uzay Diplomasisi mümkündür; zira bilginin siyasi tarafsızlığı ve uzay konusunda uzmanlığa ve uluslararası ekonomik iş birliğine gitme isteğini temel almakta, bu süreçlerin önündeki engelleri diplomatik kanallar yoluyla kaldırmayı amaçlamaktadır.

Ancak bu kanalların yetersiz kalması durumunda uzay da hızlı bir şekilde bir çatışma ve rekabet alanı hâline gelme riskini bünyesinde barındırmaktadır. Bu durumun önüne geçmek için uzay diplomasisi ortak olarak ifade edilen sorunlara uygun çözümlere dikkat çekmeye devam etmelidir. Tarihi perspektiften bakıldığı zaman uzay, Soğuk Savaş döneminde de askerî rekabetin merkezinde yer almıştır. Tezat olarak bu yeni uluslararası rekabet alanında ortamın hayatta kalmayı imkânsız kılan fiziki şartları sebebiyle iş birliği, rekabete tercih edilmek zorunda kalmıştır. Günümüzde uzay, ülkelerin ekonomik, bilimsel, kültürel, siyasi ve ekolojik çıkarlarına hitap etmektedir. Bu noktada pek çok farklı türde aktörü de kendisine çekmektedir. Bu aktörlerin düzenleyici normları ve otorite eksikliği sebebiyle uzlaştırılması için diplomasiye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaç zamanla azalmayacak, artacak gibi durmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ambrose, M. J. (2018). *The control agenda: A history of the strategic arms limitation talks*. Ithaca: Cornell University Press.
- Arı, T. (2009). *Uluslararası ilişkiler ve dış politika*. Bursa: Marmara Kitap Merkezi (MKM) Yayıncılık.
- Barratt, J. (1985). *South African diplomacy at the UN*. Londra: Palgrave Macmillan.
- Ben-Itzhak, S. (2022). Companies are commercializing outer space. Do government programs still matter?. *The Washington Post*. Retrieved from <https://www.washingtonpost.com/politics/2022/01/11/companies-are-commercializing-outer-space-do-government-programs-still-matter/>
- Bloomfield, B. (1977). Strategic arms limitation. *Proceedings of the Academy of Political Science, The Changing United Nations: Options for the United States*, 32(4), 184-194.
- Böckstiegel, K-H. (1995). Introductory remarks. In S. Mosteshar (Ed.), *Research and invention in Outer Space. Liability and Intellectual Property Rights* (ss. 1-6). Dordrecht, Boston: M. Nijhoff Publishers and International Bar Association.
- Brittingham, B. (2010). Does the world really need new space law?. *Oregon Review of International Law*, 12(1) 31-54.
- Bull, H. (1932). *The encyclopedia of diplomacy*. Australia: The Australian National University, Australia.
- Campbell, K. M. (1991-1992). The U.S.-Soviet agreement on the prevention of dangerous military activities. *Security Studies*, 1(1), 109-131.
- Chen, S. (2011). The space debris problem. *Asian Perspective*, 35(4), 537-558.
- Cohen, A. F. (1984). Cosmos 954 and the international law of satellite accidents. *Yale Journal of International Law*, 10(78), 78-91.
- Cooper, A. F, Heine, J., & Takhur, R. (2015). (Ed.) *Oxford handbook of modern diplomacy*. Oxford: Oxford University Press.
- Cross, M. K. D. (2007). *The European diplomatic corps: Diplomats and international cooperation from Westphalia to Maastricht*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Dartnell, L. (2024). Space junk and why it's a big problem. *BBC Sky at Night Magazine*.
- Douglas, S. (2023). NASA seeks solutions to detect, track, clean up small space debris. *NASA*. Retrieved from <https://www.nasa.gov/directorates/stmd/stmd-prizes-challenges-crowd-sourcing-program/center-of-excellence-for-collaborative-innovation-coeci/coeci-news/nasa-seeks-solutions-to-detect-track-clean-up-small-space-debris/>
- Durkalec, J. (2018). Nükleer silahların yayılmasını önleme antlaşması elli yaşında: Bir orta yaş krizi. *NATO Review*. Retrieved from <https://www.nato.int/docu/review/tr/articles/2018/06/29/nuekleer-silahlarin-yayilmasini-oenleme-antlasmasi-elli-yasinda-bir-orta-yas-krizi/index.html>
- Durkalec, J. (2019). Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması (INF) olmadan Avrupa güvenliği. *NATO Review*. Retrieved from <https://www.nato.int/docu/review/tr/articles/2019/09/30/orta-menzilli-nuekleer-kuvvetler-antlasmasi-inf-olmadan-avrupa-guevenligi/index.html>

- Fountain, L. M. (2003). Creating momentum in Space: Ending the paralysis produced by the 'Common Heritage Of Mankind' doctrine. *Connecticut Law Review*, 35, 1753-1764.
- Garthoff, R. L. (1978). Salt I: An evaluation. *World Politics*, 31(1), 1-25.
- Charekhan, C. R. (1970). The strategic arms limitation talks. *India Quarterly*, 26(3), 239-248.
- Crasty, R. L. (1980). The search for COSMOS-954. In K.B. Haley ve L. D. Stone (Ed.), *Search Theory and Applications*, NATO Conference Series, Vol. 8 (ss. 211-220). Boston, MA: Springer.
- Heaps, L. (1978). *Operation morning light: Terror in our skies: The true story of Cosmos 954*. Londra: Paddington Press.
- Hobe, S., & De Man, P. (2017). National appropriation of Outer Space and state jurisdiction to regulate the exploitation, exploration and utilization of space resources. *German Journal of Air and Space Law*, 66(3), 460-475.
- Johnson, D. (2011). Limits on the giant leap for mankind: Legal ambiguities of extraterrestrial resource extraction. *American University International Law Review*, 26(5), 1477-1517.
- Kavuncu, S. (2013). Nükleer silahsızlanma yolunda START süreci. *Bilge Strateji*, 5(8), 119-148.
- Kluger, J. (2023). Scientists sound the alarm over a growing trash problem in Space. *Time*. Retrieved from <https://time.com/6262389/space-junk-increasing-problem/>
- Leon, A. M. (2018). Mining for meaning: An examination of the legality of property rights in space resources. *Virginia Law Review*, 104(3), 497-546.
- Lippman, T. W. (2013). Clinton, Yeltsin agree on arms cuts and NATO. *The Washington Post*, March 22, 1997, A01.
- Lyall, F., & Larsen, P. B. (2009). *Space law: A treatise*. Farnham: Ashgate.
- Mearsheimer, J. J. (2019). Bound to fail: The rise and fall of the Liberal International Order. *International Security*, 43(4), 7-50.
- Milik, P. (2016). Rules for the transfer of weapons and military technology in the light of contemporary international law. *Security and Defence Quarterly*, 13(4), 50-78.
- Moravcsik, A. (1997). Taking preferences seriously: A liberal theory of international politics. *International Organization*, 51(4), 513-553.
- Müller, H. (2017). The Nuclear Non-proliferation Treaty in jeopardy? Internal divisions and the impact of world politics. *The International Spectator*, 52(1), 12-27.
- Nicolson, J. (1988). *Diplomacy*. Washington DC: Institute for the study of diplomacy, School of Foreign Service, Georgetown University. (Orijinal eser yayın tarihi: 1939).
- Onley, R. D. (2013). Death from above? The weaponization of space and the threat to International Humanitarian Law. *Journal of Air Law and Commerce Journal of Air Law and Commerce (JALC)*, 78(4), 739-765.
- Öncel, R. (2019). *INF Anlaşması'nın askıya alınması nedenler ve muhtemel sonuçları*. Ankara: Seta Yayınları.

- Polkowska, M. (2021). Space security diplomacy in international organizations: Some legal aspects. *Humanities and Social Sciences*, 28(1), 89-105.
- Radi, Y. (2023). Clearing up the space junk: On the flaws and potential of international space law to tackle the space debris problem. *ESIL Reflections*, 12(2).
- Rana, K. S. (2011). *21st-century diplomacy: A practitioner's guide (Key studies in Diplomacy)*. Londra: Continuum.
- Rendleman, J. D. (2013). Brave new world of hosted payloads. *Journal of Space Law*, 39(1), 129-180.
- Sevim, O. U. (2022). Uzay kaynaklarının kullanımına ilişkin BM perspektifi. *Adalet Dergisi*, 69, 351-371.
- Silverstein, B., Porras, D., & Borrie, J. (2020). Alternative approaches and indicators for the prevention of an arms race in outer space. *The United Nations Institute for Disarmament Research (UNIDIR)*.
- Smart, I. (1970). The strategic arms limitation talks. *The World Today*, 26(7), 296-305.
- Sönmezoğlu, F. (2005). *Uluslararası politika ve dış politika analizi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Sultan, M. (2001). Fissile material cut-off treaty: A futuristic appraisal. *Strategic Studies*, 21(1), 65-103.
- Süvari, K. (2017). Türkiye'nin Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi (NSYÖ) antlaşmasına katılımı: Nedenleri ve etkileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 167-194.
- Süvari, K., & Çiğdem Nas, Ç. (2022). The formation of The Nuclear Non-proliferation Treaty: An analysis based on International Regime Theories. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 17(57), 447-467.
- Tacar, P. Y. (1970). Nükleer silahların yayılmasının önlenmesi sorunu. Ankara: T.C. Başbakanlık Atom Enerjisi Komisyonu.
- Taylor, K. (2019). Fictions of the final frontier: Why the United States SPACE Act Of 2015 is illegal. *Emory International Law Review*, 33(4), 653-678.
- Tellal, E. (2007). Kronik: 20. yüzyılın dengelerine neler oluyor?, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 62(4), 227-230.
- Tennen, L. I. (2010). Towards a new regime for exploitation of outer space mineral resources. *Nebraska Law Review*, 88(4), 794-831.
- Tennen, L. I. (2016). The promise and perils of an International Law of Property Enterprise Rights and the legal regime for exploitation of outer space resources. *University of the Pacific Law Review*, 47(2), 281-299.
- UN Office for Disarmament Affairs. (2013). *Transparency and confidence-building measures in outer space activities*. New York.
- United Nations Office for Outer Space Affairs. (2010). *Space debris mitigation guidelines of the Committee on the Peaceful Uses of Outer Space*. Viyana.
- Üste, N., & Sönmez, A. S. (2012). Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD ve AB Dış Politikaları'nda ortaya çıkan temel farklılıklar (1991-2001). *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 81-114.

- Vinocur, J. (1982). U.S. and Soviet begin to discuss strategic arms. The New York Times.
- Von der Dunk, F. R. (2015). Handbook of space law. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Waltz, K. N. (1979). Theory of international politics. Long Grove, IL: Waveland Press.
- Watson, A. (1982). Diplomacy, The dialogue between states. Londra: Eyre Methuen.
- Wessel, B. (2012). The rule of law in outer space: The effects of treaties and nonbinding agreements on International Space Law. Hastings International and Comperative Law Review, 35(2), 289-322.
- Willrich, M., & Rhineland, J. B. (1973). An overview of SALT I. The American Journal of International Law. 67(5), 28-35.
- Wolff, J. M. (2009). Uzayın askerileştirilmesini içine alan “Barışçıl Kullanım” kavramı, uzayın silahlandırılmasına da yol açar mı?, (Y. Poyraz, Çev.) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 13(3-4), 69-83. (Orijinal eser yayın tarihi: 2003).
- Zielinski, L. Y. (2022). Space arbitration and Harmful Interference disputes. Journal of Space Law, 46(2), 327-350.

Hakem değerlendirmesi/Peer review:

Dış bağımsız/Externally peer reviewed

Çıkar çatışması/Conflict of interest:

Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir/The authors have no conflict of interest to declare

Finansal destek/Grant support:

Yazarlar bu makalede finansal destek almadığını beyan etmiştir/The authors declared that this article has received no financial support.

ETİK İLKELER VE YAYIN POLİTİKASI

ETİK İLKELER VE YAYIN POLİTİKASI

Araştırma Etiği

Dergi, araştırma etiğinde en yüksek standartları gözetir ve aşağıda tanımlanan uluslararası araştırma etiği ilkelerini benimser. Makalelerin etik kurallara uygunluğu yazarların sorumluluğundadır.

- ▶ Araştırmanın tasarlanması, tasarımın gözden geçirilmesi ve araştırmanın yürütülmesinde, bütünlük, kalite ve şeffaflık ilkeleri sağlanmalıdır.
- ▶ Araştırma katılımcılarının sağladığı bilgilerin gizliliği ve yanıt verenlerin gizliliği sağlanmalıdır. Araştırma katılımcıların özerkliğini ve saygınlığını koruyacak şekilde tasarlanmalıdır.
- ▶ Araştırma bağımsızlığıyla ilgili açık ve net olunmalı; çıkar çatışması varsa belirtilmelidir.
- ▶ Deneysel çalışmalarda, araştırmaya katılmaya karar veren katılımcıların yazılı bilgilendirilmiş onayı alınmalıdır. Çocukların ve vesayet altındakilerin veya tasdiklenmiş akıl hastalığı bulunanların yasal vasisinin onayı alınmalıdır.
- ▶ Çalışma herhangi bir kurum ya da kuruluşta gerçekleştirilecekse bu kurum ya da kuruluştan çalışma yapılacağına dair onay alınmalıdır.
- ▶ İnsan ögesi bulunan çalışmalarda, “yöntem” bölümünde katılımcılardan “bilgilendirilmiş onam” alındığının ve çalışmanın yapıldığı kurumdan etik kurul onayı alındığı belirtilmesi gerekir.
- ▶ Araştırma katılımcıları gönüllü olarak araştırmada yer almalı, herhangi bir zorlama altında olmamalıdır.

Yazarların Sorumluluğu

Makalelerin bilimsel ve etik kurallara uygunluğu yazarların sorumluluğundadır. Yazar makalenin orijinal olduğu, daha önce başka bir yerde yayınlanmadığı ve başka bir yerde, başka bir dilde yayınlanmak üzere değerlendirmede olmadığı konusunda teminat sağlamalıdır. Uygulamadaki telif kanunları ve anlaşmaları gözetilmelidir. Telifle ilgili materyaller (örneğin tablolar, şekiller veya büyük alıntılar) gerekli izin ve teşekkürle kullanılmalıdır. Başka yazarların, katkıda bulunanların çalışmaları ya da yararlanılan kaynaklar uygun biçimde kullanılmalı ve referanslarda belirtilmelidir.

Gönderilen makalede tüm yazarların akademik ve bilimsel olarak doğrudan katkısı olmalıdır, bu bağlamda “yazar” yayınlanan bir araştırmacının kavramsallaştırılmasına ve dizaynına, verilerin elde edilmesine, analizine ya da yorumlanmasına belirgin katkı yapan, yazının yazılması ya da bunun içerik açısından eleştirel biçimde gözden geçirilmesinde görev yapan birisi olarak görülür. Yazar olabilmenin diğer koşulları ise, makaledeki çalışmayı planlamak veya icra etmek ve / veya revize etmektir. Fon sağlanması, veri toplanması ya da araştırma grubunun genel organizasyonu tek başına yazarlık hakkı kazandırmaz. Yazar olarak gösterilen tüm bireyler sayılan tüm ölçütleri karşılamalıdır ve yukarıdaki ölçütleri karşılayan her birey yazar olarak gösterilebilir. Yazarların isim sıralaması ortak verilen bir karar olmalıdır. Tüm yazarlar yazar sıralamasını Telif Hakkı Anlaşması Formu’nda imzalı olarak belirtmek zorundadırlar.

Bütün yazarlar, araştırmacının sonuçlarını ya da bilimsel değerlendirmeyi etkileyebilme potansiyeli olan finansal ilişkiler, çıkar çatışması ve çıkar rekabetini beyan etmelidirler. Bir yazar kendi yayınlanmış yazısında belirgin bir hata ya da yanlışlık tespit ederse, bu yanlışlıklara ilişkin düzeltme ya da geri çekme için editör ile hemen temasa geçme ve iş birliği yapma sorumluluğunu taşımaktadır.

Editör ve Hakem Sorumlulukları

Editör kurulu makaleleri, yazarların etnik kökeninden, cinsiyetinden, cinsel yöneliminden, uyruğundan, dinî inancından ve siyasi felsefesinden bağımsız olarak değerlendirir. Yayına gönderilen makalelerin adil bir şekilde çift taraflı kör hakem değerlendirmesinden geçmelerini sağlar. Gönderilen makalelere ilişkin tüm bilginin, makale yayınlanana kadar gizli kalacağını garanti eder. Baş editör içerik ve yayının toplam kalitesinden sorumludur. Gereğinde hata sayfası yayınlamalı ya da düzeltme yapmalıdır. Yayın sahibi; yazarlar, editörler ve hakemler arasında çıkar çatışmasına izin vermez. Hakem atama konusunda tam yetkiye sahiptir ve Dergide yayınlanacak makalelerle ilgili nihai kararı vermekle yükümlüdür.

Hakemlerin araştırmayla ilgili, yazarlarla ve/veya araştırmacının finansal destekçileriyle çıkar çatışmaları olmamalıdır. Değerlendirmelerinin sonucunda tarafsız bir yargıya varmalıdırlar. Gönderilmiş yazılara ilişkin tüm bilginin gizli tutulmasını sağlamalıdır.

ve yazar tarafında herhangi bir telif hakkı ihlali ve intihal fark ederlerse editöre raporlamalıdır. Hakem, makale konusu hakkında kendini vasıflı hissetmiyor ya da zamanında geri dönüş sağlaması mümkün görünmüyorsa, editöre bu durumu bildirmeli ve hakem sürecine kendisini dahil etmemesini istemelidir.

Değerlendirme sürecinde editör hakemlere gözden geçirme için gönderilen makalelerin, yazarların özel mülkü olduğunu ve bunun imtiyazlı bir iletişim olduğunu açıkça belirtir. Hakemler ve yayın kurulu üyeleri başka kişilerle makaleleri tartışamazlar. Hakemlerin kimliğinin gizli kalmasına özen gösterilmelidir. Bazı durumlarda editörün kararıyla, ilgili hakemlerin makaleye ait yorumları aynı makaleyi yorumlayan diğer hakemlere gönderilerek hakemlerin bu süreçte aydınlatılması sağlanabilir.

YAZIM KURALLARI

YAZIM KURALLARI

YAYIN İLKELERİ

- İletişim ve Diplomasi dergisinde değerlendirilmek üzere gönderilen makaleler makul bir akademik dille yazılmalı, belirgin bir kuramsal ve yöntemsel arka plana sahip olmalı ve bu noktalar metin içerisinde sistematik bir biçimde ifade edilmelidir.
- Makaleler; Türkçe başlık, İngilizce başlık, Türkçe özet (200-220 kelime), Türkçe anahtar kelimeler (5 adet), İngilizce özet (200-220 kelime), İngilizce anahtar kelimeler (5 adet), giriş, kavramsal arka plan, yöntem, analiz/bulguların tartışılması, sonuç, teşekkür (acknowledgments) ve kaynakça kısımlarından oluşmalıdır.
- Giriş bölümünden önce 600-800 kelimelik İngilizce genişletilmiş özet yer almalıdır.
- Makaleler için kapak sayfası hazırlanmasına gerek yoktur. Makale Türkçe ve İngilizce başlıklarla başlamalı, özetler ve anahtar kelimelerle devam etmelidir. Yazar isimleri başlıkların altında yer almalıdır.
- Yazarların kurumsal bilgileri, posta adresleri, e-posta adresleri, ORCID numaraları makalenin ilk sayfasında başlığın altında yer alan yazar isimlerine verilecek dipnotla belirtilmelidir.
- Makale bir tezden veya konferans bildirisinden üretildiyse, bu durum teşekkür/acknowledgments kısmında açıkça belirtilmelidir.
- Dergimize tezden üretilen makaleler gönderilebilmektedir. Bu makalelerin yayınlanabilmesi, diğer makalelerde olduğu gibi hakem değerlendirmeleri ve editör kararı doğrultusunda gerçekleşebilmektedir. Hakemler veya editör, makalede revizyon talep edebilir. Tezden üretilen makalelerin yayınlanabilmesi için revizyon taleplerinin yerine getirilmesi gereklidir. Hakem veya editör görüşleri doğrultusunda revize edilmeyen tezden üretilmiş makaleler iade edilir.

YAZIM KURALLARI

1. Makaleler Microsoft Word dokümanında, Times New Roman, 12 punto, 1,5 satır aralığında yazılmalıdır. A4 boyutundaki kağıdın bir yüzüne, üst, alt, sağ ve sol taraftan 2,5 cm. boşluk bırakılarak hazırlanmalıdır. Paragraflar 1 cm içeriden başlamalıdır.
2. Makaleler için kelime üst sınırı, Türkçe özet, İngilizce özet, anahtar kelimeler, dipnotlar, teşekkür ve kaynakça dahil olmak üzere 7000'dir.
3. Makaleler Türkçe veya İngilizce dillerinde gönderilebilir.
4. İngilizce makale göndermeyi düşünen yazarların, gerekli redaksiyon desteği olarak metinlerini düzgün bir dil ve anlatıma kavuşturmaları ve bu şekilde dergiye göndermeleri gerekmektedir. Dil ve anlatım yeterliliği taşımayan İngilizce makaleler yayın sürecine alınmamakta ve iade edilmektedir.
5. Güncel gelişmeler hakkında değerlendirmeler ve yorum yazıları için kelime üst sınırı, dipnotlar ve kaynakça dahil olmak üzere 3000 kelimedir.
6. Çalışmalarda yazar/yazarların vurguları tek tırnak ile belirtilmeli; italik ise sadece kitap, film, gazete isimlerinde kullanılmalıdır. 40 kelimeyi aşan alıntılar içerden, tek aralık ve tırnaksız bir biçimde verilmelidir.
7. Makaleler gönderilirken yazarların aynı zamanda "Telif Hakkı Devir Formu" yüklemeleri gerekmektedir.

Referanslar

Metin için Atıflar

Çalışmalarda birincil kaynaklara atıf vermek esastır. Ancak birincil kaynaklara erişmenin mümkün olmadığı hallerde aktarana göndermede bulunulur.

Metnin içinde gerek görülen açıklamalar dipnot şeklinde verilmeli ve numaralandırılmalıdır.

Metin içinde kaynaktan doğrudan alıntılar çift tırnak (" ") içinde verilmelidir. Alıntılar 40 kelimeyi geçiyorsa ayrı bir paragraf olarak tırnak olmadan metne dahil edilmelidir.

Kullanılan referanslar parantez içinde, yazarın adı, basım yılı ve sayfa numaraları ile belirtilir. (Soyad, Yayın Yılı, s. Sayfa Sayısı)

(Foucault, 1977, s. 25)

Birden çok sayfaya referans verilecekse:

(Foucault, 1977, ss. 25-26)

Yazar ismi metin içinde geçiyorsa, parantez içinde yalnızca kaynağın yayın tarihi ve sayfa numarası yazılır: (1977, s. 25)

İki yazarlı referanslarda, her iki yazarın soyadı da kullanılır: (Horkheimer & Adorno, 1972, s. 122), aynı kaynağa metin içinde daha sonra atıf yapılacaksa: (Horkheimer et al., 1972, s. 122).

Aynı yazarın, aynı yıl yayınlanmış birden fazla eseri kullanılıyorsa, basım yılına a, b, c, gibi harfler eklenerek birbirinden ayrılır: (Foucault, 1977a; 1977b).

Metin içinde aynı konuda birden çok kaynağa referans verilecekse kaynaklar birbirinden noktalı virgül ile ayrılır: (Foucault, 1977, ss. 25-26; Mitchell, 2007, s. 90)

Kaynakça Formatı

Kaynaklar alfabetik olarak çalışmanın sonunda sıralanmalıdır.

Kitaplar

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 6. baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.

Dergi Makaleleri

Mitchell, J. P. (2007). A fourth critique of the enlightenment: Michel de Certeau and the ethnography of subjectivity. *Social Anthropology*, 15(1), 89-106.

Solmaz, B., & Görkemli, H. N. (2012). Büyükşehir belediyeleri ve sosyal medya kullanımı. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 18, 9-20.

Çeviri Kitaplar

Laplace, P. S. (1951). A philosophical essay on probabilities (F. W. Truscott & F. L. Emory, Çev.). New York, NY: Dover. (Orijinal eser yayın tarihi: 1814).

Editörlü Kitaplar

Jensen, K. B. (2002). (Ed.). A handbook of media and communication research: Qualitative and quantitative methodologies. London: Routledge.

Editörlü Kitaplarda Makaleler

O'Neil, J. M., & Egan, J. (1992). Men's and women's gender role journeys: A metaphor for healing, transition, and transformation. In B. R. Wainrib (Ed.), *Gender Issues Across The Life Cycle* (ss. 107-123). New York, NY: Springer.

Yayınlanmamış Doktora Tezleri

Demir, M. (2008). Sinemada 'öteki'. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gazete Makaleleri

Internet pioneer to oversee network redesign. (2007, 28 Mayıs). *The Canberra Times*, s. 15.

Elektronik Kaynaklar

Spotlight Resources. (n.d.). Retrieved from https://owl.purdue.edu/owl/about_the_owl/owl_information/spotlight_resources.html

Heath, R. L. (1998). New communication technologies: An issues management point of view. *Public Relations Review*, 24(3), 273-288.

Yurdakul, N. B., Dinçer, M. K., & Coşkun, G. (2011). Belediyelerde halkla ilişkiler yönetimi: İzmir ili belediyelerine yönelik bir araştırma. *Akademik Yaklaşımlar*, 2(2), 198-229.

Sezgin, M. (2007). Türkiye'deki belediyelerde halkla ilişkiler faaliyetleri ve bir model önerisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

OECD (2005). Modernising government the way forward. Retrieved from <https://www.ntpu.edu.tw/~pa/course/syllabus/herman/96-2Modernising%20gov.pdf>.

Bernstein, M. (2002). 10 tips on writing the living web. *A List Apart: For People Who Make Websites*, 149. Retrieved from <https://www.alistapart.com/articles/writeliving>

Tablolar

Makale içerisinde yer verilen tablo, şekil veya görsellerin başlıkları ilgili alanın (tablo, şekil, görsel) üstünde, bold olacak şekilde, 10 puntoda ve ortalı yazılmalıdır. Ayrıca tablo, görsel veya şekillere ait eklenecek bir kaynak var ise yine ilgili (tablo, şekil, görsel) hemen altında yine sola hizalı olarak yer almalıdır.

Örnekler:

Tablo 1. İletişim ve Diplomasi Dergisi Yazım Kuralları

Tablo

Kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iletisimvediplomasi/writing-rules>

Şekil 1. İletişim ve Diplomasi Dergisi Yazım Kuralları

Şekil

Kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iletisimvediplomasi/writing-rules>

Görsel 1. İletişim ve Diplomasi Dergisi Yazım Kuralları

Görsel

Kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iletisimvediplomasi/writing-rules>

İLETİŞİM ve DİPLOMASI
Communication and Diplomacy

CUMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM BAŞKANLIĞI
YAYINLARI

[/dergipark.org.tr/tr/pub/
iletisimvediplomasi](http://dergipark.org.tr/tr/pub/iletisimvediplomasi)

